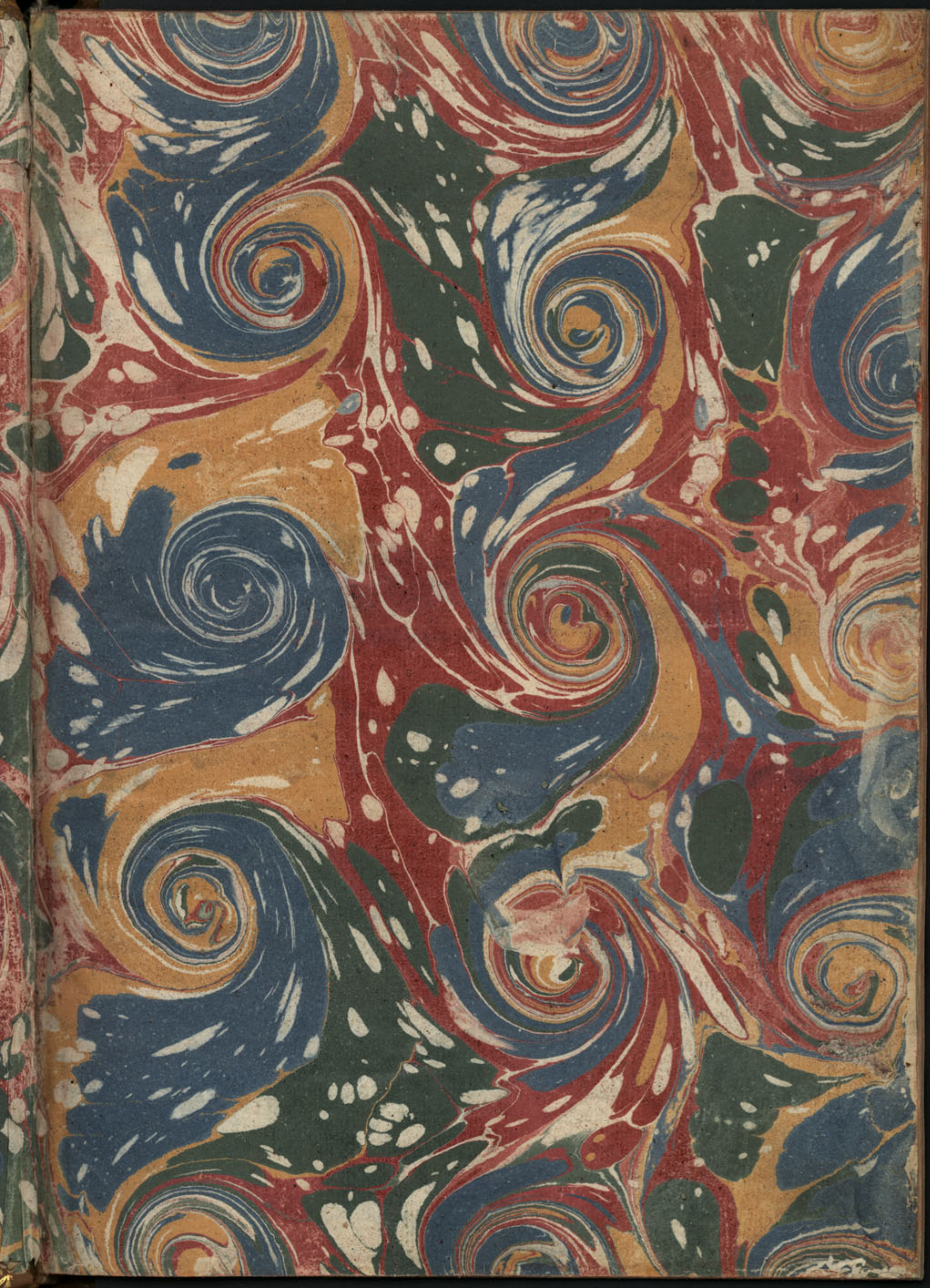

Casa
Gab. R
Est. 37
Tab. 6
N.º 6

Legēde sctōz regni hungarie in
lombardica historia non cotente

ni smpatitit itper xōtū sbōe ff
smpatitit itper xōtū sbōe ff

De sancto adalberto

Legenda sancti adalberti patroni
huius regni.

Beatus adalbertus martir chri-
sti in bohemia puincia
de nobilibus puectus
extitit ortus. Qui duz
in infantia vi februi teneret: parētes
eius mortē timētes ad basilicam san-
cte dei genitricis eū detulerunt. et ad
clericatus ordinē deuouerūt. **M**oxq;
p̄ diuinū auxiliū p̄fectam sanitatē ad-
eptus est. Transactis autē infantie an-
nis tradit̄ doctorib; liberalib; discipli-
nis imbuēdus. Qui diuina gra p̄re-
stante eruditus. post aliquātos annos
defuncto sup̄dicte ciuitatis ep̄o. ducis
et seniorū omniū snia antistes est ele-
ctus. In die autē sue ordinatiōis cuz
p̄ exorcismū de quodā homie maligno
spūs exire puniret. ille se p̄pter adal-
bertū electū ep̄m ibi diutius manere
nō posse exclamans extitit. et homo p̄ be-
ati viri meritū san? pmāsit. Sanctus
ergo adalbertus in ep̄ali officio cun-
ctis bonis opib; intētus pastorali cu-
ra p̄rauos ad recta uertere instāter la-
borabat. Sed dū ceruicis dure pplm
ab illicitis reuocare: et crescentia scele-
ratorū mala plurimo labore emēdare
potuisset minime. locuz deseruit vbi
piscatio sua nihil carpere potuit. **T**er-
niens autem romam monachalem
habitum ibidem accepit. in quo cuz
summa obediētia et patiētia fideliter
christo militauit: et de virtute in virtu-
tem p̄cessit. Qui dū plenū quinquē-
niū in mōasterio sub regali comple-
set militia bohemie pplis satisfactiōnē
sue malicie pollicens euz p̄ nuncios
ad suū ep̄atum reuocare cepit. **A**nd
facta sinodo coactus ppli et sui abbat;
impio gregē quez deseruerat recepit.
Reuerso itaq; adalberto in suū ep̄atum

puincie ppli primo sa christianitatis
cultū b̄te simulant. sed ad osueta sue
malicie vitia citi? reuertuntur. **E**li-
dens ep̄s vetera scelera nō cauere sed
noua q̄tidie surgere: noluit incassum
impendere labores. vbi malicia ppli p̄
eū nō merebat̄ adipisci anie salutem
Quāobrem relictis illis pplis reuer-
titur tenuo athleta dei romā. et quasi
post picula monasterij optatā intrat
quietē. spiritualit̄ viroz p̄fortior collo-
quio p̄fuit et dulci mēte dei contem-
platur. **N**ō post multū autē t̄pis cū in
sinodo p̄ sniam ep̄oz decerneret non
debere pastorē semel susceptū gregez
deserere. **S**anctus adalbertus hanc li-
centiā claz a dño ap̄lico impetrat. vt
si oues ei? vocē suā nō audirēt quasli-
bet exteris natiōes q̄ nomē dei nesci-
rent sibi adire liceret. et iō nimir̄ corde
p̄tractās. vt aut de eaz p̄uersiōe lucz
acquireret. aut p̄ christi noie martiri-
um suscipet. **C**unq; dux et plus bohe-
morū pastorē egregiū quē ante mali-
gnis actib; fugauerant. iam palā reci-
pere nollent. plimas ab eis passus in-
iurias. licentiāz quā a dño papa acce-
perat sumptis fr̄ib; duob; q̄s ad viāz
fortes cognouerat terraz gentilium
p̄ruffoz adit: nimirū sciens dū in ei?
corde ardebat martirij palma athle-
ta dñi adalbertus in p̄dictoz paganorū
terrā adueniens. cū socijs in quendā
locū qui in modū insule aqua circun-
dabat intrauerat: **E**t ecce post aliq̄s
dies audita fama ei? pagani adueni-
unt virū dei repiūt immani ira. cōper-
tic; seruū dei atrociter feriūt. **I**lle au-
tē solo tenus p̄strat? dñi suffragijs be-
nedicebat. **C**ircundat? ergo seru? dei
adalbertus a supueniēti paganorū ml-
titudine os in verbo hmōi apuit. **D**e
terra inquiens christianoz p̄ v̄ta salu-
te ad vos veni. illi? seruus q̄ fecit ces-
lū et terrā mare et cūcta aiantia vt vos

De sancto

de manu dyaboli auferā. ut vñm crea-
tores cognoscatis. et ritus sacrilegos
deponatis. **T**alia eo dicente salutaria
verba pagani deridēt. terrā baculis p-
cutiūt. aerē clamoribus implēt: et vt ci-
tius de eorum finibus exeat. letus crudele
minant. **V**idens miles christi fructū
aīarū in eis psequi se nō posse. prudens
tū cōsilio cogitauit habitū ad morem
gentis mutare clericalē tonsurā sine
re barbas crescere. ut dū nō sit agni-
tus inf eos familiariter cohabitaret: si
eorū salutē opari potuissz. **P**ost hec re-
lictis pūssis cepit vir dei ad feroces
lyuonū gentes iter capere. ut vel hos
christo lucrificeret v' ab eis p' deside-
ratū martiriū p' fide christi succūberz
In q' itinere dū posset esset quadā no-
cte alter duorum fratrum qui secū comita-
bat gaudenti' si de aureo calice qui in
medio altari stabat potū sumere volu-
isset. custos altaris tūc p'hibuit. asse-
rens solū ep̄m totū illuz poculum su-
mere debere. **Q**uōd somniū dū ille sc̄to
viro retulisset. ille tps martiriū sui sibi
imminere itellexit. **S**exta autē die
adueniēte p̄dict' gaudenti' beato vi-
ro p̄missaz solēnia celebrauit. **C**unqz
in quodā loco fatigata mēbra sopori
dedisset. ecce turme ydolatrū adueni-
unt barbarico more sc̄m dei inuadūt
ligant et ad cacumē cuiusdā montis p-
ducūt. ibiqz sancti viri septez lanceis
viscera pfodiūt. **Q**uir autē dei inter ip̄a
vulnera semetipm in his verb' affari
cepit. **E**n habes q' semp volebas. mo-
ri p' desiderato christo. sicut et ip̄e chri-
stus p' te crucifixus est: et p' mōdo. **S**e-
ptem donis ditauit te christ'. et multa
virtute fluxit tibi gr̄a spūs sc̄ti. **N**unc
in ei' honore septez lanceis fixus. cal-
ca tartarū et dulcē cōprehēdes creato-
rem. **E**gregi' autē martir christi adal-
bert' cū sub triūpho martiriū emisissz
spūm p̄tinuo vincula q̄b' impij carni

fices eum h̄strinxerāt nemie soluēte
mor miro mō soluta sunt. **I**p̄e vero
cadens in terrā man' in modū crucis
expandit. corp' vero in loco dimittēs
tes caput palo affixerūt. et leto clamo-
re ad p̄p̄ia redierūt. **I**p̄a vero die cui
dā p̄b̄to missaz solēnia celebrāti et sa-
cras hostias religioso ritu offerenti:
reuelans spūs in aurē dixit. ut sancti
viri corpus redimi: et inde faceret de-
ferri. qd' summo honore sepultus est.

Velut autē sc̄us miraculis in vi-
ta et post mortē. **C**ū enī essz monach'
quadā feminā que septez annis pa-
nē nō manducauerat: māducare mā-
dauit: et pristinae sanitati restituit.

Quellā quādam quaz febris durissi-
ma adurebat tactu sue man' curauit
Digitū suū in wandalū. i. fluiuiuz
piecerūt quē pisc' deuorauit q' in mo-
dū candele ardētis in ventre pisc' ru-
tilabat. **Q**uō vidētes piscatores hunc
cape festināt. captus mor' de ventricu-
lo digitū sc̄ti pontific' in modū cāde-
le ardētis extrahūt. **M**utis linguas
reserauit vt p̄tz. qui viz sc̄m teriserūt
et viā sibi oñdere noluerūt: muti effe-
cti sunt. **Q**ui p̄nā ducti ad sc̄tūm ac-
cedētes officinū lingue acceperunt. sta-
timqz baptizati sunt. et p' sc̄m in fide
p̄firmati sunt sumētes p̄niam saluta-
rē. **A**dalbert' tanta mor' grauitate
in puerili adhuc posset etate pollebat
vt iā nō miles futur' s; monachus a
curiensib' diceret. **I**tem bt̄us adal-
bert' scrib' suis a p̄re i' bonis suis p̄po-
situs fact' dixit. **E**os fr̄es mei de his
curā habete. ego vero de aīa mea curā
habeto. et ip̄is relictis deo sedule fue-
bat. **I**stē bt̄us adalbert' cū eēt ep̄s
pragen'. apparuit ei dñs dicēs. **P**opu-
lus pergit p' abrupta: et tu hic stertis.
Qui statī trāsiiuit poloniā p' moraviā
et hungariā disseminans verbū dei. **E**t
in h' notat ei' charitas: **T**pe quodā

Sigismundo

cum esset rome: et pñte papa missam celebrare deberet. cappā deposuit. et cū nō esset q̄ eaz recipet: radi? solar? ipaz recipiens more partice tenuit. Cum autē ventū fuisset ad illū locū vbi memoria de mortuis solz fieri. angl's dñi eū amonuit vt iret in lubich et tres frēs germanos occisos sepelirz. Qui statim iuit cū anglo vmbra stante añ altare. Et cū papa et oēs affantes de tam plira hora mirarēt ipm dormire credētes excitauerūt. Ille vero dixit q̄ ipis excitantibz cyrotecā cuz anulo in lubich nō recepit. de q̄ plimū amirans papa misit nūcios q̄ hoc qd̄ beatus adalbertus dixerat inuenerunt.

Vitē bt̄is adalbert? caput vni? sc̄ti sup se semp hēbat. ppter quod in polonia illius sancti caput p capite sancti adalberti habetur.

Legenda sancti Sigismundi regis:

Tempore tiberij senioris augusti. q̄ sicut reliqs regiōes: ita gallias regebat. egressa est qdā gens de insula quā mare oceanuz cingit. cui vocabulū ē scandania. q̄ ex vocabulo qz regionis scandanij nūcupati sunt. Cū q̄ galia regna vlt regiōes cū mlieribz et filijs suis penetrassent et renū fluiū vsqz puenisset. ibi iussioe impatorz tybertij burgos vltra flumē renū p multoz spacia annoz custodire coacti sūt. Cū et burgūdiones nūcupati sunt: et vsqz hodie burgūdiōes vocant. Qui tpe valētiani augusti egressi de ipis burgis gallias petierūt et more barbarico. frās et p̄plos impialibz ditiōibus subiugatas inuasertit atz ex suo genere leuato rege noīe gondiocho romanos galliaz h̄tatores. q̄s ab ipozū cōspectibz fuga nō celauit gladiozū manus interfecit. paucisqz relictz et suis ditiōibus subiugat? ipi sub eoz dñati

one positi sunt. Defuncto autē gondiocho ipi? filij gondebandus. et gonde fil? regno suscepto galliaz phalāges terrasqz int se diuiserūt. ita vt gondebandus duas portiōes suis ditiōibus vendicaret. tertia gonde filus esset cōtentus. Cū inter ipos magnū iurgium ē exortū. adeo vt ab inuicez a fraternā charitate discederent. In ipis t̄pibz siccātorum gens illico conualescens manu mltas regiones et gētes finittimas cuz suis regibz p̄p̄ijs subditas sibi ditiōes p̄strassent atqz de uastassent. inter alia occidētis regna galliaz q̄s fines inuadēdos audacter licet inuiti petierunt. Quibz adiunctus gonde filus frater gondebandi regis p̄liandi voto cū germanoz solacio p̄tra eundē frēm natu et ptate maiore arma arripuit. Quo fraudulēta belli factioe fugato regnū galliaz paucis diebz sibi subiugasse visus est. Nō post multū vero t̄pis resumptz viribz gondebandus wiennā obsedit. teictisqz portis eiusdē ciuitat? cū mltō exercitu captū frēm suuz gonde filū cuz proxibz suis igne cōcremauit. Alium qz frēm kylipertū interfecit. prozē ei? ligato ad collū lapide in aquā immerfit. duos filios eoz gladio trucidauit. duas nihilomin? filias exilio cōdemnauit. Quaz senior sede olenica noīe mutata veste se deo vouit. iunior autē q̄ trocildis vocabat. postea glouadeo regi francoz nuptiali more desponsata nupsit. eundemqz barbarū ad fidez christi p doctrinā sc̄ti remigij pontificis auertit. Preterea p̄dict? rex gondebandus francos fratris sui auxiliarios in p̄fata vrbe in qdā turre congregatos ferro trucidauit. p̄lesqz burgūdionū morte p̄denauit. Nihil postea iā dicto regi glouadeo reddere dispōnens. sicqz om̄ie regnū qd̄ pdiderat sibi vendicauit. Naticz sunt ei duo filij

De sancto

Sigismundus et gondemarus. Et quibus
uis ipse gondebandus rex omnibus gentibus
burgundiorum tunc regibus gottice legibus vide
rent esse cultores: cum filiis suis christi
ane et religionis cultum catholice visi sunt
tradidisse. Quia lege precepta illustris
atque venerabilis sigismundus puer cum iam
ad perfectam venisset etatem. tanta deuotio
circa ecclesias vel limina sanctorum ipsum accen
dit ut die noctuque in vigiliis. ieiuniis
et orationibus incessanter persisteret. Defuncto
autem genitore suo rege gondebando. licet
incredula circa fidem christi omnes gentes
burgundionum vnicuique paucis romanis
qui cum ipsis in galliis eorum moribus lani
ati durabant. et excellentissimi viri
rum sigismundum sibi regem elegerunt. Qui
accepto principatu super galliarum incolas
qualem se circa cultum diuinum vel suis
optimatibus prebuerit seuque illi in ieiun
iis abstinentia et elemosinis liberalitas
in iudicij seueritate discretio fue
rit. lectio subsequens edocebit. Itaque
dum in talibus semper ipsius animus incessan
ter videretur esse intentus. sic de patrie ex
ercitibus sui salute videbatur esse sollici
tus: ut tamen velut apes prudentissima
aditum illum per quem ad celestia regna pos
set peruenire requireret. Nec vir deo ple
nus in corde suo die noctuque pertractans
et non ab alio nisi a domino nostro iesu chris
to qui dixit. Qui recepit prolixam in
noie prolixam mercedem prolixam accipiet.
premiu boni operis recipere cupiens. ita se
metipsum circa martiris limina impende
re conatus est: ut mercedem martiris acci
pere mereretur. Interea sortitus coniugio
filiam theodorici regis ytalie ex qua genuit
filium nomine sigiricum. Hac mortua duxit
aliam uxorem. cuius nequissimis deceptus con
siliis: prioris uxoris filium interfici ius
sit. Postea corde concupiscens cum multa
sanctorum loca perstrasset. peruenit in euzlorum
cum qui agam vocatur. vbi sanctus mauricius
euzlorum suis sociis commilitonibus pro amore

domini nostri iesu christi martiris palmam acci
pere meruit: et tam itinere quam ieiuniis
fessus. meditabatur qualiter preciosis sanctis de
seruire deberet. ut eorum agminibus socia
ri potuisset. Tunc non aliter nisi nutu dei
ut credimus anglo nunciante ipsi reuela
tum fuit. ut ad instar celestis militie
psallentium choros institueret. Quo di
uinitus accepto consilio sanctos atque aplicos
viros consuluit utrum salubriter regnaret
an non. Quia interrogatioue in se ven
tilata: sancti antistites licet inusitatum
opus tamen domino annuente vnanime cor
roboraauerunt. Quod sancti opus fuit ut
videlicet dei. cum fuisset perfecte institutum
et confirmatum pari consensu omnium. quid adhuc
supersesset ei. qualiter celestis patrie re
gnum perciperet deuote exorabat. ut ei di
uina pietas ostenderet. Sed quia dominus noster
iesus christus laboris ipsius remunerationem
diutius non patiebatur differre ad palmam
martiris eum ea tenent dignatus est vocare
ut sanctorum et hereticorum martirum collegio quod
se officio in dei laudibus sociauerat de
uotione: paradisi quod sociaretur amenitate
Clerum ne prolixior narratio legenti fasti
dium generet ad beatissimam passionem quam
impitio et monitionem. Igitur cum fran
ci prima fere regna deuastaret. galliarum
gentes et vrbes vellemet de populis
larent. ita ut multitudo maxima burgun
dionum se francis sociaret. Tunc sigis
mundus videns se hinc inde coangustari
veri salis montes expetijt ad instar
helie tesbitis. quatinus crudelissime gentis
barbarorum ferocitate euaderet singula
riter hitare elegit. Quia sibi immine
bat discrimen vite. iuxta illud quod egre
gius predicator de suis tribulationibus
scribens ait. Pericula in falsis fratribus.
Tunc diuimode burgundiones necessi
tate magna quam voluntate francis ex inte
gro dederunt. permittentes quod sancti virum si
gismundum principem suum perquirerent dili
genter et eis vinculum traderet. Hac promissis

Stanislaw

sione audita sc̄us vir sigismūduſ cō-
perta eoz neq̄cia ceruicē capit̄ sui to-
tondit ⁊ se a laicali vestitu in religiōis
habitū mutauit. Qui dū ī sup̄dicto
loco ieiunijs ⁊ vigilijs macerat⁹ q̄e-
sceret ibidē. pauci ex burgūdiombus
ad ipm̄ ueniētes q̄si cā amoris ad se
pulcra sc̄oz p̄ducere pmiserūt. Tūc
ad clausuras ipi⁹ aganensis moaste-
rii puenissent. agm̄ia burgūdionum
vnacū franc̄s ad instar iude traditor̄
burgūdiones in eū man⁹ iniecerūt: ⁊
vinctū cathenis tradiderūt franc̄s eo-
rūq̄ regi clodomero. qui postea diui-
na erigēte vltiōe p̄ eadē re a burgun-
dionib⁹ in plio est interempt⁹. Tunc
franci ptimiscētes ne man⁹ eoz effuge-
ret vsq̄ ad locū deputatū sub alta cu-
stodia vnacū cōiuge ⁊ filijs gystaldo
⁊ gūdebaldo vinctos ad locū cui bella
vocabulū est p̄duxerūt. Ibiq̄ puteū
ab antiq̄s inueniētes vt vesania cru-
delitat⁹ sue satiarent. capli sn̄ia adiu-
dicatū iussu fr̄is reḡs glodomeri capi-
te deorsuz dimerſo cū iuge et filijs ī
puteū iactauerūt. vbi p̄ trienniū cor-
pora in liuosi gurgit̄ aq̄ illesa iacueēt
In q̄ nocturnis t̄pib⁹ a sc̄is viris di-
uinit⁹ lampas per totū illud triennij
spaciū p̄ q̄d ibi sc̄ta corpa iacuerūt vi-
sa est. Transacto aut̄ triennio sc̄us ac
venerabil̄ monasterij sc̄oz aganensiu
abbas p̄ anglm̄ amonitus est in visu
vt sacra corpa sic̄ aīe eozū in celestib⁹
beate legiōi mereant̄ iūgere. ita etiā
eodē loco sepulture sociarent. Vir ve-
ro dei venerādus abbas sup̄dict⁹ an-
gustia plen⁹ q̄lit̄ d̄nicam iussione im-
pleret nesciebat. Tūc ad ansemoridū
burgundionē qui vsq̄ in diē passiōis
sc̄is viris fidē firmissimā visus est cō-
seruasse missos suos direxit vt ad glo-
riosum p̄cipē thebertū regē francoz
suā petitionē p̄ter ⁊ suggestionē de-
portaret. q̄tin⁹ sc̄ta martiruz corpa ad

sc̄opolim̄ia thebeoz deferri pmitteret.
Quā petitionē pijsim⁹ princeps in-
dulsit. Tūc cuz magna admirationis
veneratiōe sc̄a eozū corpa de puteo ex-
tralentes cū psallētū choris aganēsi
monasterio ī ecclia q̄ est in honore sc̄i
ioh̄anis apli ⁊ euāgeliste dedicata di-
gnissime sepulture tradiderūt. In q̄
loco tantas assidue vtutes d̄ni mise-
ricordia cū fide p̄cantib⁹ p̄stare digne-
tur. vt si q̄s q̄terno typo. i. morbo febr̄i-
um inuasus fidelit̄ sc̄oz cinerib⁹ fuit
aduolut⁹. statim integra sanitate re-
cepta incolumis reuertat. Nihilomi-
nus ⁊ reliq̄ infirmitates q̄ gen⁹ hoim̄
inuadere solēt creberrime p̄ dei mise-
ricordiā intercedētib⁹ sc̄is martirib⁹
effugant̄: ⁊ infirmi ad pristinā sanita-
tē reducunt̄: adiuuāte deo et d̄no n̄ro
iesu christo cui est honor ⁊ gl̄a et pt̄as
p̄ omnia secula seculoz Amen.

De sancto Stanislawo.

Status Stanis-
laus vt annales gestoz po-
lonie tangūt hystorie. Na-
tione polon⁹ ex puincia cracouien̄. ex-
titit oriūduſ. Polonia cōiter dicta ē
regio in ptib⁹ oriētalib⁹ posita. rebus
opulēta. ambitu speciosa. q̄ plurib⁹ ⁊
magnis puincijs distincta. quondaz
famossima p̄iceps puinciaz: ⁊ d̄na
olim fuit. Dec ml̄toz fecūda parens
natoz q̄s p̄teritate stature viriuz ro-
lore aspect⁹ venustate natura inibi so-
lita est totare. In descriptionibus q̄z
suoꝝ ānaliū sub rege victoriosissimo
boleslao pio christiano filio mesconis
qui prim⁹ fuit christian⁹ adaucta feli-
cib⁹ incremētis iudicij illustrata am-
plissimū p̄fecisse tradit̄ in regnum a
danubio siquidem magno flumie re-
gni hungarie vsq̄ ad solonā fluuiuz
saxonie ad kyonen̄. ciuitatē. q̄ est me-
tropol̄ russie vsq̄ ad mōtes carinthie

De sancto

sui imperij extendens palmites a se longe positas quondam suo sceptro regabat exteras nationes. In diebus eiusdem illustrissimi principis boleslai crebrescentibus beati adalberti pontificis miraculorum signis venit otto romanorum imperator qui cognoscitur est ruffus in gnylinas ad limina predicti martiris deuotione ductus. quem princeps inclit boleslaus honorifice suscepit et munificentissime pertractauit cum suis optimatibus. Cernens vero cesar boleslaum circa frequentiam et excellentiam regis apparatus. opulentiam quam diuitiarum admiratur ait suis principibus. Decet utique virum tam magnificum nec maiestatis frem et sortem fieri romanorumque imperij socium et amicum appellari: ac regio dyademate insigniri. Deinde de capite suo coronam deposuit et capiti regis boleslai imponens ipsum in regem polonie et omnium circum adiacentium regionum que suo subiugauerat impio consecrari precepit. Deditque imperator boleslao regi per regalibus insignibus lanceam beati mauricii et clauum domini. Dec autem regalia insignia: corona scilicet sceptrum et lancea usque adhuc in armariolo Cracouien. ecclesie ad memoriam posterorum seruantur. Rex autem boleslaus ob reuerentiam imperiali dignitatis et in signum mutue amicitie et deuotionis donauit imperatori brachium sancti adalberti martiris. quod assumpto ad propria reuersus est. Deinde post mortem sancti boleslai magni regis anno domini. M. xxv. Wesslo filius eius regnauit pro eo. Hic fuit sensu minoratus ac pietate prius. quondam duxit uxorem nobilem scilicet sororem ottonis imperatoris quam cum defidia et delicijs resolutus et proprijs non comibus utilitatibus intederet. ceperunt extere nationes. que patri suo vectigales fuerant minus timoris et honoris eidem impendere et tributa regionum denegare. Quo ignominiose mortuo et kazimiro filio eius puulo cognoscato karolo pro nobis

les polonie cum matre in alemaniam expulsos. stirps ducalis et regia in regno polonie omnino perierat: et unusquisque in illis diebus quod sibi rectus videbatur faciebat. Hic kazimirus qui fuit in alemaniam pulsus. fuit pro tempore beati stanislai uterque enim eorum in puericia traditus fuit literis imbuendus. Stanislaus quidem in polonia. kazimirus vero in alemania. Carente ergo regno polonie rege nationes que tributa solita erant reddere regi polonie surrexerunt quasi lupi rapaces per circuitum vastantes regnum polonie. partem et familiam mactantes atque abducentes. Consumpta autem iam tota polonia ut auxilium non haberet aliunde. inuito consilio conserunt et inuenerunt exulem et eiectum kazimirus qui ex alemania gallias transiens in monasterium clumacie ueniens vitam mutauit: et sub habitu beati benedicti deo militauit iam septimum annorum. expositisque causis itineris thesauris apertis suis obtulerunt ei. et abbati suo aurum et argenti uasa preiosa. De tunc ab abbate ut eum dimitteret eis ad regnum polonie gubernandum: eo quod esset eius heres et alius non esset. Responsum acceptum quod non posset facere. sed papa deberet consuli super isto. Legati polonie audito hoc concito gradu romam ad eum summo pontifici benedicto nouo legationem perferunt. dispensationem petunt. Auditus autem papa benedictus polonie desolationibus christiane fidei compassus. getique orbatu te principe misit. ducem kazimirus ad regnum polonie gubernandum redire decreuit. et dispensauit cum eo papa ut memoratum licite posset contrahere. ob titulum dispensationis beneficij ac recordationis memoriale inditum est polonis. ut in tonsura rotunda reformaret se moribus religiosorum. Statutum nihilominus est ut palendo lumine ecclesie beati petri romane censum solueret. Quod in polonico seruato petre vocatur. i. sanctum beati petri

Stanislaw

Igitur legati executi negociū. affecu
ti. ppositū. leti et alacres accipiētes. du
cem suū kazimirū in poloniā veniunt
et licet cū difficultate ac belloꝝ certa
mine. tandē hostibꝝ expugnatꝝ. cuꝝ pa
ce possedit regna polonie. Post hec ac
cepit uxore de russie principibꝝ nobili
ore noie debzonegā dignā cognomie
maria. ex q̄ genuit quatuor filios. pri
ogenitū wleslaum. scōm wladū. terti
um mestonē. quartū etnem. Eodem tpe
anno dñi. **M. lxxv.** a pennem papā be
nedictū colonie consecrat. et priuilegio
epatus insignit. Forma autē positiois
talis in cronicis inuenit. Pro reuerē
tia principis aploꝝ sub cuiꝝ uelamēto
te statutū constituiti et p amore regꝝ ka
zimirī atqꝝ karoli dñi nri eiusqꝝ coi
ugis marie eorūqꝝ filij wleslai totiusqꝝ
regni nri statumꝝ stabilimꝝ benedici
mus in perpetuū archiepātū apud ci
uitatē cracouien. q̄ hactenꝝ erat epātꝝ
cui etiā subijcimꝝ oim epātūū parro
chias q̄ in toto regno sūt polonie. ut
archiepali more oibꝝ psideat. tibi qꝝ
archiepe ccedimꝝ paliū diebꝝ solenni
bus referēdū. Anno qꝝ dñi. **M. lxxij.**
rex kazimirus uita discedit. et wlesla
filius eiꝝ in regnū successit. Anno qꝝ
dñi. **M. lxx.** Aaron archiepꝝ cracoui
en. obiit. cui lampertꝝ qui et sula dicitꝝ
succedēs insignia archiepātꝝ petere uo
luit. **Hic est lampertꝝ** qui beatus stanis
law ecclie cracouien. canonicū institu
it. q̄ mortuo anno dñi. **M. lxxij.** stanis
law succedit eidē sule in epātum. Et
octauo sui epātꝝ anno sub rege wles
law ad martirij palmā pueit. iij. ydus
aprilis feria q̄nta sub gregorio papa
q̄rto. **Stanislaw** de cracouien. p
uincia ex honestis pnti bꝝ est pgenitꝝ
de raba et de schexpanow heredes veri
fuerūt. Stanislaw ex latino et polo
nico sermone dicitꝝ staniz uel instans
laudi. Et hoc pgrue. stetit enī uir dñi

ppensius et laus dei stetit in corde ipi
us. **Hic** primū ab initio sue creatiois
gratuitu bñficio creatoris puentus.
sortitꝝ est aiām bonā et in naturalibus
donis dinoscitꝝ institutꝝ. Fuit enī ele
ganter natꝝ. deo deuotꝝ. mente pudic
us. corpe castus. moribꝝ maturꝝ. ser
mone discretꝝ. iudicio iustus. Proin
de pntes eiꝝ uidentes puerū ratioe pre
ditū. anio studiosum decreuerūt euz
disciplinis scolasticꝝ subijciendū. Tra
ditus autē lēaz studijs. cepit stanislaw
pueriles ludos deuitare. iuuenū lasci
uiā fugere. lectioni vacare. **Hec** autē
ideo faciebat sagax puerulus ut pface
ret et ad agnitionē ueritatis pueniret
Puerilibꝝ tandē rudimētibꝝ sufficiēter
instructꝝ cū iā esset iuuenis adultꝝ. ad
studijū generale et i facultate liberaliū
artiū tps nō modicū expendit. Cuius
famā audiens lampertꝝ q̄ et sula dicitꝝ
epꝝ cracouien. accersitū fecit eū in ec
clesia cracouien. pfrēm et canonicum.
Qui statim int suos canonicos qua
si stella in medio nebule emicuit. **Plā**
deinceps se totū ptulit diuino famu
laturū obsequio. Deniqꝝ lamperto cra
couien. epo de medio sublato. **Sta**
nislaw p uolūtate dei et electioneꝝ ca
nonicam Anno dñi. **M. lxxij.** in epꝝ
cracouien. eligitꝝ et in pontifical digni
tatꝝ sede sublimatꝝ. que deꝝ uelut lucer
nā posuit sup cādelabꝝ ecclie oī sc̄tita
te ututū fulgētē. Suscepto cure pa
storal mīsterio pontifex christi stanislaw
us sup gregꝝ sui custodiā puigil excu
babat i culmiē dignatꝝ positꝝ. cuz esset
oim plātꝝ hūilitate cordis. p̄t deū oī
bus erat subiectꝝ. **Erat** autē i correcti
one seuerꝝ. culpas enī delinquentiū cu
iuscuqꝝ dignatꝝ essent uel auctoritatꝝ nō
dissimulās. oportūe iportūe arguebat
Cū regē wleslaw qui post obitū p̄tis
sui kazimirī impabat eꝝ uita enormis
erat ut se corrigeret sedule cōmoneꝝ

De sancto

bat et ad penam provocabat. et quod in cor
rigibilis permanebat. Sed sancti dei inimicici
as in abisso cordis sui profovebat. Per
secutiones ab eo itaque indefinenter susti
nens. orare deum pro eo non cessabat. ipse
vero pingui ceruice armatus. sui presulis
correctionem obstinato animo cepit continere.
Cernens autem episcopus stanislavus suam
amonitionem in ipso minime proficere et pro
iniquis quibus contumebat leges rigorem iusticie
depire. cepit et ipse familiare ei contu
bernium: et a suis colloquijs sese subtra
here. ne sibi tacite videretur presentire
Abominabatur quippe vir iustus inter alia
genus rapine. convenientes enim ad collo
quia preta hominum amonitas depascebant
septra domorum comburebant. quod ipse et sui
seniores devastabant. **Q**uodam tunc
stanislavus episcopus cracovien. ecclesie volens
ampliare redditus. quendam villam super
rippam wisle positam petrauim dictam
a petro milite devotam. taxata summa
pecunie. appensoque argento publico pon
dere emit eam a prefato milite. Quo alii
quatuor annis superiuvete possedit eam episcopus
quieto iure. tandem milite petro viam
vniuerse carnis ingresso et in territorio
eiusdem ecclesie sepulto. fratres eius et amici
et propinquiores tamquam defuncti legitimi
successores ceperunt episcopum impetere de
restituenda sibi hereditate. Nam quod
rex boleslaus impatiens correctionis
factus contra episcopum sinistra voluntate ge
rebat. sed non dum manifeste virus cordis
eius efferbuerat. At cognati defuncti
expectato biennio vel amplius quousque ira
regis in episcopum exardesceret. episcopo de iure
suo nolente cedere et rege instigan
te compulsi sunt episcopum ad penitentiam regis
citare. **Q**uid plura? Coram rege sistit.
quoniam crimonia deponit. partes hincinde au
diunt. causa litis discutit. iudicium ven
tilatur. ut autem litigantium cessaret con
trouersia in hoc regis et iudicium resedit
sententia. **Q**uod episcopus a iure possessionis cederet

nisi autem eum qui vendidit ei statueret.
aut instrumentum venditionis et empti
onis exhiberet. aut idoneos testes pro
duceret. **E**x premissa ergo regis et iudicum
sententia stanislavus episcopus putans mos est con
scriptos testes recitat in publicum.
quibus approbat. accepit in mandatum ut
in futuro colloquio circa petrauim com
pareret cum testibus memoratis. **A**ppropin
quabat autem terminus quod testes erant pro
ducturus episcopus. at illi mandato et timore
tyranni restricti. nec in termino comparere
possunt. nec testimoniis ferre ausi sunt
veritati. **C**lides ergo suus dei stanislavus
quod humanum sibi deficeret auxilium. ne perde
ret ecclesie sue predium ad diuinum tanquam
ad turrim fortissimam profugit presidium
Tenit nihilominus ad colloquium et ste
tit in termino prefato et posuit in scilicet
Dignitas et principum
et colonie communis equitas. ex qua non
inuenit in terra veritas date mihi triu
dierum inducias. quod ponam eum coram rege et
vobis qui mihi vendidit: et testes cuius
hec sit hereditas. **Q**uibusdam stupenda
altius admiranda. multis vero quasi delira
meta visa sunt pontificis verba. **P**rofilium
tamen commune affuit ut sibi darent usque in
diem tertium optate inducie. **T**unc stanislavus
presul dei electus. fide christi confortatus
dixit his qui secum aderant viri de
uotis et deum timetibus. **F**ratres et comilito
nes mei vos scitis quam negocium dei est
et ecclesie quod gerimus. premonium iesu chris
ti crucifixi pro qua certamus: a qua egredif iu
diciu singulorum causam ei nos committamus.
Nos vero in his tribus diebus continuis quibus
inducias impetrantur ieiunantes. vi
gilijs et orationibus insistentes et faciem domini in
professione procuramus. **S**i fide sic gra
num sinapis habuerimus sic ait in euan
gelio dominus. **Q**uicquid orantes petierimus
nec hesitauerimus: scitote quod accipie
mus. **P**etamus ergo fiducialiter. quoniam
mus instanter. pulsemus perseveranter.

Stanislaw

ut quod petimus fideliter consequamur efficaciter. Interim dies tertius imminabat: et episcopus cum suis petrauiensis ecclesie diuina celebratur intrabat. Ibi tunc rex et milites et populi multitudo aderant: qui ad colloquium confluxerant. Cum quoque diuina compleisset episcopus ut erat pontificali liby indutus: egredietur ante fores ecclesie ubi petrus iacebat tumulatus. Deinde fecit terram de tumulo eijci et sepulchrum eius aperire. Tunc flexis genibus ad deum dixit cum lacrimis. Misere nunc deus omnium qui uiuorum dominaris filii et mortuorum: defende causam tuam et educ ad uictoriam iudicium tuum: quoniam diminute sunt uirtutes a filiis hominum. Reuoca quoniam domine de morte ad uitam petri famulum tuum: suscita de puluere egenum post decursu trium annorum: ut ueritati testimonium prebeat: qui suscitasti de monumento iam fetente lazarium et quadriduanum: ut glorificet nomen tuum et laudet in secula seculorum. Cumque hi qui cum ipso aderant rursus dissentiam. Surgens ab oratione pontificali baculo cadauer tetigit et clara uoce dixit. In nomine patris et filii et spiritus sancti surge petre qui dormis: et exurge a mortuis: ut manifestes in te uirtutem et operationem sancte trinitatis. Surge surge surge inquit et sta in medium et da honorem deo: ueritati testimonium preben- do: ut augeat fides credentium et obstruatur os hominum iniquum loquentium. Qui continuo coram omnibus surrexit. Manserunt illi manum de sepulchro uiuorum alleuauit et ad scilicet usque perduxit. Stans autem beatus stanislaus episcopus in colloquio dixit regi et omni populo. En inquit petrus ille qui mortuus fuerat: nunc uero uiuus coram uobis astat: cuius uiue uocis magis debet ualere prestantio quam testimonium productio uel instrumentorum ostensio. Requirit ab eo an ipse sit qui uillam uendit et taxatum precium pro ea recepit. Persona est uobis nota: sepulchrum patens: occultata ueritas: resuscitatio sub oculis uestris per uirtutem dei nup-

celebrata. Procul sint tenebre infidelitatis: pellat ab oculis uestris omne nubilum ambiguitatis: ne putetis fantasma. Quia spiritus carne et ossa non habet sic hunc uideret hunc. Rex autem et omnis multitudo populi stabat stupefacti: suspensi nouitate miraculi. Amici uero eius et propinqui et omnes qui nouerant eum: uidentes quod sub oculis eorum de ipso contingerat nec suscitatis locum nec spiritum ultra habebant. Postmodum petrus monuit amicos ut prius agerent pro eo quod uirum sanctum et iustum multis laboribus et iniurijs affecissent: et nisi desistant et peniteant multa eos supplicia in tormentis manerent: et adiecit. Vos inquit scitis quod nihil coram me habuistis et in meo patrimonio quod uendidi stanislaw episcopo cracouiensi: si ueritatem fateri uultis. Deinde petrus rursus ad regem et ad reliquam populi multitudinem ait. Ego inquit precibus et meritis beati stanislai uiri huius a mortuis sum suscitatus: et per uoluntatem dei missus huc ueni: ut testimonium prebeam ueritati. Protestor ergo coram uobis omnibus me stanislaw cracouiensem episcopo petrauiim quondam meum patrimonio uendidisse et pecuniam taxatam recepisse: propinquosque meos in eo nihil unquam habuisse iuris. Testes autem qui huic affuerunt comertior se subtrahunt ab hoc testimonio timore munere gratia et odio: nisi penitentiam egerint de commissis sciant se ueritatis que deus est priuados esse consortio. Rex autem uolesla et sui assessores comprobata ueritate fidei et assertione tanti testimonij de consilio communi dedert episcopo palmam iusticie: et sine omni contradictione posuerunt eum in plena possessione uille. Qualiter autem petrauiim uilla predicta a iurisdictione ecclesie cracouiensis: sit alienata non est temporis presentis parola: his autem pactis dixit sanctus stanislaus ad petrum militem. Si placet et uidetur expedire uis ut pro tuo labore et merito per aliquot annos uite tue inducias

De sancto

impetrato. **R**fidit petr' dicens. **S**cti-
tati tue p̄ venerāde grās ago magis
vero gratū habeo vt me mō restituas
monumēto. qz tps adhuc modicū p̄
meis cōmissis adijciendus sum purga-
torio. et sic let' p̄ misericordiā ad req̄-
em trāsib' dñi. **U**bi aut' scūs cognita
volūtate petri. comitāte secuz mltitu-
dine ppli reduxit eū ad locuz sepultu-
re. deinde cūctis vidētib' sepulcrū in-
troiuit: mēbra sua cōponit p̄ se deū ex-
orzare rogauit. se terra operire fecit: et
spūm deo tradidit. **S**up cui' trāsitiū
scūs stanislaus cōmēdatiōez fecit ha-
bita ad pplm exhortatiōe. dataqz pon-
tificali bñdictiōe reūsus ē ad ppria cū
comitatu suo grās agens p̄ vniūsis
bñficijs oīpotenti deo. **I**n ecclia sua
frequēs residebat orōni. lectiōi vacās
ptinēue prochijs suas put poterat vi-
sitabat. et q̄ in eis corrigēda erāt emē-
dare curabat p̄ virib'. q̄ clericali gau-
debant priuilegio: et eccliaſtico vtebā-
tur bñficio. in ep̄atu suo astringebat
eos sedulo vt in eis decor honestatis
pudor castitat' et bone p̄satiōis redo-
leret opinio. **Q**uos v̄o paterna phi-
litas amoitio: et filial' n̄ seq̄baſ corre-
ctio eos et bñficia spoliabat: et de ep̄atu
suo tāqz incorrigibiles ppulsabat. **E**t
licz eēt vir iust' et seuerus. tñ pctōres
ad p̄niam misericorditer recipiebat.
p̄fessiones eozū p̄ seipm audiebat. ad
clamorē paup̄ez ei' aures nō obstrue-
bat. opp̄ressos qz quib' non erat auxi-
liū de manu violentoz eruebat. vidu-
as pupillos et orphanos qz p̄ ep̄atū
suū in mēoria q̄si in libro cōscriptos
habebat. elemosinis suis nūc occulte
nūc mai fesse sustētabat. sup afflictos
pietatis et cōpassiōis viscera gestabat.
Mensa ei' splendida erat et cōis. **M**a-
xime aut' hospitijs et sp̄ialib' viris. tñ
mult' ferculis p̄suetudinez nō hēbat
comēſationes et nocturnas potatiōes

q̄si venenū abhorrebat. **D**ec etenī cō-
suetudines gētiliū sunt et finistre. **P**e-
culiarē familiā ac domesticā diligēdā
sub oī castitate docebat. **C**uriales ip̄i
us et bñficij ei' dñi sui puocati v̄bicū
qz cū eo morabant' siue in via siue in
domo nulli erant onerosi. **D**ecimas
suas vel vendi vel colligi faciebat. pro-
uisores suos direxit tpe oportuno si-
ne messis et paup̄ez lesione. equū pon-
dus. equā mēsurā. et modium hēbat
equū. **S**ic igit' scūs stanislaus ordia-
te dies suos v̄duxit. sic statū suū adhe-
rens deo rexit in mūdo vt nō deciperet
a mūdo. flagrabat martirio. cupiens
dissolui et esse cū christo. **S**tē boleſlaus
pp̄ter sui sceler' immanitatē quā exer-
cuit in beato martire et ep̄o stanisla-
o cognōiatus est suus pp̄ter excellētiā
largitat'. antonomazice dict' ē larg'
ob insignē audaciaz virtut' appellat'
est bellicosus. **E**t licz boni virtut' fun-
damētū recepisse videat' ab initio. tñ
opus qd̄ videbat' de genere esse bono-
rū corruit i abyssuz. **H**ic p̄ recupādif-
iminis regni polonie q̄s amiserāt pa-
tres sui post tpa proauī sui magni re-
gis boleſlai suo stipat' exercitu exte-
ras natiōes pagrauit: et p̄tra rebelles
p̄lia multa cōmouit et cōmifit. **I**am
decimūseptim' annus voluebat' q̄
rarus in patria ptinu' i castris semp̄
vero apud hostes morabat'. cōmorat'
et cōmixtus int' gentes didicit opa eo-
rū et seruiuit immundicijs eoz: inter-
misso studio virtutū factus est senti-
na omnium viciōrū. **P**um vero auis-
dus victorie p̄diutissime extra patriā
moraretur. mora eius reipublice qn-
tum commodi attulit et vtilitatis tan-
tum postmoduz ingessit discriminis
nobilibus polonie cum rege bellozuz
exercitationibus occupatis. **I**nte-
rim vxores ac filias earum serui ad
sua vota inflectunt. quasdam longa

Stanislaw

expectatōe maritorū fessas. alias despe-
ratioe deceptas. nōnllas vī ad serui-
les amplex' ptractas. deindeq; vt scri-
ptū est delicate cūcti p̄fuiētes ī dños
suos lares eoz ⁊ cubilia occupāt. mu-
nicipia firmāt nō solūmō p̄tra reuer-
sos munitiōes extruūt. verū etiā reu-
sis bellū infligūt. **N**obiles vero polo-
ni qui cū rege fuerāt in castris multo
tpe demorati. audita fama tante pdi-
tionis ac sceler' p̄petrati. zelo iniurie
vindictā anim' p̄citāt ⁊ reg' impium
reūsi sunt ad p̄ria illicenciati. **T**an-
dem fuoz munitiōib; expugnat' p̄ sin-
gulari temeritate singlarib; pdidēt
supplicijs. femias que vltro suis p̄sen-
serāt et thori lēmi p̄uaricatrices exti-
terant penis atrocissimis p̄merunt
Rex vero boleslaus post mltas cedes
adūfarioz ⁊ victorias eleuat' in sup-
biam belue rugietis induēs se uiciā ⁊
efferois animi in poloniā redijt: ⁊ in
suos ab hostib; bellū interfuit. fingit il-
los iniurias suas non in plebe vlcisci
sed regiaz in plebe maiestātē p̄sequi.
Hic enī viros sibi nō placere q̄b; plus
placent tā feminea q̄ p̄cipis obseq̄a
p̄querit nihilomin' se nō tam apud
hostes desertū q̄ hostib; vltro exposi-
tū. **D**einde maiores ⁊ p̄cipuos capi-
tis abscisione damnat: ⁊ q̄s apte cape-
re non valet. vel nimis vref infidijs
aggredit'. **M**ulieres quib; q̄z mariti
p̄p̄cerūt ducti hūana p̄suetudie tan-
ta infectat' est inhūanitate vt ad eaz
vbera catulos applicare non horreret.
infantulis abiect' quib; hostes p̄p̄cis-
sent si scita vel gentil fuisset. **A**ffrueba-
tur enī poti' extirpari oportere scorto-
rū scandala q̄z foueri posset. **C**lidens
aut' scūs stanislaus cracouien. ep̄s q̄
crudelē boleslausz a nephario ope et a
sua nō posset immanitate paterne re-
uocare. sed q̄si lupū rapacē ⁊ beluā se-
uientē in oues dñicas deseuire. et gla-

diū tyrānidis ei' ī p̄plo crassari christi-
ano ⁊ sanguie inocētū deebzari. iura
q̄z thori marital' violari. deū nō time-
re. hoiez n̄ vereri. iusticiā opprimi. ascē-
dens ex adūso se muz p̄ domo dñi op-
posuit: ⁊ vt pastor lon' p̄o ouib; suis
aiam suā ponere nō dubitauit. christi
q̄z hostia mox futurus velut agnū mā-
suetuz sese obtulit ad immolandum.
Premissa igit' ammonitione s̄m noz
mā eccliaſtice disciplie p̄i' illi regni
cōminat' excidiū. deinde anathematis
intemptat gladiuz. ecclie quoq; tene-
gat introitū. **A**t ille paterne correctio-
nis impatiens q̄si lignū tortuosuz et
aridū qd̄ facilius frangi pōt q̄z dirigi
ad deteriora. qui licz puocat' in maios-
ri vesania induit. ⁊ vt alter pharao iu-
sto dei iudicio maiori duricia excitat'
corpis indurat'. **I**n ecclia itaq; sancti
michaelis de rupella scō p̄sule diui-
na celebrāte ⁊ patrocina scōz implo-
rante iuxta aram in infulis nō ordīs
nō officij diuini. nō loci. non t̄pis. nō
diuine p̄sentie reuerit' maiestātē. ab
ara iubet antistitē trahi. ad quē satel-
lites atrocissimi quotiens irruere tē-
ptant totiens cōpulsī ruūt. tertio p̄-
strati mansuescūt. quos tyrān' stans
ante fores ecclie obiurgat indignātis-
sime dicens. **D**icitur ignaui ⁊ dege-
neres nō potestis vnū sacerdotē tra-
here. deinde irruens ad arā in christū
dñi man' iniecit violētas. frustatim
q̄z foras mitti iubet cōcisum canib; de-
uorandū. **H**ic de' om̄ps q̄ in suis opi-
bus semp̄ ē laudabil': ⁊ in sc̄tis suis p̄-
dicat' mirabil' ad declarādas ⁊ custodiē-
das sui martir' glōsi ereq̄as celestes ⁊
frenas subito deputat custodias. ex q̄t-
tuoz nāq; ptib; comin' wysle q̄ttuoz
vise sunt aduolare aq̄le et sublimi' lo-
cum passiōis circūuolantes a p̄tactu
sacri corpis abigētes volucres aliasq;
sanguipetas aues. **H**ic ho alacritate

De sancto

miraculi anīati ac zelo deuotiōis plu-
rimi accēsi sparsas mēbrorū pticulas
colligere gestiūt penes tēplū ad locū
passionis accedūt miraculo dei corp⁹
integerrimū repiūt cūctū sanguinez
sine omī cicatricū notamine tollunt
asportant apud eandē basilicā scti mi-
chaelis iuxta introituz ecclie diuinis
pditū aromatis recōdūt. Postq̄ au-
tē gleba corpis scti stanislai ad eccliaz
beati michaelis sepulta quieuit iug⁹
dictaz splendor lampadaz ab eodē lo-
co nō discessit. ¶ Cū vero anni circū-
lus volueret. qdā matrona nobil' dū
orōni ibidē intenderet beatū stanisla-
um vidit p̄sulē ad altare beati micha-
elis visibiliter stare: q̄si missaz solen-
nia celebrantē. ⁊ sibi ad modū corone
venerabiliū psonaz ordinē assistentē
Peractis aut diuinis audiuit eū tali-
ter se alloquētē. Ego sum stanislaus
cracouien. ep̄s. vade ⁊ dic ep̄o ⁊ cano-
nicis fratrib⁹ meis: vt corpus meum
transferat ad eccliaz cathedralē. qz hic
iaceo sine honore debito ⁊ ossa mea tā-
gunf puluere. Ep̄us vero et canonici
audita reuelatione religiose femine
nō increduli sed certi de tali reuelati-
one anno dñi M. lxxviiij. sacrū corp⁹
eius ad eccliam maiorē cum debita re-
uerentia transfulerūt. Boleslaus au-
tē audiens hoc impatiens glie ⁊ inui-
dens tante excellētie beati pontificis
⁊ martir⁹ stanislai nimio timore p̄cul-
sus vt cruentissim⁹ patricida in hun-
gariam secessit expulsus. Anno vero
exitus sui sc̄do inaudito lāguore cor-
reptus interiit. Nesso vero filius su-
us cū eo etiā in exiliū fugat⁹ in primo
pubertatis flore veneno expirauit. Et
sic tota domus boleslai regis polonie
corruit iusto dei iudicio.

De sancto Antonio cōfessore de
ordine fratrum minorū legēda sequitur.

Venerabilis chri-
sti p̄fessor anthonius de ordine
fratrum minorū nobili ortus progenie
de yspania trahens originez. de ciuitate
te fuit q̄ dicitur plixtona: q̄ est in regno
portugalie in littoze maris oceani i
extremis mūdi finib⁹ sita vergens ad
occidentē. patre eius milite martino
alfonsi noie matreque ei⁹ maria. Cum
ergo in p̄rio iuuētuz sue flore felices
felice hūc genuisset filiū ab ip̄o sacro
baptismat⁹ fonte: fernādus ei nomē
imposuerūt. tradētes eū sacris literis
⁊ morib⁹ imbuendū. in quib⁹ puerus
lus miro mō p̄fecit. Cūq̄ quintides-
cimū attigisset annū. essetq̄ iā tot⁹ in
dñi amore succēssus ⁊ semp anxio cor-
de meditaref: q̄liter sp̄reto mūdo deo
corde sincero possz fūire iuxta eandē
quā p̄dixim⁹ ciuitatē ad quoddā mo-
nasteriū de ordine scti augustini: in q̄
viri religione famosi in canonici re-
gularis habitu dñio fūiebāt: in sp̄s
feruore se trāstulit: ibi eoz habitū hu-
mili deuotiōe suscipiens. Cūq̄ annis
ferme duob⁹ māssisset ibidē ⁊ frequē-
tiam amicorū p̄is mētib⁹ importunā
sustinuisset: vt oēm sibi in dei fūicio
pturbatiōis eiuscemodi occasionem
tolleret: obtenta p̄ri⁹ superioris licētia
ad monasteriū sctē crucis eiusdē ordi-
nis in ciuitate colimbria. qd̄ in itine-
re diez triuz distat moratur⁹ puenit.
In q̄ dū in oī virtute p̄ficeret hūili-
tatis ⁊ grē ⁊ feruenti studio sacre scri-
pture accidit qd̄ dñs petr⁹ infans p̄ri-
mogenit⁹ illustris regis portugalie
de marochio q̄sdā reliq̄as scōz septez
fratrum minorū p̄ fide christi ab impio
rege marochij occisor⁹. q̄s bt̄is fran-
ciscus ad p̄uersionē illi⁹ gētis trans-
miserat deportaret. q̄rū suffragantib⁹
meritis liberatū se interficere de ma-
nib⁹ saracenoꝝ p̄ oēs yspanie puīcias

Anthonio

diuulgabant. Quod audiens beatus antho-
nionius qui fernadus adhuc dicebat
animatus est: et ipse eorum exemplo ad mar-
tiriū sustinendū. Venientibus autē illo
tempore fratribus minoribus secundum consuetudinē or-
dinis ad monasteriū viri dei pro ele-
mosina petenda. qui in loco qui sanctus
anthoni dicitur prope colimbriam mor-
abantur. eos Anthonius traxit ad pre-
seorsum: suū familiaritē patefaciendo
preceptus animi sui dixit et adiecit. **Or-**
dinis vestri habitū fratres charissimi an-
thoni desiderati suscipiam: si me mox ut in-
gressus fuero ad terrā saracenorum mit-
tere sponderitis. quatinus cum sanctis marti-
ribus merear et ego deo offerri victima
salutaris. Qui non mediocri gaudio
ex tanti viri verbis exhilarati diem quē
hec fiant primū sequentē constituunt.
et ne mora piculū trahat tempus dilatio-
nis preceidit. Fratribus igitur letabundē do-
mū redeuntibus remansit frater dei an-
thoni super dictis a priore licentia peti-
turus. Quia nimirum vix precibus extorta
fratres promissi non immēores iuxta ad-
dictum facto mane pueniunt et religionis
sue habitū in monasterio viro dei otio-
sus imponunt. Quod cum factum fuisset ac-
currens quidam de fratribus ac canonicis ei
in amaritudine cordis loquebatur dicens.
Vade vade quoniam sanctus eris. Ad quez con-
uersus vir dei anthoni humili voce re-
spondit dicens. Cum me sanctum fore audie-
ris deū collaudabis. Et his dictis fratres
gradu concito domū properant et euesti-
gio sequentē nouū hospitem in ostē-
sione caritatis suscipiunt. Qui ut require-
ntiū se pntū sollicitudinē sagaci decli-
naret. statim mutato vocabulo antho-
nionius ipse nomē sibi imposuit quodaz
presagio designans. quatinus verbi dei futu-
rus prope existeret. Anthoni enim quasi al-
te tonans dicit. Et reuera vox enim ei
ut tuba vchemēs. quia cum sapientiaz dei
in misterio absconditā in profectos lo-

queretur talia et tam profunda de scri-
pturis sanctis intonuit ut vel rarus pro
consuetudine sensum exercitatus disertitu-
dinē lingue ipsi intelligere posset. **Ue-**
runtamen zelus fidei euz accenso animo
ad martiriū incitaret. factus est ut iux-
ta promissum data sibi licentia terrā sa-
racenorum mare mediterraneuz nauis
gio festinus adiret. sed quā sit hominis intētio
cognoscens altissimus in facie ei resti-
tit: ac in temptato graui morbo pro
totū hyemis spaciū eū artus flagellauit
ita ut nec predicacionē fidei posset intē-
dere. nec proprii corpusculi sarcinā vale-
ret aliquatenus sustentare. Sicque factus
est ut cum de proposito suo nihil prospere
actū cerneret pro recuperanda saltez cor-
poris sanitate repatriare decreuit. **Cū**
que nauigio ipso mari credito ad partes
hyspanie redire proponeret. ventis sibi
magnis et contrariis flantibus diuino nu-
tu compulsus est in sicilie partibus applica-
re. **Uere** beatū virū a cunctis merito
extollendū anthoniū qui totis precorū
dijs affectabat pro christo subire marti-
riū. sed mira ipsi ineffabilis prudentia
ut euidenter claruit reseruabat eum
ad utiliora in posterū. quoniam in multis
partibus orbis tot deceptas animas pro dyabo-
lum de fecibus peccatorum reduxit ad penitē-
tie fructū. **Cui** animam et si gladius secu-
toris non abstulit. palmā tamen martiriū
non amisit. **Circa** tempus autē illud capitu-
lū generale apud assisum constitutum
est celebrari. **Quod** ut viro dei antho-
nio pro fratres messane ciuitatis inno-
tuit in semetipso robustior factus ad lo-
cum capituli verū puenit. **Quo** finis-
to cum ministri commissos sibi fratres ad loca
sua promitteret solus in manibus ministri ge-
neraliter relictus est anthonius quā utpote
incognitus ac nouicius ac ut arbitrabatur
pueutilitatis. **Tunc** tempore vir vite vene-
rabilis gratianus nomine in ramamola fratri
misterij gerebat officiū. **Quē** frater dei

De sancto

anthonius supplicare cepit. quatinus se susceptū a ministro generali in romamolā rudimētis informaret. nulla proorsus data sibi literature mētione. Nulla exercitatiōis eccliaſtice ab ipi⁹ ore psonabat iactatio. sed scētia omnē et intellectū captiuans in obsequium christi ipm solū et hūc crucifixum scire. ſitire amplecti velle. pclamabat **F**rater g̃ gratian⁹ cū cerneret in eo p̃ expressa simplicitatē et hūilitatis iudicia vestigia scētatis mirā ipius amplexans deuotionē ei⁹ votis auuuit ac susceptū in romamolam deduxit. Quo cū vir dei anthonius disponente dño puenisset impetrata licētia. qz locū solitudinis appetebat. heremū montis pauli vbi frēs tūc t̃pis morabant⁹ deuotus subijt. **I**biqz loco quiet⁹ adepto cellam seorsum a frīb⁹ sequestratā in quādam criptaz excisam intrauit in qua solus deo vacans manebat nunq̃ ex ea exiens p̃terqz ad celebranduz diuina vel interdū ad sumenda necessaria sustentationi nature. **I**n ea siquidem dñi famulus velut in sepulcro reclusus ieiunās et orans hauriebat lumina scripturaz. ac insult⁹ demonuz q̃s patiebat hūilitate p̃fringebat et lacrimis. **I**nterdū etiā sic abstinentie freno repressus est. vt cū redire vellet aliqñ a cella ipm ad frēs campana vocante nō posset. nisi fratrum manib⁹ vel humeris deportat⁹. **P**ost multū vero t̃pis his itaqz pactis p̃tigit frēs ad ciuitatē forlini p̃ suscipiēdis ordinibus transmitti. **C**onuenientib⁹ igit̃ ex diuersis ptib⁹ ob dictā cām frīb⁹ minorib⁹ ac predicatorib⁹ famulus dñi anthonius ad puinciale capituluz p̃ficiens cū mltis nutu dei aduenit. **I**nstante aut̃ collatiōis hora necnō et fratrib⁹ ex more p̃gregatis. minister qui aderat frīb⁹ de ordine p̃dicatoz qui in p̃sentia erāt supplicare cepit vt exhor-

tationis gr̃a salut⁹ verbū ſicientibus p̃poneret. **C**ūqz improuissum se q̃sqz nec velle nec debere p̃dicare p̃sulti⁹ asseruisset. cōuersus minister ille ad fratrem anthoniū p̃cepit ei vt q̃dcūqz sibi spūscūs suggereret p̃gregatis fratrib⁹ annūciaret. **N**ō enī credebat eū quicqz de sacris scriptur⁹ nosse. s̃ nec quicqz nisi forte q̃ ad officiuzecclesiaſticū spectant q̃d poptime nouerat legisse. **E**no tm̃ p̃sumptiōis p̃suis suffragio. q̃ videlicet eū lraliter loqui viccū necessitas exegisset audierat. **R**euerā enī cū talis eēt industrie vt memoria p̃ libris vteretur. et eloquiū mystici gr̃a copiosius afflueret peritiorē eum nouerant frēs in abluenda suppellectili coquine q̃ in scripturis exponendis. **Q**uid mltā virib⁹ quoad potuit renitens tandē ad clamorē oīum simpliciter loqui exorsus est. **C**unqz calamus ille sc̃ispūs lingua ipi⁹ luculenti satis expōitiōe ac breui p̃monis cōpendio mltā prudēter differuisset stupenda frēs admiratiōe p̃cussi intent⁹ aurib⁹ porantē virū vnanimiter intendebant. **O**mēs deniqz tam ex dictis q̃ ex seruoze dicent⁹ sancta cōsolatione p̃fusi hūilitatis meritū in seruo dei anthonio cū dono scientie venerati sunt. ex quo agnit⁹ quis esset quātaqz fulgeret sapiētie claritate ac p̃monis ptāte polleret. nō multo post t̃pe deleta ad generalē ministrū eozū que p̃tigerant relatione: interrupto quietis silentio ad publicum venire compulsus est anthonius. **I**niūcto namqz sibi p̃dicationis officio heremi cultoz emittit⁹ et ad euangelizandū dei gl̃iam diu clausa ora laxant⁹. **A** generali igit̃ ministro de p̃dicādi iussione suscepta anthonius suffult⁹ dei gr̃a auctoritate mittētis intantū p̃dicatiōis opus implere studuit vt nomē euangeliste gestozū strennuitate compensaret. **C**ir-

Ladislao

cumibat p inde ciuitates ⁊ castra vi-
cos atq; cāpeſtria ⁊ vite ſeminariū ſi-
cut affluentiffime ita ⁊ feruētiffime
ſpargebat vbiq;. **U**n ita verbū virtu-
tis ei⁹ ⁊ doctrina ſalutaris in cordib⁹
audientiū radices figebat vt elimia-
ta oīs pcti ſpurcicia nō parua dño ſi-
lioz multitudinē parturiret. **A**derat
nāq; ei⁹ dei virtus ⁊ ſapiētia chriſt⁹ tā-
tam ſermoni ei⁹ tribuēs ſequētib⁹ ſi-
gnis ſua dignatōe virtutē vt in noīe
īpius quē ſic in feruore ſpiritus pre-
dicabat demonia vicioz eiceret mult⁹
a laude peccatozib⁹ ſalutifere ꝑfeſſio-
nis innouaret loquelā ⁊ ody venenū
mortifex a ſerpente trāſſuſum inno-
cui⁹ redderet pace prius diſcordātib⁹
reſtituta. **S**up egros inſup duz ma-
nus ſue benedictōis imponeret. reci-
piebāt integrā ſoſpitate vt doctri-
nā eius eſſe ſalubrē hominib⁹. ⁊ quāti
apud ſe foret meriti dñs etiā foris ꝑ
ſigna ſenſibilia demonſtraret.

De ſancto ladislao rege.

Beatus rex la-
diſlaus chriſtiane fidei cul-
tor erimius pura mentis
deuotione chriſto ſeruire
ſtudit. **I**lluſtrat⁹ enim ſanctiſpūs
gā arident⁹ ſibi atq; blandiētis mōi-
gliam caducā reputās trāſitorioiā eſu-
riuit ⁊ ſitiuit iuſticiā vt ad eternā feli-
citus pueniret ꝑriam. **Q**uāuis enī
mōs ſibi flozēs alluderet in eius cor-
de tñ aruerat cui⁹ ipſe ꝑcupiſcētis cru-
cifixus fuerat. **I**n h̄ itaq; mortali cor-
pe viuēs. iā nō ipſe ſed in ipſo chriſtus
fidē rectā. verā catholicā. in chriſto
fundatā in cordib⁹ ꝑriarchiaz ⁊ ꝑꝑhe-
taz radicatā aplico ꝑconio cōmedatā
tota mēte fidelit̄ amplectēdo tenuit.
Sup h̄ fundamētū gratū oīpotenti
deo hitaculū ſctiſpūs ſacrariū ex au-
ro gēmiſq; ⁊ lapidib⁹ ꝑcicioſis ſcōm

apl̄m edificauit **E**rat em̄ copioſus in
miſcōia lōganim⁹ in patiētia pietate
rex ſerenus gratiaz doīs plen⁹ cultoz
iuſticie ꝑſonus pudicitie ꝑſolator af-
flictoz. ſubleuator oppreſſoz. miſera-
tor orphanoz pius ꝑ ꝑupillozū ſub-
uētozq; miſeroz ⁊ inopū neceſſitatib⁹
miſcōie viſcerib⁹ affluēs ſubueniebat
In naturalib⁹ aut̄ bonis diuine miſe-
ratōis gā ſpēali eū ꝑrogatiue ꝑemi-
nētia ſup̄ omunē hōim valorē ꝑtule-
rat. **E**rat em̄ manu fortis. viſu deſide-
rabilis. ⁊ ſcōm ꝑhyſonomiā leonis
magnas h̄ns extremitates **E**tatura
ꝑcerus ceteriſq; hōibus ab humero
ſup̄ ꝑminēs. ita q; exuberantez in ipſo
donoz plenitudine. ipſa q; corpis ſpe-
cies impio digna declararet. **I**n exa-
minādīs iudicijs. nō tā iudicare quā
iudicari. ſibiq; mag⁹ terribile iudiciū
imminere credebāt quaz hīs q; ab eo
iudicabāt. **U**n rigore iuſticie lenitate
temperās miſcōie. talē ſe erga ſubdi-
tos exhibebat. vt poti⁹ ab eis amareſ
quā timereſ. **R**egni quippe guberna-
culū. n̄ ſolū honori ſibi erat ſz ⁊ oneri.
Nō em̄ ſua ſz q; iēſu xpi ſūt q; rebat. ꝑꝑ
qđ a ꝑꝑrietate rez ⁊ nominū q; muta-
to noīe ab oī gēte ſua ꝑꝑ rex vocabat.
Ieiuētis ⁊ orōnib⁹ iugit̄ inſiſtebat.
peccata ꝑꝑli plāgebat. ⁊ in ara cordis
ſemetipm̄ deo hoſtiaz viuā offerebat.
Q ſi nocturnis vigilijs ⁊ ꝑlixioribus
orōnib⁹ ipm̄ fatigari cōtigiffet. nō de-
licatū thoꝝ repetebat ſed in exedris ec-
cleſiaz paululū pauſabat. **Q**uadaz
nocte waradinēſe mōaſteriū ingreſſ⁹
eſt vt oraret. factū ē aut̄ dum ꝑlixius
oraret. quidā cubicularius eius q; for-
ris euꝝ ſolus expectabat. ꝑ nimia mor-
re tedio affectus ſurrexit ⁊ introſpexit
viditq; dñm ſuum gloriſicato corpe
ſurſū in aere mirabilit̄ eleuatū. **Q** ve-
re beatū virū quē adhuc in carne con-
ſtitutū carnea moles nō ꝑmebat ſed
b

De sancto

meritorum sanctitas ad consortium supernum subleuabat. Post hec latrunculi bisse norum p[er]finia hungarorum irruerunt et illic viros et mulieres captiuos abduxerunt. Quos ipse cum exercitu suo persequens venit in solitudinem magnam. nec habebant quod manducarent. Et dum fame periclitaretur exercitus. euulsus est ipse ab eis seorsum et in oratione prostratus implorabat misericordiam dei. ut qui quondam filios israel manna de celo pluens pauerat. christianum populum fame perire non fineret. Cumque ab oratione surgens reuerteret. ecce grex ceruorum et bubalorum obuiauit ei. et cum ipso simul in medium exercitum deposita feritate uenit. Tulit ergo unusquisque ex animalibus quantum sibi sufficebat. laudantes et glorificantes deum in sancto per quem misericordiam talem consecuti fuerat. Cum itaque pius rex Ladislaus armatus esset humilitate. potens in pietate. pauper tamen erat in largitate. Omnes enim ecclesie et monasteria regalia siue ab ipso siue a quocumque alio fundata elemosinis eius sunt locupletata. Unde merito usque in hodiernum diem elemosinas eius enarrat omnis ecclesia hungarorum. Duos quoque episcopatus ordinauit et regia largitate locupletauit. Erat enim magnus et munificus secundum nomen suum gloriosus. Nam si etymologie nominis eius alludamus Ladislaus qui laus diuinitus data populo dicitur. laos enim populus interpretatur d[omi]nis autem dans uel datum siue datio. hec prima et o[mn]i syllabam nominis eius laus est per peragogem hierosolimam se iturum uouerat. ut ubi sanguis domini nostri iesu christi pro redemptione nostra fusus est ipse ibi sanguine suo contra inimicos crucis christi dimicaret. Duces autem franco[rum] lotharingorum et alemanorum qui cum exercitu domini illuc profecturi erant. omnes pariter piuum regem Ladislaum digne dignum sibi ducem ac preceptorem proficere concorditer disposuerat. Pius

autem quibus de francia et alemania ceterisque occidentalibus regionibus exercitus domini in hungariam ueniret. Pius rex urgente necessitate contra tolamos in expeditionem profectus est. ibique repentina egritudine correptus uiribus corporis cepit omnino destitui. Conuocatisque regni principibus indicauit dissolutionem sui corporis imminere. Quo audito clamor multitudinis plangentium lamentantium et gementium mortem piissimi regis Ladislai usque in celum extollit. Sed pius rex accepta eucharistia corporis et sanguinis domini nostri iesu christi in quem fideliter credidit et quem tota mente dilexit feliciter migravit ad dominum. Planxit autem eum uniuersa multitudo hungarorum. clericus et populus simul in unum diues et pauper iuuenes et uirgines continuo trium annorum spacio in vestibus squalidi. coras non duxerunt et omne genus musicorum et delinitiuam dulcissimam ultra tempus luctus siluerunt. Cum autem fideles sui corpus ipsius waradinum efferreret pro labore et merore defatigati dormierunt. Cumque sopore grauati plus iusto dormarent currus in quo positum fuerat corpus eius sine subuentione et absque omni amminiculo cuiuslibet animalis recto itinere waradinum ducit. Vigilantes autem et currum non inuenientes contristati ceperunt per loca discurrere. Inueneruntque currum. versus waradinum ultro currentem et sanctum corpus in eo positum. Videntes itaque miraculum quod corpus beati professoris ad locum quem ipse prolegerat diuinitus deferret deo gratias agentes laudauerunt deum. Cum autem multitudo magna officium humanitatis exhibendo sepulture eius assisteret. Quidam de circumstantibus dicebat corpus fetere: reliquis omnibus suauissimam odoris fragrantiam sentientibus. Retortum est ilico mentum illius ad dorsum eius et reflecti non poterat. Qui seipsum diuina ultione debilitatum

Ladislao

vidēs miserabiliter clamabat. **D**ecauit in sanctū dei. **E**t p̄cidēs ad sepulcrū beati ladislai misericordiā ei⁹ implozauit. auulsa ē itaq; cutis cū carne menti sui que dorso eius inhaerat. et ip̄e quidē sanitatē recupauit. **S**ed cicutrix rupte cutis in mento eius occuluit. **Q**uidā miles necessitate vrgente argenteā scutellā suā quaz p̄t̄ suo pius rex doneuerat cuidam comiti venalē exposuit. quā idē comes ardore cupiditatis illectus a se furti; sublatam esse p̄sinit. **P**er sniam itaq; iudiciariā dictū est q̄ eadem scutella poneret sup sepulcrū sancti ladislai. vt cōprobaret dñs vter eoz eaz iuste deberet habere. **C**omes ergo nimium de se presumendo scutellā acceptur⁹ sepulcro appropinquat. **S**tatimq; cecidit quasi mortuus ⁊ vellemeter attonit⁹ nec scutellā accipe neq; de terra poterat fugere. **P**auper vero miles ad sepulcrū hūiliter accedens qd̄ suuz erat deo gr̄as agens accepit. **N**ostriō q̄z tēporib; deus mult; mirabilib; sanctuz cōfessorē suū ladislaiū gl̄ificauit. **N**am anno dñi. m. cxxij. sanctū corpus ei⁹ canonizatū est. **T**ūc itaq; ex causis superiorib; lege nature mutata puatio; neq; ordine regressibili sequi cepit habitus. **P**lures em̄ ceci p̄ merita beati regis ladislai sunt illuminati cecidēt; q̄ ab eoz oculis tanq; squame albuginis cedule quas etiaz viri religiosi viderūt qui etiā veritati testimoniuz phibueēt. **M**ulti q̄z relaxatis lingue vinculis facultatē recte loquēdi ceperūt. **C**laudi palitici variisq; languoribus diuturno tempe attriti ad sepulcrū eius venientes implozato ei⁹ ad iutorio sanati sūt. **S**inguli q̄z p̄ssimū cōfessorē p̄ suis necessitatib; inuocantes optata beneficia p̄ceperūt. **I**n ip̄a et̄ hora canonizatōis quidaz puer cui loco manū ⁊ pedum tumida car

nis massa ossib; penitus carens fluitabat. meritis eiusdē sancti ossib; incrementib; p̄fectā manū ⁊ pedū sanitatē suscepit. **E**adē etiā hora diei quasi sexta rutilans stella p̄clari fulgoris stetit sup i directo mōasterij vbi sanctū corpus eius positum fuerat. **H**oc aut̄ maxima mltitudo p̄tra monasteriū cōgregatorū p̄ spaciū duaz fere horarum p̄spicue videntes gauisi sunt gaudio magno valde. **L**eprosus quidam ad solennitatē eius veniens in via mūdatus est. **P**ost hęc autē. **N**. cccij. kalē. iunij ip̄o die penthecostes **C**anonicis orantib; ⁊ prime hore officij celebrantib; quedā mulier cuius manus ⁊ brachia pectori suo cōnexa fuerāt ad sepulcrū beati ladislai sanata est. **S**ed ⁊ in alijs mltis partibus late patētis hungarie ⁊ circūadiacentib; regionib; plurima miracula ⁊ copiosa beneficia fidelib; ei⁹ p̄focinia implozantib; exhibita sunt. que nō sunt scripta in h̄ libro. ne tediosa plixitas legentib; fastidiū ingereret. **H**ęc autē scripta sunt vt audientes ⁊ legentes p̄ intercessionē p̄ssimi. ladislai sic trāseant p̄ bona t̄palia q̄ ⁊ eterna p̄sequantur gaudia. **P**restante dño n̄ro iesu christo. **Q**ui cum deo p̄re ⁊ sp̄s̄sancto viuūt ⁊ regnat deus per omnia secula seculorum. **A**men.

De visitatione beate virginis.

Quamquā fratres charissimi hui⁹ diei solennitas ⁊ festi mira sublimitas satis satisq; v̄re dilectōi innotescat. **P**lacuit tñ v̄re dilectōi paucis in mediū p̄positis v̄bis ad hui⁹ festiuitatē pagēda solennia. **I**n qua benedicta mulier felix illa mater ⁊ singularis dignis extollit̄ p̄conijs. aīmos v̄stros v̄tūq; dabit̄ exercitare. **E**t quib; v̄bis melius q̄ illi⁹ in q̄ gesta sūt hęc

De visitatione

omnia. quā enī tot iterat' vicib' i nris
euocam' nōcites iustū est vt ipam tot
frequētat' se sroz honorib' extollam'
Legit itaq' in euangelio luce. **Q**uoz
angelus gabriel a deo missus in ciui/
tate galilee cui nomē nazareth ad vir/
ginē desponsatā viro cui nomē erat
ioseph de dño dauid et nomē virginis
maria. Nouum virgini salutatōis ob/
sequiū attulisset et virgo nō dubia s'z
pauida. qualif ea fieret inquisiss'. cui
angelus modū et cām tam ineffabilis
sacramēti exponēs inq't illi. **S**piritus
sanctus supueniet in te et virtus altis/
simi obumbzabit tibi ideoz et qd' nat/
scetur ex te sanctū vocabit' filius dei.
Et vt omīs credēti ambiguitas tol/
leret alio adiūcto miraculo diuine po/
testatis efficaciam manifestans ait. **E**t
ecce elizabet' cognata tua et ipa conce/
pit filiū in senectute sua. **E**t hic men/
sis est sextus illi que vacat' sterilis. qz
nō erit impossibile apud deū omē ver/
bum. **N**ox ad hec virgo fide et exulta/
tione plena cū magna gratulatiōe re/
spondit. **E**cce ancilla dñi fiat mihi se/
cundū verbū tuū. **S**tatimq' in ipaz
illud lumen eternū cū toto maiesta/
tis sue fulgore d'scēdit et qd' non capit
mūdus. totū intra se viscera virginis
collocavit. **J**am tūc clamauit sapien/
tia dei in illa beata anima. **S**piritus
vbi vult spirat et vocē eius audis et ne/
scis vnde veniat aut q' vadat. **S**z qz
eodē spūsancto didicerat sicut sua bo/
na p' hūilitatem tegere sic alienis bo/
nis p' caritatē p'gaudere. surgit mox et
cū affluētia tāte g're ad inferiores p'pe/
rat exhibitura obsequiū p'scendit. et in
montana iudee videre et cōgratulari
elizabet' vt q' d' ipa audierat credula
in ipa p'sens videret et cōdigna exulta/
tōe excipet. **S**ed que ad aliena p'dicā/
da duota cucurrit. merito sua ab alijs
p'dicare audire debuit. vt ex eo q'z glo/
ria ei' cresceret in quo exultationi al/
terius nō iuideret. vnd' elizabet' spū
sancto repleta qualis et quāta esset. q'
ad se venerat agnouit. et q'ntum se indi/
gnā eius visitatōi iudicaret aperuit
dicēs. vnd' hoc mihi vt veniat mē dñi
mei ad me. **E**cce enim vt facta est vox
salutationis tue in aurib' meis exul/
tauit in gaudio infans in vtero meo.
Et beata inquit que credidisti. p'ficiēs/
tur in te q' dicta sūt tibi a dño. **T**ūc ait
maria. **M**agnificat anima mea dñm.
nō ergo amplius potuit se p'tinere cū
spūm quē intra cordis sui secreta. tan/
ta plenitudine redundātē sentiebat.
p' alieni oris claustra cerneret erupis/
se. **T**ūc enī ad manifestationem spūs
aperuit os suū et verbū bonū qd' con/
ceperat eructauit. **M**agnificat anima
mea dñm. **N**emo igit' verba ista leuif'
estimāda putet. que enī de tā p'funda
conceptōe plata sunt. sine p'funda in/
uestigatiōe digne penetrari nō possūt.
Et vtinā nobis cōtingat eoz archa/
na querentib'. illo spiritu ducente in/
cedere. quo repleta maria verbū p'ris
concipe. et patrē verbi meruit verbo ex/
ultationis magnificare. **M**agnificat
inq't aīa mea dñm. **E**t exultauit spūs
meus i deo salutari meo. **D**uo et duo
aīa et spūs. magnificat et exultat ani/
ma magnificat et spūs exultat. **E**t ite/
rū duo. dñs et salutar'. verba duo. res
vna. et tñ duo. dñs et salutaris. **D**ñs
potentiā notat. salutaris misericordiaz.
Sic anima et spūs in hōie idēz sunt.
q'uis aliud aīa. aliud spūs notet. nā
spūs ad sbam d'z et aīa ad viuificatiōez.
Sic enī dictū est anima mea magni/
ficat et spūs meus exultat. q'si diceret.
Ego ex anima mea et spū meo. i. ex to/
to corde et ex tota voluntate deū lau/
do et de eius saluatione quam generi
humano p'pari nunc video. totis p're/
cordijs exulto. **E**xultationis hō sue

beate virginis

Maria mox causam subiunxit. Quia humilitatem ancille sue respexit. ac si dicat merito in ipso exulto. quia ab ipso est unde exulto. quia de ei? gratia exulto. ideo ab ipso est quod exulto. Et quod ei? dona propter ipsum diligo. ideo in ipso exulto. maria ergo ut suum gaudium solidum esse demonstraret. illud neque a vanitate exortum est. neque ad vanitatem versus ostendit. Bene ergo maria sola in se humilitatem dominum respexisse testatur quia diuinitatis participatione. quam humana natura in primis partibus pro superbia perdidit. in maria pro humilitate recuperavit. Nam quia in ea verbum patris carnis substantiam quam sibi uniret. assumpsit quasi ad eam quam prius abiecerat naturam sublimandam pro misericordiam respexit. Maria ergo quam apud deum humilis erat et apud homines propter deum abiecta. in utroque se ideo respectam testatur. Quia et eius humilitas apud deum acceptabilis facta est. et ei? virginitas apud homines in gloriam commutata est. unde sequitur. Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. quam amissam beatitudinem pro fructu uteri mei recuperabunt. quia pro fructu vetidi ligni priuata sunt. Et quod in ea ad omnium salutem factum est. hoc privilegium electiois ad eius gloriam singulariter ordinatum est. Et ideo dixit. Quia fecit mihi magna quam potes est. et sanctum nomen eius. magnus fuit ut homo sine virili semine filium conciperet. Magnus fuit ut verbum carne sue indutum in utero homo gestaret. Magnus fuit ut dum se ancillam confessam mater fieret sui plasmatorum. Hec omnia si magna sunt. impossibilia tamen non sunt ei a qua facta sunt. quia potens est. Magna inquit mihi fecit. non tamen soli singulariter sed vni excellenter. Verumtamen misericordia eius a progenie in progenies transmittitur. Nemo enim a gratia excipitur. sed in omni genere qui timet deum et operatur iustitiam acceptus est illi. Fecit inquit potes

tiam in brachio suo. quia pro humilitate filij sui dyabolum vicit. Brachium eius filius eius. Dispersit superbos mente cordis sui. hoc est profundo consilio suo. Profundum consilium erat ut pro homine deus homo fieret et patere innocentes ut redimeret nocentes. Deposuit potentes de sede et exultauit humiles. quia malignos spiritus a cordibus hominum eiecit et homines quos prius propter superbiam eiecerat humiliatos repauit. Esurientes impleuit bonis et diuites dimisit inanes. quia humiles qui se non bono indigere cognoscunt maiora dona et gratiam accipiunt. Diuites vero hoc est superbi et elati qui se in donis gratiarum pro alijs abundare existimant. etiam ea que acceperunt amittunt. Suscepit israel puerum suum. populum videlicet humilem et innocentem ut sanaret ipsum. sic medicus infirmum ut redimeret captiuum. ut iustificaret impium. ut saluaret iustum. Recordatus misericordie sue quam olim promiserat. sed diu distulerat. et tandem iam tunc exhibebat. Sicut locutus est patribus nostris abraham et semini eius in secula misericors in promittendo verax in exhibendo. quia sine debito promisit. sine dolo exhibuit sicut promisit patribus nostris.

Sanctorum zoerardi et benedicti. **T**empore quo sub christianissimi Stephani regis nutu. nomen et religio veritatis in pannonia rudis adhuc pullulabat. audita fama boni rectoris multum ex terris alij canonici et monachi ad ipsum qui ad patrem confluebant. non quidem alicui? causa coacti necessitate. sed ut nouum sancte conuersationis gaudium ex eorum conuentu adimpleretur. Inter quos quidam sancti spiritus instinctu tactus ex rusticitate quasi rosa ex spinis ortus nomine zoerardus hanc in partem de terra poloniensium

De sanctis

aduenit. et a philippo abbate cuius monasterium solus nominatum in nitriensi territorio ad honorem sancti ypoliti factum erat habitu accepto. et andreas nominatus heremiticam vitam agere statuit ibique quanta strictione cordis et corporis maceratione seipsum affligeret ex relatione sui discipuli beati benedicti secum conuersantis que audiui paucis litteris commendare decreui. Ego quidam maurus nunc deo miserante episcopus. tunc autem puer scolasticus virum bonum vidi. sed que eius esset conuersatio non visu sed auditu precepi. Ad nostrum ergo monasterium ad honorem beati pontificis martini consecratum. cum iam dictus monachus benedictus sepe venisset mihi hec que sequuntur de eius vita venerabili narravit. Postquam idem beatus vir andreas heremi solitudinem subintravit magna corporis defatigatione spiritualis autem vite corroboratone ieiunium semper obseruauit. tribus diebus ab omni re que manducantur abstinuit pro dilectione gratie ipsius qui propter homines homo factus quadraginta diebus ieiunauit. Cum autem quadagesimale tempus adueniret exemplum vite regularis sub qua 303imas abbas debebat ubi quadraginta quatuor dactylis quisque quadagesimam deduxit. ipse a prece philippo a quo habitum preceperat quadraginta nuces accepit et eo exiens victu contentus die sancte resurrectionis cum gaudio expectauit. Eisdem vero et alijs diebus licet esus ad corpus refocillandum non solum sufficeret. verum etiam spiritum ipsum ad defectum produceret. Ipse tamen excepto tempore orationis nunquam a labore cessauit. Sed accepta securi quendam laboraturus silue locum solitarium subintravit. Ubi cum pro nimio labore et ieiunij districtione corpe et spiritu deficiente quadam die pro mortuus iaceret. Quidam iuuenis pulcherrimo aspectu et visionis angelice aduenit et super

positum vehiculo ad cellam suam perduxit. At extasi in qua erat delapsa postquam ad se reuersus quid erga eum dei misericordia ageret agnouit. super dicto discipulo suo benedicto qui mihi hec narrauit professus est eadem. constringens eum cum iuramento ne ante diem obitus sui nota cuiquam faceret. Post labores autem diurni corpori quietem nocturnam talem adhibuit que magis tormenti et affectionis quam requiei nomen habere potuit. Planatum equidem truncum quercinum sepe circumdedit. et per ipsam sepe arundines acutas ex omni parte infixit. Ipse vero in truncum sedens. tali seorsio artuum usus est reiteratone ut si forte corpus sopore grauatum qualicumque se in partem flecteret arundinum acie sauciatur grauer euigilaret. Insuper et ex ligno coronam factam capiti suo circumponebat ad quam quatuor in partibus quatuor lapides suspendebat ut si caput sopitum quicumque inclinaret lapis percuteret. De beati viri andree merces quam beata et eterna vita corona centies ornata que in celo recompensat quod in terra grauer emptum fuerat. Inauditum genus professionis quod preciosius facit regnum promissionis. non cibum non requies auferre potuit dulcedine vana vitam eternitatis. et nequam spiritus aditum inuenire nequiuit deceptois. Hec que inserta sunt discipulo suo iam dicto benedicto referente cognoui qui et ipse se prece suo defuncto locum eundem desertum inhabitare decreuit. Cum per tres annos exemplo magistri districtam vitam ageret latrones supuenientes et multas apud ipsum pecuniam esse sperantes ductum ad ripam fluminis wag. iugulauerunt et in ipsam aquam dimererunt diu vero corpe ipsius quesito et non inuento per integrum annum visa est aquila in ripa fluminis wag. quasi quedam obseruatura sedere. per quam de corpe

zoerardoꝝ benedictio

certi effecti. quendam aquis introruerunt
gi fecerunt et sic integrum quasi nuper
obisset inuenerunt. Positus autem est
ibidem benedictus in basilica beati hys-
merani martyris in eadem sepultura que
paulabant ossa sancti patris Andree
venerabilis qui mihi de eadem beato he-
remita omnia que scripsi iam retulit.
Sed que sequuntur philippus abbas mi-
hi abbati constituto enarrare consuevit.
Cum igitur tempus resolutionis sui corpo-
ris immineret indicans eis hoc qui ad-
erant ne ab ulla vestimentoꝝ suorum
erureret operimento precepit donec ab-
bas philippus post quem miserat adue-
niret. Qui pater adueniens ubi cor-
pus venerabile iam mortui iacebat la-
uandum exiit catenam erexam viscera
iam attingentem inuenit. O mira res et
inaudita catena carnes inter putre-
faciens cute foris est obducta. Sed
nesciri posset hoc genus martirij nisi
ad umbilicum ligati nodus appareret
metalli. Soluta vero catena duz ex
corpe trahitur sonus costarum elizarum
grauiter auditur. Cuius catene par-
tem mediam ab abbate eodem impetra-
tam et usque nunc custoditam petiti-
onis christianissimi Gaysse cum deside-
rio mihi pro ea instanti negare nequi-
ui. Sepulto quoque viri beati corpe que
per reuelationem abbatis philippi cog-
nita digna videbantur esse memoria no-
taui. Tempe quodam latrones quorum
collegia maxima ex parte solitudinem in-
habitant in silua congressi sunt. Quibus
confligentibus unum eorum multum sa-
ciarant. Conflictu direpto cum hunc
vulneratum socij nequaquam in silua dimi-
tere voluissent consilio inuito ad cellam
superius dicti viri andree cuius fama
omnis circumquaque attingit eum deferre
statuerunt. Sed cum adhuc locus lon-
ge hinc abesset latro in via defunctus
est. Corpe vero eius ad cellam depor-

tato et in eadem posito media iam no-
cte cum ossa commendare vellent hu-
mo subito spiritu reuerso iam mortuus
resurgere cepit. Illis autem qui aderant
valde perterritis et pre pauore fugienti-
bus resuscitatus ille reuocabat eos
dicens. Nolite fratres formidare neque
fugere. Sanctus enim zoerardus me a
morte resuscitauit ad vitam. Illis quip-
pe pro gaudio plorantibus et ut discede-
ret cum eis rogantibus dixit se nun-
quam ab ea cella discessurum. sed ibi in per-
petuum deo et sancto zoerardo seruiturum
fecit itaque quod promisit et usque ad obi-
tum suum ibi permansit. Aliud quoque
eius miraculum nequaquam reticere vo-
lui. Quod eodem modo abbate phi-
lippo narrante cognoui. In ciuitate
nitria quidam reus damnatus suspen-
sus est. Qui post solutus dei misericor-
dia ad abbatem venit philippum.
et qualiter per merita beati viri An-
dree liberatus esset indicauit dixit e-
nim quod cum damnatus esset semper
nomen ipsius implorasset. Et cum
subleuaretur in patibulum statim ma-
nibus suis beatus vir Andreas eum
sustentauerit. At illi cum eum omnes
mortuum putantes domum reuer-
terentur. Ipse eum manu sua solu-
tum abire permisit. O qualis meriti
vir ante deum qui visibilis appareret
homines soluat cum inuisibilis inter
angelorum choros locum possideat. De
inuentione. s. stephani protomartiris.

Inuentio cor-
poris protomartiris stepha-
ni Anno domini quingentesi-
mo decimo septimo. Septimo hono-
rij principis anno facta fuisse narra-
tur. Reperit autem eius inuentio translatio
et conuictio. iuuentio ipsius hodie facta fuit
Nam cum quidam presbiter nomine Lucia-
nus in tritorio hierosolimitano (que

De inuentione

Germadius inter viros illustres comemoratur et haec scripsit) feria. vi. iustratu suo quiesceret et pene euigilaret. Quidam senex vir statura procerus vultu decorus barba plura pallio candido amictus. cui gemule auree et cruces ierant pexte. calciatus caligis in superficie deauratis eidem apparuit. Qui manu auream virgam tenens tetigit eum dicens. Summa cum diligentia nos patefacito tumulos quos indecenti respectu loco reconditi sumus. Vade ergo dic iohanni episcopo hierosolimitano ut nos in honorabili loco reponat quia cum fides et tribulatio mundum percussissent nostrorum suffragiis deus mundo propitiare decreuit. Cui lucianus presbiter dixit. domine quis es. Ego sum inquit gamaliel qui paulum apostolum enutriui et ad pedes meos legem predicavi qui autem mecum iacet sanctus est stephanus qui a iudeis lapidatus extra civitatem proiecitus est ut a feris et a uerbis deuozeretur. sed homo ille prohibuit cui idem mater illesam fidem seruauit. Ego autem cum reuerentia multa ipsum collegi et in meo nouo tumulo sepeliui. Alius autem qui mecum iacet est nicodemus nepos meus qui nocte iesu adijt et a petro et iohanne sacrum baptismum suscepit. Quapropter indignati principes sacerdotum eum occidissent nisi ob nostri reuerentiam desistissent. Verumtamen omnem substantiam eius dirripuerunt et eum a principatu deposuerunt multisque eum afficientibus verberibus semiuiuum reliquerunt. hunc cum ego in domo mea duris diebus aliquibus supuixit et defunctum iuxta pedes sancti stephani sepeliri feci. Tertius vero qui mecum est. ipse est abbas filius meus qui anno etatis sue. xx. mecum baptismum suscepit et virgo permansit. cum paulo discipulo meo legem didicit. Uxor vero mea et haec et Selemias filius meus qui fidem christi noluerunt recipere nostra nequaquam digni se

pultura fuere. sed eos alibi sepultos inuenies et eorum tumulos vacuos et inanes. Hoc dicto sanctus gamaliel disparuit. lucianus vero euigilans dormi exorauit ut si haec visio in veritate fieret eidem secundo ac tertio appareret. In sequenti igitur feria. vi. eidem sicut prius apparuit et cur ea que sibi dixerat neglexisset quesivit. Non inquit domine neglexi. Sed rogavi dominum ut si ex deo esset mihi tertio appareret. Dixitque ei gamaliel. Quoniam in mente tua cogitasti si nos inuenires quomodo singulorum reliquias discernere possis ex his que tibi sub similitudine offero singulorum loculos et reliquias edoceto. Ostenditque ei tres calatos aureos et quartum argenteum quorum unum erat plenus rosas rubentibus alij duo rosas albis. Quartum etiam ostendit calathum argenteum plenum croco. Dixitque gamaliel. hi calathi nostri sunt loculi et haec rose nostre sunt reliquie. Calathus plenus rosas rubentibus est loculus sancti stephani qui solus ex nobis martyrio meruit coronari. Alij duo rosas albis pleni mei et nicodemi sunt loculi qui sincero corde in professione christi perseverauimus. Quartus vero argenteus croco plenus est abbas filij mei qui candore virginis pollet et mundus de mundo exiuit. His dictis iterum disparuit. Feria autem sexta sequentis ebdomade eisdem iratus apparuit et de dilatione ac negligentia eum graueriter increpauit. Continuo igitur lucianus hierosolimam adijt et iohanni episcopo cuncta per ordinem enarrauit. Pergunt igitur cum alijs episcopis accesserint ad locum predicto luciano ostensum. Cumque cepissent fodere terra concutitur et suauissimus odor sentitur. ad cuius odoris miram fragrantiam. meritis sanctorum. lxx. homines a diuersis infirmitatibus liberantur. Sicque in ecclesia syon que est in hierosolymis. ubi sanctus stephanus archidiaconi officio

Sancti stephani

functus est. cum magno gaudio sanctorum reliquias transfudere et eas ibidem honorifice condiderunt. Ea autem hora pluuia magna descendit. **D**uius visionis et inuentiois mentionem facit Beda in cronica sua. Hec autem inuentio sancti stephani facta est ea die qua eius passio celebratur et eius passio in hac die fuisse dicitur. Festa autem ab ecclesia mutata sunt duplici ratione. Prima est quoniam christus ideo natus est in terris ut homo nasceretur in celis. Decuit igitur ut natiuitati christi continuaretur natale sancti stephani qui primus pro christo martyrium sustinuit. quod est nasci in celo. ut per hoc notaretur unam ex alia sequi. Unde etiam cantatur de ipso heri christus natus est in terris. ut hodie stephanus nasceretur in celis. **S**ecunda ratio est. Quoniam festum de inuentiois sollemniter agebatur. quod festum de passione. et hoc tamen propter reuerentiam natiuitatis domini tum propter miracula que in ipsius inuentioe dominus ostenderat. quare igitur passio eius dignior est quam inuentio et ob hoc sollemnior debet esse ratio ecclesie festum de passione ad illud tempus transiit in quod ampliori reuerentia habeatur. **T**ranslatio autem eius ut ait augustinus. hoc modo fuit. nam alexander senator constantinopolitanus hierusalem cum uxore sua mansurus adiit et prothomartyri stephano pulchrum oratorium construxit. at post eius obitum iuxta eius corpus se sepeliri fecit. **E**uolutis ergo septem annis iuliana eius uxor in patriam suam uolens redire utpote que a principibus iniurias patiebatur corpus uiri uoluit deferre. **Q**uod cum ab episcopo multis temporibus postulasset episcopus duos loculos argenteos protulit dicens. non noui quos ex his sit loculus uiri tui. **E**t illa. **E**go noui. **E**t impetum faciens amplexata est corpus sancti stephani. **S**ic ergo dum corpus uiri putat accipere. casu corpus prothomartyris cepit. cum autem nauim cum corpore con-

scendisset hymni audiuit angelici. sua uisibilis odor effragrat. clamantes demones se uiam suscitant tempestatem dicentes. **U**t nobis. **Q**uia stephanus prothomartyr diro nos uerberat igne. **C**um ergo nautae naufragium formidaret stephanus inuocauit. **E**t continuo apparuit eis dicens. **E**go sum nolite timere statimque tranquillitas magna subsequuta est. **T**unc audite sunt voces demonum clamantium impie princeps nauem incende quia stephanus aduersarius noster est in ea. **T**unc princeps demonum quinque demones qui nauem incenderent misit. **S**ed angelus domini eos in profundum dimisit. **E**t cum calcedonem uenissent demones clamabant. **S**eruus dei uenit qui lapidatus est ab impijs iudeis. **C**onstantinopolim ergo incoluimus peruenimus et in quadam ecclesia corpus sancti stephani cum magna reuerentia condiderunt. **H**ec augustinus. **C**oniuictio autem corporis sancti stephani cum corpore sancti laurentij hoc ordine facta fuit. **C**ontigit enim Eudosiam filiam theodosij imperatoris a demone grauiter cruciari. **Q**uod cum patri suo constantinopolim constituto intimatum fuisset. iubet filiam constantinopolim adduci ut sacrosanctis prothomartyris reliquijs tangere. **D**emon autem in ea clamabat nisi stephanus romam ueniat non exibo quoniam sic est apostolorum uoluntas. **Q**uod cum imperator audisset a clero et populo constantinopolitano obtinuit ut corpus sancti stephani romanis daretur et ipsi laurentij corpus acciperent. **T**unc imperator super b. pelagio scripsit papa. **P**apa uero de consilio cardinalium imperatoris petitiu sententiis missi igitur constantinopoli cardinales corpus sancti stephani romam deferunt. **E**t greci percipiendo corpus sancti laurentij persequuntur. **C**apue igitur corpus sancti stephani recipitur et brachium eius dextrum a capuanis deuotis precibus obtinetur et

De sancto

metropolitana ecclesia in eius nomine fabricatur. Cum autem Romam venissent in ecclesia sancti petri ad vincula corpus deferre vellet. vectores subsistunt nec ultra procedere possunt. Demon autem in puella clamabat. Frustra laboratis quia non hic sed apud fratrem suum laurentium sedem elegit. Illic igitur corpus defertur et ad eius tactum puella liberatur. At laurentius fratris sui adventum quasi congratulans et arridens in alteram partem sepulcri secessit et medietatem illius fratris vacuam dereliquit. Greci vero dum manus apponunt ut laurentium auferant ad terram velut exanimis corruerunt. sed orantibus pro eis papa et clero et populo. vix ad se ad vesperam redierunt. omnes tamen infra decem dies mortui sunt. Latini etiam qui sibi consenserant in frenesim versi sanari non potuerunt quoad usque sanctorum corpora infimul tumultata fuerunt. Tunc vox de celo audita est. O felix roma que corpus laurentij hispani et stephani hierosolimitani vno claudis maseolo. facta est ista coniunctio circa annos domini. ccccxxv. Refert augustinus in libro xxij. de ciuitate dei sex mortuos ad inuocationem sancti stephani suscitatos videlicet quendam qui cum mortuus sic iaceret ut ei iam pollices ligarentur inuocato super eum nomine beati stephani continuo suscitatus est. Item quendam puerum a plastro stritum quem mater ad ecclesiam sancti stephani deferens viuum et sanum accepit. Item quandam sanctimonialem cum in extremo spiritu constituta ad ecclesiam sancti stephani delata fuisset. et ibidem expirasset videntibus omnibus et stupentibus sanata surrexit. Item quandam puellam apud yponem cuius tunicam cum pater ad ecclesiam sancti stephani deportasset eam postmodum super corpus defuncte filie proiecit et illa statim surrexit. Item quendam iuuenem apud yponem. cuius corpus cum vnu

ctum fuisset oleo sancti stephani statim surrexit. Item quendam puerum qui cum ad ecclesiam sancti stephani mortuus fuisset delatus ad inuocationem sancti stephani. vite est prorsus restitutus. De hoc martyre precioso sic dicit augustinus. Martyrem istum gamaliel stolatus reuelauit. saulus spoliatus lapidauit. christus pannis inuolutus ditauit et precioso lapide coronauit. Idem in stephano emicuit pulchritudo corporis. flos etatis eloquentia sermonum. sapientia sanctissime mentis et operatio diuinitatis. Idem fortis columna dei dum inter lapidiferas manus captatorio forcipe tenetur fide fundabilis igneque et pendebatur urebatur et producebatur constringebatur et angebatur cedebatur et non vincebatur. Idem super illud dura ceruice etc. Sic non blanditur. sed inuehit non palpat sed prouocat non trepidat sed instigat. Idem attende stephanum conseruum tuum. homo erat sicut et tu. eo precioso redemptus quo et tu. dyaconus erat euangelium legebat quod legis vel audis et tu. ibi inuenit scriptum diligite inimicos vestros. didicit legendo profecit obediendo.

Sancte marie niuis.

Ad predicanda
gloriosissime virginis marie gloriam et deuotionem fidelium excitanda libet infigne recitare signaculum per quod in constructione venerande basilice sue in urbe que sancte marie maioris vocabulo insignitur ad suam deuotionem animos accedit populorum. Sicut igitur in antiquioribus gestis legitur et ex successiva patrum narratione ad filios sine dubitatione tenetur. Tempore quo vberius papa apostolice sedis regimen obtinebat. Quidam iohannes non solum nobilitate generis. sed etiam patriciatu

Anthonio

dignitate preclarus cum filium non haberet quem possessionum et diuiciarum suarum relinqueret successorum. unacum coniuge sua quam sibi diuina prudente clementia non solum coniugio. sed etiam pie mentis consortio fuerat sociata. Beatissimam mariaz virginem omnium honorum suorum habere decreuerunt heredem. Ambo igitur eam deuotis mentibus exorare ceperunt ut ea iuuantem sic possent ad obsequium eius sua bona disponere quod ei posset eorum oblatio grata esse. Annuit eorum precibus diuina benignitas que semper prope est omnibus qui in veritate inuocant nomen eius. Et volens ut in honore ipsius gloriose virginis ab eis construere ecclesia. Cum eo tempore nulla esset in urbe eius beatissime virginis vocabulo insignita. Locum in quo ipsam ecclesiam construere voluit grandi et memorando miraculo designauit. Factum est enim ut terra in circumitu sicca penitus et arida remanente. locus ipse fuscis celo niuibus tegeteretur et ut clarius et mirabilius esset ipsum miraculum nonis augusti quam tempore niues in calida regione non cadunt imo quo herbe solis ardoribus aduruntur factum est huiusmodi signum re mirabili. alio aludente miraculo quod in prefiguratione eiusdem virginis longe antequam mundum illuminasset eius gloriosa natiuitas factum fuit. Uellere sic celesti rore conpluto in area gedeonis ut eadem in circumitu sicca et arida remaneret. Denique ne ambigi posset quid sibi vellet tam stupendum. tamen quod insolitum miraculum ipsa beata virgo ea nocte prefatis viris Pontifici et patricio in somnis apparuit et exponens quod locum ipsum ad basilicam sibi construendam eligeret. eisdem ut facto mane illuc accedentes iacerent ecclesie fundamentum precepit. Ad quem cum populi multitudo excitata tanti nouitate miraculi unacum iam dictis pontifice et patricio cucurrisset. Et ipse pontifex cepisset

proprie manibus terram effodere in circumitu niuium ad iaciendum construende basilice fundamentum. ecce proprio miraculo aliud diuina dispensatione successit. Nam terra subito seipam aperuit et ubi iacienda essent fundamenta demostans astantium animos incredibili leticia simul et ammiratione impleuit. Sepe dictus vero propius iam diuina voluntate securus ibidem egregie structure fundauit ecclesiam. eamque demum feliciter consummatam. Sixtus romanus pontifex eadem die reuolutis annorum circulis dedicauit. In qua quanta conuscauerint sepe miracula. quanta beneficia presentantur assidue. his qui eam ibidem cum deuotione deprecantur. quanta frequentia populi in eadem sancta et veneranda basilica ad honorem et laudem ipsius gloriosissime virginis celebretur uniuersitas fidelium non ignorat.

De transfiguratione domini.

Absumpsit iesus petrum et iacobum et fratrem eius iohannem et ascenso cum eis seorsum montem excelsum. claritatem sue glorie illis demonstrauit. Qui licet intellexissent in eo maiestatem dei ipsius tamen corporis quod diuinitus tegebatur nesciebant potentiam. Et ideo proprie signanterque permiserat quosdam de astantibus discipulos non prius gustare mortem quam viderent filium hominis venientem in regno. id est in regia claritate quam spiritualiter ad naturam suscepti hominis pertinentem his tribus viris voluit esse conspicuam. Nam illam ipsius veritatis ineffabilem et inaccessibilem visionem que in eterna vita mundis corde seruatur nullo modo adhuc carne mortali circumdata intueri poterant et videre. Apparuit ergo dominus coram electis testibus gloriam suam et communem illam cum ceteris corporis formam tanto splendore clarificat. ut facies eius solis fulgore

De transfigu

similis et vestitus candore niuius esset equalis. In hac igitur transfiguratione illud principaliter agebat ut de cordibus apertorum crucis scandalum tolleretur nec perturbaret eorum fidem. voluntaria humilitas passionis quibus reuelata esset abscondite excellentia dignitas. sed non minori prouidentia spes sancte ecclesie fundabat ut totum corpus christi agnosceret. quali esset permutatione donandum et eius sibi honoris potius promitterent membra que in capite perfulsisset de quo idem dominus dixerat. cum de aduentu sui maiestate loqueretur. Tunc iusti fulgebunt sicut sol in regno patris sui. Protestante hoc ipsum beato paulo atque dicente. Certe enim que non sunt condigne passionibus huius temporis ad futuram gloriam que reuelabitur in nobis. Et iterum. Mortui enim estis et vita vestra abscondita est cum christo in deo. Cum enim christus apparuerit vita vestra tunc et vos apparebitis cum ipso in gloria. Confirmatis vero apostolis et ad omnem scientiam peruenientibus alia quoque in illo miraculo accessit instructio. Moyses et helias lex scripturae et prophetae apparuerunt cum deo loquentes ut verissime quibus virorum presentia completeretur quod dictum est. In duobus vel in tribus testibus stabit omne verbum. Quid habet stabili? quid habet firmum? Verbum in cuius predicatione veteris ac noui testamenti concinit tuba et cum euangelica doctrina antiquarum prestationum instrumenta concurrunt. Assipulant enim sibi inuicem utriusque federis pagine. et que sub velamine misteriorum precedentia signa promiserant manifestum atque perspicuum presentis glorie splendor ostendit. Quia sicut ait beatus iohannes. Lex per moysen data est gratia et veritas per ipsum christum facta est in qua prophetarum completa est promissio figurarum et legalium ratio preceptorum. Dum et veram docet prophetiam secundum deum sui presentiam. et possibiliter mandata facit per gratiam. His ergo sacramentorum re

uelationibus. petrus apostolus incitatus mundana spernens et terrena fastidens in eternorum desideriorum quodam mentis cupiebat excessu. et gaudio totius visionis impletus ibi cum iesu optabat habitare ubi manifesta eius gloria letabatur. Unde et ait Domine bonum est nos hic esse faciamus hic tria tabernacula. tibi unum moysi unum et helie unum. Sed huic suggestioni dominus non respondit. signans non quidem improbum sed inordinatum esse quod cuperet cum saluari mors non nisi morte christi non posset exemplo domini notare. et hec credentium fides ut licet non oporteret de beatitudinis promissione dubitari. temptationes istius vite prius nobis tolerantiam postulandam esse quam gloriam quia tempora patiendi non potest felicitas peruenire regnandi. adhuc itaque eo loquente ecce nubes lucida obumbravit eum. Et ecce vox de nube dicens. Hic est filius meus dilectus in quo mihi bene complacui ipsum audite. Presens quidem erat in filio pater. et in illa claritate domini quam a discipulorum obtemperauit aspectu non separabatur ab unigenito genitoris essentia. sed ad commendandam proprietatem utriusque persone sicut visui significauit filium splendor ex corpore sicut auditui presentem vocem nunciauit ex nube qua voce accepta discipuli in faciem ceciderunt et timuerunt valde non de presentis tantum sed et de filii maiestate tremuerunt. Altiore enim sensu unam intellexerunt deitatem et quod in fide hesitatio non erat non fuit in timore discretio. Latum ergo illud et multiplex testimonium fuit et plus in virtute verborum quam in sonitu vocis est auditum. Dicente enim patre hic est filius meus dilectus in quo mihi bene complacui ipsum audite. Nonne euidenter auditum est. Hic est filius meus cui ex me et mecum esse sine tempore est. quia nec genitor genit

ratione domini

to prior nec genitus ē genitore poste-
rior. **H**ic ē filius meus dilectus quē
a me nō separat deitas nō diuidit po-
testas nō discernit eternitas. hic est fi-
lius me⁹ dilectus ex me genitus non
de alia natura mihi factus corpalis.
Sed de mea essentia natus equalis.
Hic est filius me⁹ p̄ quē omnia facta
sunt et sine quo factū est nihil. quia
omnia q̄ facio similiter facit. et quicquid
operor inseparabiliter atq; indifferēter
opatur mecum. **I**n patre enī est fili⁹
et in filio pater. nec vnitas nostra di-
uiditur. et cum ali⁹ ego su⁹ qui genui
alius ille quē genui. nō aliud tñ. de il-
lo fas est quod d̄ me sentire possibile
est. **H**ic est filius meus dilectus qui
eam quā mecum habet equalitatē non
rapinam appetit nec usurpatioz pre-
sumpsit. s; manens in gloria mea et in
forma glorie mee. vt ad repādū gen⁹
humanū exequeret omne cōsiliū
vsq; ad formā seruilē inclinauit incō-
mutabilē deitatez. **H**ūc ergo in quo
mihi per omnia beneplaceo cui⁹ predi-
catōe manifestor cui⁹ hūilitate clari-
ficor in cūctat̄ audite. **Q**uia ipse est ve-
ritas et vita virtus mea et sapiētia ip-
sum audite quē legis misteria p̄nun-
ciauerūt quē p̄phetaz ora cecinerunt
ip̄z audite qui mūdū suo sanguine re-
demit et dyabolum et vasa eius rapit
qui peccati cirographum et p̄uaricatō-
nis pactum dirupit. **I**psuz audite qz
viā aperit ad celū et p̄ crucē supplicū
gradus vobis ascensiois parat ad re-
gnuz. **Q**uid trepidatis redimi quid
pauetis facti liberati. **F**iat qd̄ me vo-
lente vult christ⁹ abicite formidinez
carnalem et fidei cōstantia vos arma-
te indignū est vt ī saluatoris passione
timeatis q̄ ip̄i⁹ munere nec etiā v̄ro
sine metuetis. **H**ec dilectissimi non
ad illoz tantū vtilitatez dicta sunt q̄
ea proprijs aurib; audierūt sed in ill-

trib; apostolis vniuersa ecclesia didi-
cit quicquid eoz aspect⁹ vidit et audit⁹
p̄cepit. **C**onfirme⁹ ergo hic secūdū p̄-
dicatioez sacratissimi euangelij fides
et nemo de christi cruce per quā mun-
dus redempt⁹ ē erubescat ne ideo q̄
quā aut p̄ iusticia timeat aut de p̄mis-
sionū retributōe diffidat quia p̄ labore
ad requiē p̄ mortē ad vitā transitur.
cū omnē humilitatis n̄e infirmitatē
ille suscepit in quo si in cōfessione et
dilectione ipsi⁹ p̄maneam⁹ et qd̄ vicit
vincimus et qd̄ promisit accipim⁹ qz
siue ad faciēda mandata siue aduersa
toleranda premissa semp̄or patris d̄-
bet nostr; aurib; insonare dicet. **H**ic
est filius me⁹ dilect⁹ in quo mihi cō-
placui ip̄m audite. qui viuit et regnat
cū patre et spū sctō in seclā seclorū amē
De sancto stephano rege et patro-
noregni hungarie.

Domino suoca
lamāno regi precellentissi-
mo carthuitus ep̄s officii
cū spirituale p̄ misericordiā dei secu-
tus post istī⁹ vite terminū felix illud
euge sempiternū. **I**ncepturus opus
domine mi rex inclite qd̄ mihi v̄ro re-
gali p̄cepto de bona vita regis stepha-
ni potentialiter iniūristis diu rebellē
ingenioli mei p̄pessus sum inscitiam
ob hoc presertim q̄ p̄ristian⁹ auctor ar-
tis ḡtice medullit⁹ mihi notus olim
longe digressus faciē suā quasi caligi-
ne quadā circūfluam mihi decrepito-
iā facit obscurissimā. **C**lericū parte ex
alia dum v̄re dignitatis intuit⁹ reue-
rentiā incerta grauarer meditatioe
tandē omniū virtutū lux et gēma du-
bietatē anxie mētis deuicit obedientia
cuius forti p̄sidio deficere ī me vidēs
vires inchoandi opis recipit fiducia.
Sed quoniam sepe fiducialiter acta res
iuidie fomitē generat. **D**recoz flexis

De sancto

genibus v're triumphalis excellentie subli-
mitate ut manibus regalis defensionis
hoc suscipiatis opusculum ne male so-
natus positio dictionum vel confusi or-
dinis enormitas vestrum cum legeritis of-
fendat oculum. **N** si aliquid indignum oc-
currerit offendiculum malo codice ut ig-
nis consumat incendium quod ut liuor ad
plenum perveniat oculum. **I**gitur quod boni
quicquid est ex conditoris misericordia
manat ex ipsius dono primo ceptum talia
personat. **Legenda incipit**

One datum optimum et omne do-
num perfectum de sursum est descen-
dens a patre luminum. huius pa-
tris datum optimum et donum perfectum in
omnes large perveniens quod nullum sper-
nit sed omnes homines vult salvos fieri et
ad agnitionem veritatis pervenire ad hun-
garos usque quos christianorum flagellum
quondam fuisse constat diffusum est. **Q**uod quod
liter et quando factum sit filii officio memo-
rie commendare congruum duximus. ea siqui-
dem tempestate qua gens prefata dei eccle-
siaz depopulabatur erat in ea princeps qui
dam quartus ab illo qui ingressione hunga-
rorum in panonia dux primitus fuit no-
mine geysa. seuerus quidem et crudelis velu-
ti potentialiter agens in suos misericors
autem et liberalis in alios et precipue in chri-
stianos. ritu paganismo licet adhuc
quidem obvolutus tamen a propinquitate spiri-
talis fulgore carismatis cum omnibus circum-
que positam provinciam vicinis de pace ce-
pit attente tractare ut iam in illo possit
agnosci cuius filii desiderant fieri secundum
dictum salvatoris nostri dicentis in eu-
gelio. **B**eati pacifici quoniam filii dei
vocabuntur. **S**tatuit insuper precep-
tum cunctis christianis ducatum suum
intrare volentibus hospitalitatis et secu-
ritatis gratiam exhiberi. **C**lericis et mo-
nachis potestatem concessit suam pre-
sentionem ad eundem quibus voluntarium li-
beriter aditus prebens orthodoxe fidei

semine pectoris in horto satum dilectabat
germen emittere. **Q**uid plura? **A**dest
tempus celitus dispositum credidit ipse cum
familiaribus suis et baptizatus esset om-
nes ditioni sue subditos se policiens
christiano nomine mancipatur. **C**umque ni-
mius esset sollicitus de rebellibus domibus
et ritibus sacrilegis destruendis et episco-
patibus secundum estimationem suam ad-
perfectum ecclesie sancte statuendis mira-
bili visione nocte consolatus est eum do-
minus fecit astare sibi iuvenem delecta-
bilem aspectu qui dixit ei. **D**ax tibi chri-
sti electe iuveno te de solitudine tua fo-
re securum. **N**on tibi concessum est quod
meditaris quia manus pollutas humano
sanguine gestas de te filius nascitur
egredietur cui hec omnia disponenda
diuine providentie consilio comen-
dabit dominus hic erit vnus ex regi-
bus electis a domino corona vite se-
cularis commutaturus eternam. **C**le-
rum tamen virum spirituali legatione tibi
transmittendum honorificabiliter suscipi-
to susceptus venerabiliter habeto ex-
hortationibus eius non fictum cordis fide-
lis assensum prebeto. **E**xpergefactus
princeps visione stupidus prius secus
post cum christifidelibus et suis pertractatis
Deo gratias pavimento manibus expa-
sis adherens humiliter egit se princi-
patibus suum cum filio nascituro custodie
illius qui non dormit neque dormitat la-
chrimis fufis commendavit. **D**um mira-
tur ergo de viro diuinitus predicto.
nunciatur ei beatum adalbertum bohemi-
ensis ecclesie pontificem ad se ventu-
rum esse propter conversionem ipsius et fi-
dei non ficte profectum domino deo laudis
hostiam oblaturus. **P**eritur leticia no-
vis christi militibus inenarrabilis dux
obuiam tyroni christi cum fidelibus qui-
busque procedit honorabiliter eius suscipit
et ut per visum monitus est modis omnibus
obedientie filium se fore monstravit

Stephano rege

Igitur iubente principe fit ubique congregatio indomite et per sanctum episcopum fuit et per suas exhortationes continue convertuntur et baptizantur alium patrie statuunt in multis locis ecclesie. Lux quippe que illuminat omnes homines tenebris expulsa in hungaria cepit emere et impleta sunt in ea verba prophetie dicentis **G**entium populus qui ambulat in tenebris vidit lucem magnam. Lux lucis invisibilis christus est quem tunc gentes videre meruerunt quam reuocati de tenebris ipsi verum deum et hominem esse verum perfecte crediderunt nec hoc silentio pretereundum est quod omnis ambiguitas tolleretur de medio ne forte predictae visionis solius viri parum videretur inesse fidei. **T**horae eius iam appropinquante partui tali voluit visione diuina gratia consolari. **A**pparuit namque illi beatus leuita et proto-martir stephanus leuitica habitus ornatus insignibus qui eam alloqui taliter cepit. **C**onfide in domino mulier et certa esto quia filium paries cui primo in hac gente coronam debetur et regnum meumque nomen illi reponas. **C**ui cum admirans mulier responderet. **Q**uis es domine vel quo nomine nuncuparis? **E**go sum inquit stephanus proto-martir qui pro christi nomine martirium protuli. **Q**uod dicto respondit. **M**ascius iterea predictus a domino filius principi quem secundum prophetam antequam in utero conciperetur dominus nouit et cui antequam nasceretur per proto-martirem suum nomen indidit. **U**nc deo dilectus adalbertus episcopus crismali baptismate secundum credulitatis sue veritatem intinxit. **N**omen sibi impostum est stephanus quod alienum a consilio dei fuisse non credimus stephanus quippe grece corona sonat latine ipsum quidem et in hoc seculo coronare deus voluit ad regni potentiam et in futuro corona beatitudinis semper ma-

nentis redimere decreuit ad percipiendam vite iugis indeficientem gloriam. **S**trigoniensi vero oppido natiuitatis exordium habuit et puer adhuc scientia grammatice artis ad plene imbutus est. **C**reuit infans diligenti nutritus educatu qui transacta puericia postquam gradum adolescentie primum ascendit et conuocatis pater suus hungarie primatibus cum ordine sequenti per communis consilium colloquij filium suum stephanum post se regnaturum populo prefecit et ad hoc corroborandum a singulis sacramentum exegit. **P**ost haec plenus dierum anno dominice incarnationis nonagesimo nonagesimo septimo seculi nequam eternas celesti mutauit gaudio. **E**t eodem anno beatus episcopus adalbertus causa predicandi verbum dei prussiam ingressus ibi palma martirij coronatus est. **P**ost obitum vero patris stephanus adhuc adolescens fauore principum et plebis in patris solum laudabilitate profectus et ardentiori animo cepit veritatis propagator existere quia quamuis adolescentie annis floretet non tamen cor in ore sed os in corde habebat. **S**cripturarum diuinarum quibus apperime flagrabat non immemor iudicium et iustitiam in oculis proponebat et iuxta illud salomonis audiens sapientiam sapientior erit et intelligens gubernacula possidebit. **I**n omnibus itaque mandatis dei fidelis dispensator existens apud se cepit meditari qualiter subiectum sibi populum unius dei cultui manciparet. **S**ed quia perpendebat id absque vicinarum gentium consideratione minime fieri posse pacem cum exterarum principum populis habens et fideliter institutam corroborauit fidem ut eo securius quod in mente tractabat et in nouella plantatione christianitatis explere sufficeret. **S**ed aduersarius totum

De sancto

nitatis inuidie plenus et malicie dyabolus ut sancti christi tyronis propositum disturbaret. intestina bella contra eum commouit quoniam eius instinctu plebs gentium christiane fidei iugo colla submittere renuens cum principibus suis a diuino ipsi se subtrahere moliebant. **C**eperunt enim urbes eius desolari predia vastare possessiones depredari ceruos cedere et ut cetera fileam ipsi insultare cumque declinare deuia sua pueris nollent nec furor eorum satiare et dux ipse confidens de eterna virtute ad supandam hostium rabiem cum multitudine exercitus sui sub vexillo deo dilecti pontificis martini sancti quod martiris georgij processit illis forte diebus urbem que vulgo respini nuncupatur obsederunt et hinc ad conuicia eius commouentes scilicet ut ibi ducalis accessus conuersatio habebatur et ibi confiderent quo facilior ingressus ad alia presidia occupanda inueniretur. **I**psa vero diuina preunte clementia aduersus eos surrexit et hic in fide illi vero tamen in armis confidentes utrimque decertauerunt. Tandem hostibus victis et ex parte cessis et ex parte captis et alligatis dux victor cum suis victoriae dona reportauit. **Q**uia propter de possessionibus eorum tam in agris quam in villis sapienter diuidicauit. non sicut quondam saul qui de victo amalech de spolijs eius domino prohibente meliora elegerat. **S**ed quoniam pannonia beati pontificis martini natiuitate gloriatur cuius etiam patrocinantibus meritis vir christo fidelis ut iam dictum est de hostibus victoriam reportauerat nihil de rebus eorum ad opus sui reseruans merito cum theophilis consilio iuxta fundum sancti presulis in loco qui sacer modus dicitur ubi sanctus Martinus dum adhuc in pannonia degeret orationis sibi locum assignauerat in titulo ipsius monasterium construere cepit possessionibus et red-

ditibus cunctos sufficienter ditauit et ipsius suffragio simile fecit episcopus constituens ex omnibus eorum facultatibus tam strictas decimas dari ut si cui decem liberos habere contingeret decimam prole sancti martini cenobio daret. **D**e uictis ergo hostibus christi miles gaudio spirituali repletus totius ingenij consiliis euangelici decreuit seminis fore receptaculum elemosinis et orationibus vacans frequenter pauimento sancte domus adherens lacrimis effusis perfectionem propositi sui deo commisit volens ut qui sine ipso nihil agere ualens opitulante dispositione ipsius expletionem bonum quod cogitauerat cum inceptione virtutum ad finem perducere posset. **A**d hoc ergo incipiendum et consumandum quoniam fidelium christi consultum habebat necessarium nuncijs et literis in omnes partes suorum diuulgauit desiderium. **I**n de multi presbiteri et clerici spiritus pro aeliti propositi uisitatioe relictis sedibus proprijs elegerunt pro domino peregrinari. **A**bbates et monachi nil proprium habere cupientes sub tam religiosi principis moderamine regulariter uiuere deliberauerunt. **I**nter quos uita regularis pater Astricus cum suis discipulis aduenit quorum unus nomine bonifacius in loco patris abbas de inde constitutus. dum a beato rege causa predicationis in inferiores hungarie partes esset missus in retibus percussus gladio licet postea superuiveret non est priuatus martirio. uenerunt et alij duo de terra poloniensium. heremiticam uitam causa contemplationis eligentes quorum unus andreas nomine per confessionis meritum angelicis choris est associatus testibus miraculorum signis pro ipsum a domino factis. **A**lter benedictus pro christo sanguine fuso misericorditer laureatus. **A**stricus abbas

Stephano rege

cum suis honorifice susceptus ad radicem montis ferrei cenobium sub titulo sancti patris benedicti construxit et ibi usque hodie congregatio monasterialis disciplina regulari pollens temporalium sustentatione copiarum ex donatiis sancti ducis super abundans non est aliter egens nisi ut suos et aliorum pedes secundum euangelium quotidianis precibus et lacrimis lauet. Cum his dei suus princeps christianissimus aliquando inter cum omnibus aliquando singulati cum unoquoque eorum colloquium habens in terram diuinis aspectibus se probabile reddidit. ut omnes militie sue comites ad dei culturam peruerteret. Quos homo aliene sectatores uie reperit ministerioribusque subiugauit. Ipsosque sanctorum ecclesiasticam doctrinam instituens iugum et legem discipline suppositis ceruicibus adhibuit omnesque immunditias malorum proorsus destruxit. Post hec puincias in decem partibus episcopatus. Strigoniensem ecclesiam metropolim et ingram ceterarum fore constituit. Cognoscens uero prudens dux predicti astrici religionem pontificalis ipsum dignitatis insula decorauit electione canonica sublimauit et ei Colocensem episcopatus dignitatem contulit. Quarto post patris obitum anno diuina promouente clementia eundem astricum presulem qui alio nomine anastasius dicitur et ad limina sanctorum apostolorum misit ut a successore sancti petri principis apostolorum postularumque nouelle christianitati exorte in partibus pannonie largam benedictionem porrigeret. Strigoniensem ecclesiam in metropolim sue subscriptionis auctoritate sanciret et reliquos episcopatus sua benedictione muniret regio etiam dignaretur ipsum diademate rotundare ut eo fulgere honore cepta per dei gratiam posset solidius stabilire. Eodem forte tempore myscha polonorum dux christiani amplectens fidem cum suis missis ad romane sedis antistitem nuncijs a-

postolica fulciri benedictione ac regio postulatauerat diademate redimiri. et petitionem annuens papa coronam egregy opis pari iam fecerat quam illi cum benedictione et regni gloria mittere decreuerat. Sed quia nouit dominus qui sunt et qui duo sunt per apostolos in apostolatus ordine sorte electum mathiam protulit et apostolicum fecit suplere numerum. illa corona ipsum decorauit postmodum eundem feliciter decoraturus eterna. Post hec itaque die qua pertrata iam corona predicto polonorum ducibus mittenda fuerat nocte quam precedebat pape per uisum domini nuncijs assistit cui et dixit. Crastina die prima diei hora ignote gentis nuncios ad te venturos esse cognoueris qui suo duci coronam a te regiam cum benedictionis apostolice munere flagitabunt. Coronam ergo quam perparari fecisti eorum duci perpetuo petierit cure sine tractatione largiri. Sibi enim eam cum regni gloria per uite sue meritis scito debere. Iuxta ergo huius uisionis modum prescripta sequentis diei hora presul Astricus ad papam peruenit qui officium iniunctum sibi prudenter exequens et sancti duris gesta referens ordine ab apostolica sedeque propriissimum insignia postulauit indicans eum dignum tali honore et dignitati qui plures gentes per dei adiutorium sibi subiugasset multos in fideles per suam potentiam ad dominum peruertisset quibus auditis valde gauisus romanus pontifex cuncta perpetuo fuerat postulata benigne concessit crucem insuper afferendam regi uelut in signum apostolatus misit. Ego inquam sum apostolicus ille uero merito christi apostolus per quem sibi terram per plim christus conuertit. Quia per dispositionem eiusdem perpetuo diuina gratia ipsum instruit ecclesias dei simul cum populis uicibus iure ordinandas relinquimus. Impetratis ergo omnibus perpetuo petijt presul Astricus letus ad propria remeauit secum ferens propter quod inceptum iter pro-

De sancto

spere pegerat. **B**enedictōis ergo aposto-
licae literis cū corona ⁊ cruce simul al-
latis presulibꝫ cū clero comitibꝫ cum
populo laudes cōgruas acclamātibꝫ
dilectus deo stephanus rex vnctione
crismali punctꝫ diademate regalis di-
gnitatis feliciter coronatꝫ. **P**ost acce-
ptum regalis excellentie signuz ꝫlis
vite vir ⁊ discretiōis fuerit cū episco-
pis et primatibꝫ hungarie statutuz a
se dcretū manifestū fecit. **I**n quo scꝫ
vniꝫ cuiusqꝫ culpe strariuz dictauit
āti totū ⁊ vt pacis ꝫ quā christꝫ orbꝫ
coadunant se fore ꝫbaret filiū ꝫ nul-
lus alium hostiliter inuaderet nemo
vicinū sine iudicij araminatōe lederꝫ
viduas ⁊ orphanos nullus opprime-
ret subscriptiōe federis nō ꝫuentis
posteris suis reliquit stabilitū. **A**d cō-
fortiū vero ꝫcipue causa sololis ꝫ ꝫ-
gande sorore romane dignitatis au-
gusti vicꝫ henrici qui ob mansuetudi-
nez moꝫ ꝫi ē appellatꝫ. **G**yllaz nomie
sibi in mrimonio sociavit quā vnctō-
ne crismali punctaz gestaie coronā re-
gni sociam esse ꝫstituit. **Q**ue qualis
erga dei cultū orādum extiterit quaz
frequēs et bñdica circa deo seruiētū
ꝫgregatiōes apparuerit mltarū eccle-
siaz cruces vel vasa vel paramēta ope
mirifico facta vel contexta vsqꝫ hodie
testatur. **D**ie cūcꝫ tñ domꝫ episcopa-
tus vspriem. quā ipa a fundamēto
ceptā omnibꝫ sufficiētis ad seruitiuz
dei in auro et argento vestimentisqꝫ
multiplicibꝫ nobilitꝫ adornauit. **I**pe
vero rex episcopia nupꝫ incepta tā vicꝫ
archiepiscopale quā omēs epales ec-
clesias amplissimā singulis assignās
ꝫyocesim ⁊ vnicuiqꝫ semp ꝫficiens
idoneū presulē simlꝫ ⁊ abbatias ꝫdijs
curijs et familijs et redditibꝫ regalitꝫ
disposuit crucibꝫ et vasis alijsqꝫ sup-
lectilibꝫ ad ministrū dei ꝫtinētibus
scdm ꝫ vnicuiqꝫ opus fuit sufficien-

ter decorauit ⁊ singulis annis quo ad
vitriz munera et oblatiōes semp au-
gebat ne aliquid extrinsecꝫ quererēt
qui officio sanctuarij ꝫerant. **M**ona-
choꝫ vitā ⁊ conuersatiōez nūc ꝫ alios
nūc ꝫ seipm explorādo diligenter exa-
minabat torpentes arguens vigilēs
sub dilectiōe cōstituens canonicoruz
misteriū epꝫ ꝫuidētie sub testimo-
nio christi ⁊ ecclesie ꝫmēdabat scdm a-
postolū omibꝫ omnia factꝫ vt omnes
lucrifaceret. **E**odē tpe in monasterio
sancti martini erat monachꝫ quidaz
sebastianus noie cuiꝫ ꝫbabilis vita
et deuota in dei seruitio religio habebatur
hunc rex venerabilꝫ miro amo-
re cepit diligere quia quāto quis reli-
giosior tanto ei erat acceptior. **I**lluz
ꝫ ob vite merita ꝫtōficali honore di-
gnū iudicās regēdo. strigoniēsi archi-
epatui euz ꝫfecit. **A**t qm flagellat deꝫ
omnem filiū quē recipit ꝫdictū sebas-
thianū ad ꝫbandā ipiꝫ patientiā corpo-
raliū oculorꝫ lumie eū ad tꝫ ꝫiuauit
Sed ne nouellus in fide grex absqꝫ
pastoris regimine a recti tramitis ꝫ-
posito deuiaret ꝫ cōsensuz romani ꝫ-
tificis sepe dictum **A**fricanum colocen-
sem epm in illiꝫ locū substituuit. **E**uoz
lutis deide triū ānoꝫ circulis. sebasti-
anꝫ ex dei misericordia recepto lumi-
ne rursū ꝫ ꝫplici cōsiliuz sue sedi resti-
tutus est. **E**t astricꝫ ad suam ecclesiaz
vicꝫ colocensem cū pallio redijt. **E**rat
interea rex ideꝫ fidelis in omnibꝫ acti-
bus suis deo ꝫfecte deditus ꝫ rotum
et oblatiōez semetipm euz regno suo
sub tutela ꝫpetue virginis dei genitri-
cis marie ꝫcibꝫ assiduis ꝫferēs cuiꝫ
gloria ⁊ honoz tam celebꝫ inter hū-
garos habet ꝫ etiaz festiuitas assum-
ptiōis eiusdē virginis sine additamē-
to ꝫꝫij nominis ipꝫꝫ lingua dies do-
mine vociteꝫ. **E**t vt maiorē defensio-
nis misericordiam consequi valeret.

Stephano rege

in ipsa regalis sedis ciuitate que dicitur alba sub laude et titulo eiusdem virginis perpetue famosaz et grandem basilicam opere mirifico celaturis in chozi pariete distinctis. pauimento tabulis marmoreis strato costruere cepit quam qui vidit veritati testimoniu perhibet verborum nostrorum innumera tabilia pallioz parametoz ibi esse genera tabulas circa altaria plures auro purissimo fabricatas lapides serios preciosissimoz in se continetes cibozum arte mirabili supra mesam christi erectum cameram omni genere vasoz cristalloz onichinoz aureoz aurgenteoz plener referat. Tanta venustate supra scriptam ecclesiam in propria capella rex sibi retinens tali eam libertate donauit ut nullus episcopoz in ea iuris quicquam haberet. In die etiam absolutiois et consecratiois crismatis cuius episcopus vel inuigilaret rex ibi presens vel illuc mitteret absens penitentes in ea absolueret et crisma consecraret diuina que missarum solennia si regem ibi esse presentem contingeret ille tamen celebraret episcopus cui rex presentem cum fratribus proposito celebrare iuberet. In regis autem absentia absque preposito et fratrum licentia episcopus vel missas celebrandi vel cuiuslibet episcopalis officij exercendi sibi licentiam non usurparet. Preterea eiusdem ecclesie populum instituit esse tam liberum ut nihil decimarum cuiquam episcopo dare deberet sed proposito soli et fratribus pro ab eo institutum est seruitium exhiberet. Deinde seruus dei que tunc acquirere poterat omnia christo que ex ipsius dono fluxerant conferre studuit et qui eius gloria et honore mundi presentis dignum fecerat celestis patrie ciuibus clementer associare dignaret. Legimus in prophetis de apostolis scriptum. **Q**ui in omnes terras exiit sonus eorum et in fines orbis terre verba eorum. Hoc non solum de xij. sed de omnibus a deo missis ad euangelicandum dictum esse probat quorum

fidei et moribus incrementum parit ecclesia de quibus iste christianissimus rex non minus fuisse comprobatur quam longe voluntatis et operis famam quam in edificandis ecclesiis in amplitudine proprii iuris exercuerat in longe positas terras et urbes famosissimas dispererat. **C**onstruxit enim in ipsa translationis christi secundum humanitatem ciuitate hierusalem monachorum ceterorum quod presens ditauit vineis ad victum quotidianum copiam ministrantibus in capite que mundi rome sub titulo prothomartiris Stephani. xij. canonicorum congregatoz cunctis pertinentibus habundanter statuit et maceriam in circuitu lapide muratam cum domibus et hospitibus hungarorum ordois causa beati principis apostolorum petri limina quereitum perdidit. **I**psam que regiam urbem constantinopolis beneficiorum munere non priuauit quam ecclesia mirifice operis cum necessariis omnibus suis donauit. **M**erito ergo infra terminos sue dominationis nomen adeptus est apostoli et quamuis super se euangelicandum non assumpsit officium predicatorum tamen dux et magister eius tutamini et sustentationis instituit solatium. **I**nter omnia superne miserationis beneficia beato regi diuinitus concessa pro omnibus sunt illa miranda scriptis commendanda que locum primum obtinet ad eterne vite gaudia promerenda misericordia scilicet et vitas. **I**n omnibus enim factis suis felicibus illud indebat esse precipuum quod ex euangelio fidei pectoris contemplatus est visu per veritatem ipsius testimonij dicentis. **B**eati misericordes quam ipsi misericordiam consequentur. **E**t in alio loco date et dabit vobis. **T**antis igitur miserationibus et pietatis brachiis christi pauperes ymo christum ipsum amplectatur est quod nullum unquam hospes et peregrinus ab eo sine benignitatis aliqui solamine tristis abscessit. **A**d recreationem egenorum quotidianas expensas indeficiente fieri constituit nocturnas vigilas in laudibus christifidelium pedibus et

De sancto

in abscondendis in sinu paupū elemo-
sinis agiliter et hilariter transigere so-
lebat egenū christū in mēbris suis cō-
solari deliberās tēporaliter ut ipse vite ce-
lestis cameraz cūctis delectamētis re-
fertam iueniēs iocūdari mereretur
eternaliter. **¶** Quadā vō nocte spū-
ali monitu tactus nemie sciente so-
lus plenū homo dī gerēs saculū chri-
sti pusillū gregē solito moze prexit vi-
sitare statim pauperes distribuēde ce-
lestis thesauri pecūie disturbātes ini-
icum viri dei meritis euulsione bar-
be pbuerūt testimoniū ob hoc gaudio
perfusus maxio miles chisti se ptulit
ad beatissimā creatoris omniū geni-
trices pstrat' terre grās agēs sic excla-
mauit. **¶** Regina celestis et mea quem
tu regē statuisti milites tui sic hono-
rauerūt. **¶** Si ab aliq' aduersario mihi
fuisset hoc illatū meā iniuriā p tuum
vlsiscerer amniculuz. **¶** Scies g' dñā
hec eternā mihi tribui felicitatē nūq'
exulto grās agēs saluatoris vobis cō-
solatoris quib' discipulos suos sola-
tus ē dicēs capillus d' capite vto non
pibit his dictis se vir dī celesti gratia
picipēs vfitatū et spūali crismate per-
fusus cordis ianuas opē credentib'
nūq' claudere decreuit s' p se dēiceps
et p alios p'cipue tñ p chisti seruos et
familiares clericos scz et monachos ce-
lit' sibi datas facultates in etnis the-
saur' p man' paupū seic collocari. hu-
i' rei testimoniū q' plures exhibēt sed
ex his vn' ieternū cū ipō celest' vite
p'iceps monach' ex seculari nobilitate
puersus et heremita btūs gūthe-
rus qui hec liberalitate caritatiui p'ci-
pis illectus sepi' eū de terra bohemi-
corū visitare quotiēs enī curiā ipius
aduētus sui fulgoze plustrauit cura
regni sub manu sua posita pegrinis
et indigenis viduis et orphanis cen-
bijs et ecclesijs redistributa quā cōti-

nebat in breui fuit examinata ad nui-
tū etiā eiusdem serui dei rex deo deuo-
tus monasteriū qd beel nūcupat inci-
piēs homib' ditauit. vbi monachus
gerardus de venetia veniēs vitā cōtē-
platiuā agere cepit q' cōstitutioē diui-
na pōtifex elect' p' obitū fcti regis in-
stante disturbatioē christianitat' lapi-
dat' p donū grē spūalis dign' effect'
est cōsortio martirū. nec hoc p'tereun-
dum estimo q' in viro dei quāti meri-
ti p' obitū foret diuina virt' in vita
sua demōstrare voluit. quippe quoti-
ens alicui' hominis infirmitas aurib'
suis diffamata fuit sibi p medicina
quā tūc in pnti poterat habere p'cua-
lā panis pomū v' herbe redolētis mā-
dās vt sanus surgeret trāsm. sic et dei
propiciatioē vbi'z ipi' comitāte statū
sospitatē recepit post gloriofam ad ce-
los ascensioē et mirabilē in pat' dex-
tra cōfessionē saluator noster paucis
corporaliter apparuisse phibet p visio-
nē vō multos p'olat' futuroz eos p'
scios eē docuit. qd et huic scō rege cō-
tigit. **¶** Quadā nāq' nocte repēte p re-
uelatioē quādā expergefact' v'edari-
um quēdā infra diem et noctē ad al-
bā trāsiluanā pcepit festinare et omnis
in rure manētes ad munitioēs ciui-
tatū quā citissime posset cōgregare p'
dixit enī supuenturos christianoz ho-
stes vicz qui tūc hūgaris inimicabāt
belloz et possessioēs eorū dēpdaturus
vix nūcius mādata reg' p'pleuit et ec-
ce belloz inopinata calamitas incen-
dijs et rapinis cūcta deuastauit p reue-
latioē dei merit' btī viri cōcessaz ani-
mab' omniū saluatis p ceptacū mu-
nicionū. **¶** Accidit p' hoc defuncto beati
regis amico romane dignitat' augus-
to henrico pio cōradū impatorie dig-
nitatis coronā p germanoz electioē
assumere qui destructa pacis tranq-
litate toti' theotonie manu coadu-

Stephano rege

nata pannonie terminos hostiliter conat' e inuadere. **C**ontra que rex psultu hns epoz et pncipū ad tuēdaz patriaz armatos totius hūgarie extraxit pzi' tū recolens se nihil posse sine christi suffragio man' et cor leuās ad ethera domine sue ppetue vrgini dei genitrici matri suas iniurias cōmendās tales erupit i vocē. **S**i placz tibi dña mūdi tue pte hereditas ab inimicis deuasta ri et nouellā plātatiōez christianitat' aboleri nō mee pcor imputes ofidie sz poti' dispositioni volūtatis tu e. **S**i pastoris culpa quid meref ispe luat infontib' pce pcor omib' his dicit q̄si cōsolatus ab ipa fiducialiter aduers' hostes iter arripuit altera mox die nū eius ad vnūquēqz duces germanozū et in castra theutunicoz ab impatore venit qui eis redeūdi mādatuz detulit regrediētib' aduersarijs vir scūs respectu miseratiōis dei se visitatum intelligit christo sui qz genitrici terre prostrat' grās egit cui' se cū regni p uisione tutamī p̄cib' assiduis p̄mēda uit. impator nō suoz tā repētina pter rit' defectōe, sciscitās qualiter res facta fuerit cū nūciuz reuerfōis eozuz nō suū fuisse veraciter sciret p cōsiliū diuinitatis ad corrobōrādā regis fidelissimi spem factā nō dubitauit seqz d hinc ab inuasiōe regni eius timore iudicis eterni retent' abstinuit. **I**dē qz rex btā solitudine regaliū dispositiōe occupat' tp' diurnū colloquijs et cōsilijs trāsignās p noctis silentiū vigilijs et orōib' instare cōtēplationi vacare lacrimas fundere deū alloqui precib' opam dedit iustiqz iudic' moderatiōez sup q̄tidianas iudicioz discussiōes misericorditer descēdere flagitabat qd cū sedulo spūalis desiderij frequētaret officio. **N**octe quadā templo dei longe remoto descenderat q̄p pe cū illo suo magno et nobili comita

tu fixis tētozijs in cāpēstris amplitu dinis loco ceteris sopore depressis surgēs a lecto cubiculū cordis ingressus genib' flexis solo labioz motu eterne miseratiōis ianuā gēitib' et lacrimis pulsabat. **C**ūqz diuti' deprecatiōib' insisteret dñi sui regis eterni mīstris ad suscipiēdas pces ei' cōueniētib' papilio sup eū extensus a terra leuat' taz diu pendere cepit i aere donec vir dei ad se reuersus a contēplatiōe spūz relaxauit ab orōe. **N**ō licz inuisibiliter illi soli q̄ res nouit anteqz fiant sui qz secreti conscijs angelis fuisset cognitū cu ida tū magne simplicitatis et innocēti viro q̄ tūc simili forsitan instabat opi ē maifestatū quē rex sanctus archāi siml' sui psciū eē p spiritū scūz edoctus ad se vocatū blandis pus sermonib' qd vidisqz sciscitabat. **P**ostea ne cui patefaceret quoadusqz ipē viueret interminat' est famanois sui in aurib' multaz gētū seculariū diffusa et iudicis ori sui celebri laude vbiqz innotescētib' sexagiti viri bestioz quozū supi' mētiōez hui' cū vniuerso aparatu suo vicz auri et argenti copiofitate multazqz varietate ozuamētoz currib' onustis d ptib' hungarorum egressi ad regem venire volētes terminis pānoniozuz appropiquauerūt. **A**d multi seruoꝝ quozum cere' est anim' flecti in vicium malignitat' sue fa ce sucēsse obuiam illis exierūt quosdam gladio percusserūt omnia queqz eozum fuerant auferentes vacuos et semiuiuentes reliquerūt. **I**llivero regi qd actū qdye p̄pessi sint referuantes iter qd ceperant peregerunt et ad eum properantes genibus eius se' aduoluerunt. **Q**uibus visis que causa inquit malozum mi domine referunt nos serui tui nihil mali machinantes ad audiendam iudicioz tuoz veniebamus disciplinam

De sancto

et quorūdam manibus quam nobiscum
ferebamus pecunia abicq̄ delicto om-
niū nostrū ablata ē insup̄ apprehēsus
aliq̄s cecidit et vita vix comite vīm?
vt nūciarem? tibi rex vt erat prudē-
tioris animi nō vultu nō vobis mina-
tus est eis sed sustinēs vt scribit. **D**u-
dens spūm reseruat in posterū misit
oti? ad illū sub quo militabāt tribu-
nū et die cōstituto omēs pdictiōis vi-
ros iussit cōspectibz suis p̄sentari. **F**a-
ctū est vt impauerat et ad discutien-
dū in p̄sentia sui p̄stituti sūt. **Q**uos
alloquēs cur inquit legē p̄ceptoz dei
transgrediētes nō intellexistis miseri-
cordiā et viros innocētie p̄demnastis.
Sicut fecistis ita faciet dñs vob corā
me hodie trāsgressores enī legis feriē-
di sūt accepta sentētia educti sunt et
per omēm regni ingressuz duo et duo
iusp̄edio piēt q̄ ob terrorē incutien-
dū reliquis. celo eū iusticie fecisse cre-
dendū ē vt qz regnū omibz hospiti-
bz potēs asilū esse volebat sic liber omibz
introitus esset vt nullus ingrediētes
quēlibet in aliq̄ lederet vel molestare
p̄sumeret qd̄ et factū ē. **N**am quoad
vixit nullus cuiuslibet hospiti q̄cūq̄ mole-
stie inferre p̄sumpsit. **I**n b̄to qz rege
cōstat apostolicū illud impletū qd̄ le-
git qm̄ p̄ mltas tribulatiōes oportet
intrare in regem celoz et in libro sapi-
ētie quos diligit de? castigat et pater
flagellat omēs filiū quē recipit mltis
enī modis correctioni diuīe succubu-
it tribz annis infirmitate p̄tinet labo-
rem. **D**ostiq̄ inde p̄piciatiōis dei me-
dicamie cōualuit tñ iudicio eterni p̄
secreti p̄siliū quādam examinatiōez in
filioz suoz obitu sibi sensit immitte-
re verbera q̄s in ipsiis infantie gradi-
bus infantes qui dedit abstulit de qz
morte mesticiā abortā genitor p̄pter
amorem filij sup̄stitis lone indolis
pueri emerici p̄pescuit solatiū quem

quasi iam vnicū caro diligēs affectu
p̄cibz christo q̄tidianis et ei? genitrici
virgini p̄petue cōmendauit hūc sibi
fore sup̄stitez hunc regni heredē vobz
omibz desiderauit et vt efficac fieret
ad tenēda tanti regimīs gubernacula
virozū documētis orthodoxoz vsu le-
ctionis q̄tidiane fecit auditū vtrunq̄
p̄etere ip̄e quoq̄ paterne dilectiōis
ardore cōpūctus libellū sibi d̄ institu-
tione morū cōposuit in quo fideliter
et diligēter vobis eū āmonitiōis sp̄a-
lis alloquit̄ instruens qualiter an̄ oia
debeat obseruare fidem catholicā p̄fir-
mare statū ecclesiasticū honorem im-
pendere dignitati pontificū p̄cipes et
milites diligere iudiciū obseruare pa-
tiētā in omibz actibz habere hospites
benigne recipe benignus nutrire sine
cōsilio nihil agere maiores suos sem-
per ante oculos ad exemplū statuere
orōnis officiū frequētare pietatez et
misericordiā cū ceteris v̄tutibz posside-
re. **T**alibz et his similibz disciplinis in-
stitut? iuuenis p̄clarus ad nutū dispo-
sitiōis eterne cui cūcta subiacēt obedi-
endo. m. xxi. dñice incarnatiōis anno
vitā hāc exicalē cōmutauit sempiter-
nā sup̄noz ciuiū adiūct? p̄tubnio cui?
aīa ip̄a trāsit? sui hora cuidā ep̄o gre-
coz sancte cōuersatiōis viro reuelatū
est deferri per angelos ad celi pallacia
Terum quia p̄ sanctitatē sue meritis
sūmo ab omibz diligebat affectu. or? est
igēs luct? omniū s; marie p̄cipū
inter q̄s p̄t desolat? graue traxit su-
spiriū vidēs eī se solū sine spe posterita-
tis d̄relictū pietatē affectū doluit sciēs
no scriptū nō est sapientia nō est pru-
dētia nō est p̄siliū cōtra dominū et illō
in canonibz neminē p̄pter obitū caro-
rum nimium debere contristari depo-
sito merore se contulit totum ad q̄rē-
dam largitatem misericordie diuine
cenobioz et eccie m̄stris monachis et

Stephano rege

clericis diuisis elemosinarum donis consolatus expensas totius sumptus quas tunc habere poterat peregrinis viduis et orphanis erogauit. **E**xteraz etiam monasteria puerorum munificentie regie donis innumeris per nuncios suos sepe visitauit grauedine morum quam in iuuetute receperat usque ad finem vite tenuit vix unquam ad risum labia mouit recolens scriptum risus dolore miscetur et extrema gaudij luctus occupat semper sic apparatus ac si ante christi tribunal staret interioris oculis eius presentiaz vultu sereno conspiciens christum in ore christum in corde christum in cunctis actibus se gestare demonstrauit. **D**iem vltimum semper ante oculos cordis statuens toto mentis desiderio iter patrie celestis ciues quasi quondam angelice conuersationis habitu cupiebat habitare. **C**unctis deo placitaz virtutum generibus adornatus in sanctitate et iusticia coram ipso omnibus diebus vite sue conuersari decreuit ut in eo iam ceu quadam future glorificationis species clarescere videretur. **P**ost non multum tempus egrotationem incurrit quam postmodum corpore excessit longaque languoris molestia in grauescente in pedibus stare nequibat. **V**identes autem quattuor nobilissimi palatinorum diu grauiterque laborantes nam ipsi in puidia cordis adhuc errantes consilium iniquitatis duxerunt occasumque eius in mortem conati sunt tractare iam die ad nespascente antequam in domo lucerna accedere vnus eorum audacter sub obscuro ingressus est et ad iugulandum regem ensen nudatum sub clamide tegebat. **D**um pedem inhiheret ubi rex quiescebat reuera celesti impulsu gladius corruit percussusque terram tinuitus redidit. **S**tatimque rex audiens causam requisitum cum quid fuerat presciebat. **I**lle vero anxius corruit consilium furoris sui recognouit doluit accessit percubuit et

stigma amplaxatus est se deliquisse confessus sibi indulgeri precatus est. **V**eniam querenti non auertit faciem facile dimisit. **D**enique iussu regis homicide illi inuerti sunt et aduersus eos indicio locutus digna eos multauit sententia. **T**andem per misericordiam dei dignus centuplicari retributionis haurio tactus febri cum sibi diem transire imminere non ambigeret accersitis episcopis et primis palatii de christi nomine gloriatis primus cum eis tractauit de substituendo pro se rege. **D**einde paterne monuit illos catholicam fide obseruare quam acceperat amare iusticiam vincula suprene caritatis diligere et caritati operam dare humilitatis studio inuigilare per omnibus vero nouelle christianitatis plantam et custodiam adhibere ehis dictis manus et oculos leuans ad sidera sic exclamauit. **R**egina celi repatrix iclita mundi tuo patrocinio sanctas ecclesias cum episcopis et clero regnum cum primatibus et populo sub tuis precibus committo quibus vltimum valedicens manibus tuis animam meam commendo. **I**nstabat tunc solennitas precipua celebris angelorum hominibus dies assumptionis marie in cuius gaudio dissolutionis sui corporis fieret misericordie spe maior se sperans habiturum precibus hec spalius postulauit suspirijs et lacrimis obtinuit. **A**derat ergo felix illa dies pro eius obitu felicior mox futura circumsabat cum clero patritas episcoporum cum manu mistrorum principalis chororum comitum ubi rex dilectus in medio iacens accepta vinctioe spiritualis sacramenti sanctas animas corporis et sanguinis domini nostri iesu christi viatico recreatam. **A**nno domini incarnationis millesimo tricentesimo quarto in manus perpetue regis et sanctorum angelorum eterne quieti beatitudini iherusalem tradidit. factus est placatus maximus suorum gaudium angelorum sed hoc placatus postea versus est in letitiaz sempiternam tantam nascentium que et viuientium populorum

De sancto

Ad exequias funeris eius ex omnibus
pannonie plagis concurrerunt corpus ad se-
dem regalem albam viciniam civitatem dedu-
citur. Et quoniam ecclesia beatissime virginis
ab ipso constructa nondum erat dedicata me-
rito consilio statutum pontifices per basilicam
sanctificare deinde corpus terre
commendare. Perfecta dedicationis so-
lenitate corpus sanctum in medio domus
sarcophago candidi marmoris impositum
ubi per annos plures dominum per ipsius
merita multis incommoda patientibus
febricitantibus afflictionibus et miseria suam
proclamantibus iudicium portantibus benefi-
cia prestat innumera. Sepe per noctes
melodia cantantibus angelis a multis
audiebatur frequenter odor suavis
dulcedo per latera templi disspgebatur
Qui cum ita corpus beatissimi in loco eodem
quadragintaque annis mire dispositi-
onis secreto quod in sanctis suis predicat
mirabilis grauedine pressum et in pulve-
rem redactum. Et hoc tempore predestinato de-
clarari dignum et in resurrectionis die glo-
riosius renouari meretur hoc corpus suum
resipuit quod designet oculis spiritualibus de-
lectat intendere quod sine preordinationis
die affectu diuino factum non estimamus
forsitan quaedam in ipso terreni pulveris
aspiratione igne diuine exarationis puri-
ficanda remanserunt sine quibus regnantes
quasi quodam iure potentiale vitam pretere-
vix aut nullatenus ducere queunt. In-
teriectiones itaque quadragintaque an-
nis ad prestandam per eum mortalibus miseri-
cordie sue beneficia sancti sui iam vellet
deus merita declarare romane sedis
institutione apostolicis litteris sancitum est ut
eorum corpora eleuari deberent quod in pan-
nonia christiane fidei iacentes semina
sua eam predictionem vel institutionem ad dominum
converterent adueniente vero tempore decla-
rationis eius et laudibus gratia eius quam per ip-
sum gens hungarica premeruit in mun-
do divulgande Rex Ladislaus qui tunc

re publicam administrabat uniuersa mo-
rum honestate preclarus habitus et virtu-
tutum fulgore conspicuus laudibus et
seruitio dei perfecte deditus spiritus para-
cliti plustratione tactus habito consilio
cum episcopis et primatibus et toti pannoni-
e sapientibus triduanum cunctis indixit
ieiunium ut quod communi catholicorum utilita-
ti spiritus sancti donis animarum et corporum salu-
tem operantibus videretur fore proficuum commu-
nicum reparatione ieiunium et elemosi-
nis fundata per manifestationem signorum
deberet esse querendum. Sicut ostendit
debet dominus quante misericordie rex san-
ctus fuerit adhuc mortali viuens in cor-
pore quam iam cum christo regnasse demon-
strabat ad hoc per ceteris operibus apparere
cum triduo eius corpus totis viribus eleu-
are satageret. nulla de loco suo potuit
arte moueri quo namque tempore erigentibus
culpibus inter predictum regem Ladislaum
et fratrem eius salomonem grauis orta seditio
fuerat. Quibus salomon captus in carcere
tenebatur. Cum ergo per eleuandum corpus frustra
conarerent quaedam inclusa iuxta ecclesiam sancti
saluatoris summi nomine caritas cuius vi-
te celebris tunc temporis opinio ferebatur re-
uelatione sibi celitus facta regi mandauit
eos in cassibus niti et non posse transferre
sanctum regem pinguora. donec salomon a car-
cerali absoluto custodia libera indul-
gentia preberetur. Illo itaque e carcere pro-
ductor triduo iteato ieiunio cum ad trans-
ferendas reliquias sacras tertia die ven-
tum fuisset lapsum in gressus suppositum tunc tanta
facilitate sublatum est ac si nihil animi potestatis
habuisset. Completo ergo tertie diei resp-
tinali officio cunctis diuine misericordie
beneficiis per beatum viri meritum preestolantibus sub-
dito plebem suam christo visitate miraculorum
insignia per apostolice iudicium sancte fundum
celitus quorum pluralitas quoniam
ipsa nocte numerum inesserat illud eu-
gelium libere introducere quod saluator
iohanni per nuncios sciscitanti an ipse

Stephano rege

fit qui ventur⁹ ē responsū mādauerat
ceci vidēt et claudi ambulāt surdi au
diūt leprosi mundanē mali corrigūt
palitici curā quoz tamen aliq̄ quod
cuncta nō possum⁹ innotescere satage
mus. **J**uuenis quidā omib⁹ mēbris
dissolut⁹ annis. xij. paralifim passus
manuū et pedum carebat officio qui
parentū adiumento vect⁹ illuc recep
ta totius corporis sospitate signoz
fecit initiū atq; ad altare hanc signū
currēs omniū christo laudes clamāti
uz augmētavit gaudiū. **A**lius quoq;
puer septennis a natiuitate contra
ctis neruis genib⁹ et manibus reporta
bas quē fide pleni parentes beati vi
ri suffragio conferentes pstrati iuxta
sepulcrū secū posuēt gratiā petitori
Quam mox cōsecuti cōtratiōez ner
uozum in filio distendi mirabantur
et consolidatis genib⁹ et plantis omīs
euz incedētes videntes christi nomē
in bti viri meritis laudabili clamore
glificauēt. quē rex dō deuot⁹ p nimio
gaudio lacrimat⁹ manib⁹ a terra leua
tus ad altare portauit vbi nimio lau
dis plato gratias deo p beneficijs psti
tis i sanitate pueri cū omib⁹ qui ade
rant fauorabiliter egit. **S**ic totā no
ctem de⁹ p famuli sui veneratiōe mul
tozū fulgoze signozum mirabiliter p
lustrauit populis vero vigilis et ora
tiōibus intentis miraculū vnūq; dōq;
laudum clamozib⁹ manifestuz facere
nō cessabat his inferendū videtur et
illud q; nō solum ibi p̄sentes sed lon
ge q; positi suffragantib⁹ eius meritis
celebrē consecuti sunt salutis effectū
Nā cū eleuatiōis ipi⁹ vndiq; cepisset
fama celebrēscere. varijs obsessi lan
guozib⁹ ex omnib⁹ hungarie finibus
ad sanctū tumulū quo quicq; poterāt
modo festinare ceperūt. **S**ed cū alijs
precedentibus alijs grauiori debilita
te p̄hibiti firmit⁹ puenire nequirit si

mili tamē misericordia in via innu
meri sanati sūt vnde p mēsurā bñfici
cis sancti regis memoriā quāplures
per eū sanati redditi in eodem vbi sa
nati sunt itineris loco grādes aggre
gauerūt aceruos lapiduz qui longo
ibi tempore post multuz fuerūt. **S**ed
et mulier quedā cū inter hec fili⁹ eius
exalasset spiritū qui sibi fuerat vnic⁹
exanime nati corpus iuxta regis tu
mulū deposuit dei et sancti ei⁹ sup eo
implozatura solamen. **M**ira quidem
res et nostris stupenda temporib⁹ nō
pri⁹ ocare mulier destitit q; filius quē
defunctū collocauerat viuētē acce
pit. **M**ane facto die post assūptionez
sanctissime virginis marie quito con
uenientib⁹ in ecclesiā cū rege p̄cipi
b⁹ cū clero p̄tificib⁹. **P**rimū missa p
defunct⁹ celebrata ē. deinde sublata tabu
la marmorea q; pauimēto p̄minebat
postq; puētū ē ad tūbā tāta fragrātia
suaue redolētis odoris in aptiōe ipi⁹
omēs q; oderāt circūdedit q; i mediū
paradisi deliciāz donuz se raptos opi
narēt. **I**psa q; tūba plena fuit aq; paz
rubēti q; oleo p̄mixta i q; velut i balsa
mo liq̄facto q; ueēt ossa p̄ciosa. **Q**ui
b⁹ i mūdissimo linthiāe collectis in
ip̄o liq̄re diutissime ē q̄sit⁹ anul⁹ q; be
ati viri dextera fuerat ip̄osit⁹. **Q**uo nō
inuēto ceperūt qdā iussu regis aquā in
caldaria argētea et dolia effundere vt
euacuato sartophago certioz fierz au
li inuētio. **S**ed mix⁹ i modū quāto ma
gis liquor effūdebat tāto pl⁹ eo crescē
te tūba replebat. **Q**uo viso miraclo
haustā aquā loco suo restituerūt nec
tū ea refusa mag⁹ ob h⁹ tūba repleta fu
it. **T**ūc coopto sepulcro laudes et grās
diuie pietati p̄clamātes cū dō inuēto
thezauro bñissime mat⁹ di gēitric⁹ et p
petue virginis altare reparauēt. in
terim deus qui est mirabilis in san
ctis suis effusis suis largitatis benefi

De sancto

petentibus miraculorum suorum signis se presentem esse notificabit in tantum ut tempus illud dominice conversationis inter homines videretur reuolutum de quo legitur. omnes qui habebant infirmos variis languoribus ducebant illos ad iesum et curabantur hec omnia virtus diuina non solum ipsa die sed per temporis multo per merita famuli sui dignata est operari quod etiam de alijs regionibus audita beneficiorum dei fama pro recuperanda sanitate diuersarum inualitudinum morbis laborantes ad suffragia beati viri cum magno desiderio conuolarent. Comitissa vero quidam nobilitatis eximie matrona nomine mathide tribus continuis annis viscerum dolore grauata iam morti proxima fuit que a suis in feretro delata mox ipsa die qua sancti viri tumulus attigit paulatim se meliorari sensit ac in breuivite prioris sospitate recepta magnalia dei per famuli sui merita in se remunerata diuulgauit. Cetera vero miraculorum dei prodigia per dilectione famuli sui celitus ostensa non ideo quod fastidire non scripta dereliqui sed quod non solum mihi pluit dominus qui super bonos et malos solem suum clarescere facit beneficiorum ipsius multiplicitate cunctorum proficio profulgentem innumeris sapientibus quos hungaria fouet et amplectitur stilo declaranda commendauit. Illud vero in fine codicis tantum adherere decreui quoniam miro pietatis dei munere diu quesitus et non inuentus anulum cum ipsa beati viri dextra post translationis eius terminum est manifestatus. Monachus quidam nomine mercurius qui in ordine clericatus thesauri perpetue virginis custos fuerat etiam per amorem celestis patrie seculo renunciauerat ipsa hora qua tumultus apertus fuerat ne quid sanctarum reliquiarum repet redargutione regali procul inde est remotus. Cui tri-

sti vultu in choro residenti Iuuenis quidam albis vestibus pannum inuolutum tradidit dicens. Nunc tibi comedo seruandum cum tempus fuerit manifestandum. Per completionem officii sacri monachus in angulis domus panum expandit integramque dei viri manum cum anulo mirifici operis cernens expandit. Atque secum nemine sciente ad monasterium quod suo regimini commendatum fuerat tempus a iuvene sibi predictum a christo prestolatus deportauit ibi diu solus absconditi in agro thesauri custodiam et excubias decreuit. Per fundatoribus ipsius cenobii consocios fecit ad ultimum appinquate temporis rei declarande regis ad noticiam perduxit. Qui mox adunatis episcopis et hungarie primis multis a christo miraculorum in beneficiorum rogatis eleuare viri dei dextre diem statuit celebritatis. Quid est fratres quod ceteris membris dissolutis et in puluere carne redacta penitus defunctis solaque dextera manus ossibus cute cum nervis adherente sue fuerunt deus integritas. Non aliud arbitror nisi diuini consilii profunditate in hoc excellentia scriptuoluisse declarari dissolutis operum et elemosine cunctos virtutum gradus ascendere. Quis uitas ait in euangelio Beati misericordes quoniam ipsi misericordiam consequentur. Et item date et dabit vobis. Item in alio loco. Sic aqua extinguit ignem ita elemosina extinguit peccatum. Merito ergo beati viri dextra fuit alia putredinis que semper pietatis flore riuuiscens in alendis pauperibus nunquam vacua fuit donis erogationis. Subuenit in necessitate positus liberauit oppressos a iugo captiuitatis vestes et hospitalitates prebuit peregrinis viduarum et orphanorum miserias et indigentias suas esse computauit cenam et mandatum dominicum in laudibus egenorum pedibus quotidie renouauit elemosinam non de rapina vel aliorum damno sed de proprijs vacuitatibus conflu-

Gerardo

ere fecit ut domos dei diuites efficeret
sibi uoluntatem habendi subtrahit sicque
cunctis ad nutum dignitatis proficiens car
nem suam cum uicijs et concupiscentijs
crucifixit. Unde est corporis et dextre
delectabilis et miranda ueneratio in
dulcis et felix eterne uite retributio
inde desiderabilis supernorum ciuium
cohabitatio. **U**bi irradiat semper lucem
et indeficiens splendor uisus sumeque
deitatis patris et filij et spiritus sancti per
infinita secula seculorum. Amen.

De sancto gerardo.

Gaudia que cri
sti principibus dies hodierna
contulit ex beati patris nostri christi
stici martiris gerardi meritis fluxere
Dicenti huius lucis lumen per uenetos per
entes sortitus di gratia perueniente a pue
ritia cepit domino nostro iesu christo duotus
existere et euangelicis documentis per omnia
patere. Nam religionis habitum puer ac
cepit sinistraque primi pentis uia decli
nans noui hominis secundum deum creati
callem incedens regionis per inobedien
tiam derelictae scilicet paradisi gaudia iam
adolescens studuit amare. Igitur duos
animi sinceritate sanctam uitam duceret
placuit ei dominicum visitare sepulchrum
quatenus christum propter nos egenum factum
inops et pauper sequeretur. Egressus ita
que de terra et de cognatione sua tendebat
ad orientem ubi a braam diues accepit
multarum gentium factus est quatinus et
ipse in abrae semine id est in christo da
ta benedictione peregrinationis sue laboraret
credulus abraam possideret peruenit dominus ad
partes panonie quarum habentiam tunc christi
stianissimus rex stephanus gubernabat.
quem uir dei humilis atque suplex adi
it causamque sui itineris apertus apertio
re dilectione est ab eo receptus. Quem
ubi rex moribus atque disciplinam docu
mentis bonum christi odorem fragare intel

lexit clauis dimissis suis itineris comi
tibus hunc solum inuitum retinuit custodi
amque adhibuit. Postquam seruum domi
ni se solum inherens reperit tumultum populi
deuitas in eadem regione heremum que
vulgo uelocatur petijt ubi per septem
annos ieiunijs orationum exercitijs
deditus excepto mauro monacho solum
habitauit. Interim prefatus rex stepha
nus ut robustissimum ioseph pietate gen
tium deleuit crudelesque paganorum mo
res superauit ac plurimorum corda ad re
cipienda sancte fidei semina preparauit
Uides autem rex regnum suum pacis tran
quillitate adeptum seruum domini ab her
emo reuocauit pontificaliisque infula deco
ratum populo sue predicare destinauit. Cui
superna pietas tantam gratiam contulit. ut eius
omnes loci illius incolae unice amarent et ut
per se colebant et iam per multorum tantum patriar
cha abraam heredes. Crescente uero fidelium
numero ecclesias deo per singulas urbes
fabricauit. principale autem ecclesiarum in hono
re sancti georgij precosissimi christi marti
ris ad litum morisij flumens fundauit. unde
et moriscenam sedem appellauit quam beatus
rex stephanus totalibus muneribus nobilit
ditauit. In qua ecclesia ad honorem matris domini
saluatoris uenerabile aram erexit ante quam
thuribulum argenteum fixit et misterio du
ospuecte etatis homines adhibuit qui
iugiter uigilarent quatinus ne ad unam ho
ram odor thimiamatus abesset. Vigilijs quoque
sabbatis ibidem cum noue lectionibus sic in
die assumptionis matris domini magnisque
laudibus precoribus deuotionis sue officium con
plebat plene etiam misericordie operam da
bat. ceteris autem diebus matutinis atque
uesperis pacis bis cum processione ad eadem
uenire consueuerat. que consuetudo adhuc
perseuerat. Porro laudibus sancte dei geni
tricis se subdere tante humilitatis obsequio
nouerat. nam quilibet reuelata a familia
ribus sancti uiri edoctus indulgentiam
per nomen christi matris deprecabatur.

De sancto

tur audito noīe matris misericordie pater sanctus mox lacrimis perfundebat et velut ipse esset reus a reuēniā postulabat filiū quoq; suū illū forte affirmabat si eā recte dei genitricē crederet. **I**psius arbitrio ab hungarica generatione nomen matris christi non audit tantū dñā resonat si vero auditur statim flexis genibus et demissis in terrā capitibus se inclināt. Nam et pannonia a suo scō stephano rege familia sancte marie appellata est. **L**audanda viroz prudētia qui hanc maris stellā attendēdo cursū vite sue dirigebāt q̄tin? respectū exempli illius possent inter hui? seculi fluct? remigantes tāq; scilleā voraginē voluptatū desideria declinare portūq; eterne salutis attingere. **C**irca ecclesiastica vero ministeria curā nimīū sollicitus agebat. **N**ā estiuo tpe vascula in domo dñi glatie plena ponebantur in quibus laguncule vinū qd poterat optimū iueniri ad dñici sanguinis pfectionez reseruabantur. **D**icebat enī hoc qd p fidē int? accipit hoc exteri? suaue inuenitur. nocturno teniq; tpe leprosum in proprio lecto requiescere faciēs accepta securi ad siluā solus pgebat fasciculis quoq; lignoz propriis humeris p castigaotine sui corpis ablati seruoq; sibi seruentiū labores sepe releuabat. **Q**uādo eīn hō dei de loco ad locū pificiebatur nō quolibet iumēto s; modico utebat vehiculo in quo sedēs libros quos ex spiritu sancti grā pposu erat religebat. vestimētis aut ciliicinis atq; ex pilis arietū pellibus sepe induebatur. **S**icut sepe sanctis hominibus contigit aliqñ negligētia sui aurige seu qualib; iniuria lesus leuē iram incurrebat ac p̄tin? homiez sibi culpabilez flagellis agruari ac duris vinculis p̄cipiebat cui? iussioni ministri obtemperātes sed paternitatis ei? dulcedis

nem nō obliuiscētes sec? viā q̄ sanct? pater erat transitur? hominez reū ad stipitē alligabāt ac signa plagaz i nudo dorso ei? galline seu cuiuslibet animalis cruore depingebāt. **E**t vbi pueniens vir dei immemor crudelitatis sue saltū illico de plaustro dās alligatū p̄perebat mō stipitē brachia man? ac vincula modo pedes osculabatur munera pollicebat si veniā et misericordiā ab homine iā assumpto sequi mereret. **S**i tūc homo astaret hunc dei virū p tāta humilitate et simplicitate cōuersum atq; effectū illū puerū diceret quē saluator ad mutādū i medio discipuloz statuit. **Q**uānis episcopale dignitatē nimia prudētia gubernaret tñ heremū nō deseruit. **D**ex iuxta vrbes ad quas predicare veniebat cellulas sibi siluaz secretiori loco cōstruxerat in qua ligatus p noctasse multasq; passiones que soli deo sūt cōgnite sustinuisse memorat. **T**pe quo dam dū pro cuiusdā defensione ad eūdem regem p̄peraz in eiusdē regiōe sabulosa pte que apta visui pecudū exstat vir dei hospitat? ē vbi circa mediam noctē ancilla quedā dū manibus molā circūferēs triticū p̄tereret duriciā sui laboris cantilena demulcebat. **A**d quā pater, sanct? exp̄gefact? accersito ministro quid sit inquit. **C**ui famulus vt res erat insinuat. **C**onfestim pastor pius lacrimis pfunditur felix inquit homo sub alterius potestate cōstituta que sic dulce debitū seruiciū absq; murmuratōe ipedit cui nō minimū pōd? pecunie portare iussit. **P**ostq; beat? rex stephan? totā pannoniā ad veraz christi lucē cōuertit eam sub patrociniō sancte dei genitricis sepe p̄gin? marie i titulauit ip̄eq; i die assumptionis matris dñi microcosmū soluens ad eternā requiem assumpt? ē. **R**ex petr? successit cui cū oīs pāno

Gerardo

nie principes fidem ac dilectionē p̄u-
rassent vnus ex eis deiecto rege rega-
lem cathedram iniuriose vsurpauit.
Quo regnante sic p̄pheta ait sanguis
sanguinē tetigit peccatum peccato ad
auctus est. heu sanctis quadagesime
diebus honestissimos sui consilij viros su-
dibus ac palis velut immūda aīalia in-
terficere ausus est. **D**einde ad mori-
senā sedē videlicet ad locū pontificis
paschalia sacramēta celebratur adue-
nit **D**ie vero dñice resurrectōis vt p̄
eiusdē loci regio capiti diadema impo-
siturus aduenit ab ep̄is et principibus
p̄ honestissimos viros imutaf. **Q**uo
renuente reliqui p̄tiffices coronam
imponūt magno cleri p̄p̄liq̄ comita-
tu rex decoratus ecclesiā ingredit. **A**t
vero plen⁹ sp̄sancto beatus pontifex
stola candida cooptus pulpitu ascen-
dit regēq̄ his verbis p̄ interpretem in-
trepidus alloquit. **O**bservatō sancte
quadagesime peccatoribus p̄ venia iu-
stis aut p̄ premio cōstituta est. **S**ed q̄
tu rex eā in occisione tui gladij pollui-
sti. mihiq̄ nomē p̄ris tulisti. eo q̄ me
is dulcissimis natis careas nil hodie
indulgētie mereris. **V**erū quia p̄ xp̄o
meo hac die mori parus sum ventu-
ra tibi p̄nuncialo. **A**nno tertio gladij
vltōnis excitabit in te qui tibi regnū
fraude nequā p̄ vim acquisitus aufe-
ret et vitā. **C**ūq̄ talia regis amici libe-
ralibus lēis imbuti attoniti mirarētur
innuebāt interpreti tacere ep̄m ab ira et
indignatiōe regis defendētes. quibus
int̄pres timens cōsensit. **A**t ver⁹ pastor
in obediētē sibi int̄pretē purgere atq̄
cōpellere cepit dicēs. **D**eū time. regē
honora p̄na v̄ba p̄de. **T**andē int̄pres
coactus pastoris declarauit sniam. re-
gisq̄ metū haud leuē tulit. **Q**ue oīa
postq̄ cōpleta sunt cūctis pannoniēsi-
bus expimento cognitū est seruū dei
sp̄m p̄phetie habuisse. **N**ā et idē gen-

ti maximā seditiōez venire p̄cinit in
qua et martyrij sui coronā minime ta-
cuit. **N**ouo signo catholice fidei insi-
gnite humana prudentia a me disce.
vtrū iste sanctus corporalia miracula q̄
sunt cōmunia cū reprobis in vita sua
gesserit aut cecis visus seu surdis au-
ditū prestiterit. q̄uis et ex illis sp̄uali-
ter nō defuissent. **N**ihil horū a te requi-
rit deus labora p̄ grām sp̄sancti hui⁹
viri humilitatē atq̄ pietatē possidere
et habebis p̄tem in regno dei patris et
christi eius. vno lustro eruoluto secū-
doq̄ inchoante p̄dicta seditio exorta
est. **I**n qua dū ad albā regiā urbē vir
dei remearet ad ecclesiam sc̄e sabinia-
ne virginis et martiris hospitatus est
vbi cenātibus fratribus ait. **F**rēs et amici
cras ad cenā agni dei vocamur absq̄
excusatiōe p̄perem⁹ p̄ christo moriam⁹.
Altera vero illuscente die p̄ sanctus
missam celebravit mēscq̄ christi mlti-
tudinē sibi coadherentē fecit partici-
pem ac letus ad martyrium perrexit.
Qui vbi ad flumē danubij prexit ec-
ce magna turba p̄p̄loz circūfundit la-
pidesq̄ in p̄tem in plastro sedentes
p̄ciant qui eū deo p̄tegēte nō tetige-
re. **A**t p̄tra p̄ benedictionē ac signuz
sancte crucis opponebat ac demū col-
lis equoz retortis plausiz subuertūt
patrēq̄ humi p̄ciant ac magno impe-
tu lapidare conātur. **T**ūc more p̄tho
martyr prim⁹ p̄anonie martyr posit⁹
in terra genibus clamauit voce magna
dicēs **D**ñe iesu christe ne statuas illis
hoc peccatū quia nesciūt qd faciūt. **E**t
cū h̄ dixisset in pectore lancea p̄cussus
obdormiuit in dño. **E**odē die maria
strages christianoz facta est. **N**ā duo
pontifices multiq̄ viri religiosi inter-
empti sunt quoz numer⁹ et noīa sola
dei scientia collegit. **C**orpus quidē sā-
ctuz dum in loco martyrij sui iaceret
nulla sorde cōmaculatū est. qd̄ vero se-

De sancto

quenti die a catholicis viris ad eccle-
siā sancte dei genitricis recōditus est
Ea vero tempestate post multos dies
fidelissim⁹ sancti viri pcurator regez
Andzeā adiit vt pegrin⁹ atq; hospitis
p̄ris corp⁹ reddat celerit impetrauit.
Qui ad sanctū corp⁹ pueniēs tā nitidū
dū lucidūq; ac si ip̄o die martyriū cō-
lūmasset inuenerūt. qđ cū ymnis atq;
canticis ad mozisenā sedē tulerunt
magnaq; reuerētia sepelierūt. vbi ml-
te grē catholicis viris empte sunt tñ
nō euidenter vsq; ad tpa ladislai regis
atq; pontificis laurētij qui a b̄to viro
quirit⁹ accepit cathedra. Prefati deniq;
q; regis tpe a sancte romane eccie s̄-
nodo inuentū est vt corpa eoz q; pan-
noniā fidei p̄dicatōne rigauerūt debe-
rēt summo honore venerari ⁊ ea dig-
nis sedib; collocari. Veniēte q; sedis
aplice legato factoz nobiliū panno-
nie puentu sanctū corp⁹ eleuatus est
regis ac ducū humeris portantib; trā-
flatū decen⁹q; relocatū. vbi p̄ meritis
tanti p̄ris supna grā p̄ miraculoz ex-
hibitiōne largius coruscet. Prestāte
dño n̄o iesu ch̄risto q; cum deo p̄re ⁊
sp̄sancto viuit ⁊ gliatur p̄ oia secula
seculozum amen.

Legendā sancti wenczslai.

Beatus wenz-
ceslaus ex ch̄ristianissimo
p̄re bohemoz duce genitus
in etate sue iuuetutis sapiētissimus
doctorib; ad erudiēdū tradit⁹ p̄ sancti
sp̄is grām diuina sapiētia fuit reple-
tus. Cū aut̄ excellētissim⁹ iuuenis ce-
teris sue etat; iuuenib; deo coopante
virtutib; sacris effec̄ sublimior. tñ in
suis oculis cūctis erat hūilior. Cui⁹
p̄ cū de hac vita migrasset. illius pa-
trie p̄mates sciētes eū sapiētia plenū
⁊ nullū ei pietate similez. ⁊ q; suo frē
maior natu erat. eū ad regēdū sui pa-

tris p̄cipatū eligere maluerūt. Bea-
tus wenczslaus in cui⁹ corde diuina
grā iā hui⁹ mūdi cōtēptū ispirauerat
Cū h̄mōi p̄cipatū suscipe maxie re-
nueret p̄lo in iua mlto mag; petitiōe
p̄sistente tādē p̄ sniam romani impa-
toris iā adduct⁹ ad potētā est p̄uect⁹
Confortat⁹ ḡ in ch̄risto ⁊ amore iusti-
cie ornat⁹ pat̄ne virtutis exēplo lau-
dabiliter regnare cepit. Erat em̄ me-
morat⁹ egregi⁹ ch̄risti seruus. oim di-
gnitate p̄clar⁹. statura decoz. facie cō-
spiciuus. corde let⁹. ore iocūdus. mo-
rib; p̄positus. ⁊ in omi ope dei strēnu-
us. in legib; d̄o dinoscēdis. ⁊ in iudi-
cijs iustis decernēdis nō erat sibi filis
Dupilloz q; ⁊ viduaz erat piissimus
solator ⁊ egenis de suis substantijs
largissim⁹ dispēsator. Sapiētes etiā
clericos ex diuersis loc; ad se p̄fluen-
tes benigne suscipiebat ⁊ fouebat. qz
eorū religioso valde p̄gratulabatur stu-
dio. Quia d̄o adhuc p̄ plura illi⁹ p̄rie
loca antiq; erroris ritū plus obserua-
bat dei seruus p̄ct⁹ suū p̄cutiebat. et
vt d̄s gēti peccatrici miserere orabat
ydoloz aut̄ cultozes nūc minis nunc
blāditijs iuxta apl; arguebat obsecra-
bat increpabat ⁊ mltoz ab errore p̄uer-
tebat. ⁊ dini sacrificij secū p̄cipēs eē
faciebat. Hoc n̄o d̄o tpe cūct; dormiē-
tib; nudis pedib; sanctor; ecclias plu-
strabat. Tpe d̄o messis vir dei aliqui
noctu solus cū fideli cubiclario i agz
triticici descēdit ⁊ ibi maniplos q̄tū po-
tuit collectos p̄p̄rijs humer; in suoz
pallatiū portauit ⁊ cū omi diligentia
in suo cubiclo reposuit ip̄m etiā triti-
cū clā suis manib; trituruuit. ⁊ qbus
modis potuit purgauit ⁊ inf̄ lapides
ad pulcerri mā farinā edigēs diligēt;
sime cribrauit. Deinde per se aquā de
puteo portauit ⁊ sancte trinitat; noie
inuocato eā b̄ndixit ⁊ i farinā sparsit.
Atq; inde mūdas oblatas ad diuinū

Wentzeslao

misteriū p̄parauit. vindemiaꝝ auteꝝ
tpe i noctis p̄tino cum sup̄dicto cu
biculario in vineis racemos puros
collegit ⁊ in eis sportas implēa occul
te in p̄dictū cubiclū portauit ⁊ ibi in
sacculo purissimo ex eis mustū mūdū
simū extorsit ⁊ ad dei seruitiū resarua
uit. Deinde quocatis oibus p̄tie sue
clericis cū sūma claritate ip̄m vinuz
cū p̄dictis oblatꝝ ad missaz solēnia sa
crificia tribuit singlis. Diuina etiam
gr̄a dei hō plenꝝ futura aliqñ p̄phetā
do p̄nūciauit. Quadā enī nocte duꝝ
mēbra sopori dēdisset vidit in somnū
atriū cuiusdā venerandi p̄bri nomie
pauli vbi quēꝝ clericorꝝ sepe fiebat cū
ceteris suis edificijs funditꝝ fuisse de
structū. Qui exp̄gefactꝝ suos familia
rissimos quocauit ⁊ somni interp̄ta
tionē exponēs. magnā christianoꝝ tri
bulatiōē futurā suāqꝝ auam beataꝝ
ludimillā ab infidelibꝝ necādā ⁊ a chri
sto felici martyrio coronādā p̄dirit. et
ita postea rei exitꝝ approbauit. Nā b̄ti
viri m̄ ritū paganitatis maxime dili
gēs ⁊ christianos odio h̄ns. orta i chri
stianos p̄secutione. ip̄a fuit impioꝝ
p̄filioꝝ caput ⁊ socrū suam beatā ludi
millā qꝝ christiane religionis deuota
cultrix fuit. missis carnificibꝝ clā fran
gulari fecit. sicqꝝ illa sc̄dm illi b̄ti viri
p̄phetiaz martir effecta celi regē adiit
⁊ eterne beatitudinis regnū possidere
meruit. Vir itaqꝝ dei wentzeslaus de
virtute in virtutē q̄ttidie crescēs. ex sa
cris oblatōibꝝ clericorꝝ in largis di
sp̄sationibꝝ paup̄ꝝ valde studiosus
erat. De q̄ re infideles ppli volētes in
vnu p̄spirarūt vt si quē clericum vel
quēlibet christianū cū dei seruo alicu
bi inuenirēt. mox eū iugularēt. Pro
q̄ re b̄tūs vir fec̄ occultas posterulas
p̄ quas i occasu solis familiaritꝝ ad eū
christiani intrabāt ⁊ exhibāt. ip̄e autꝝ da
uidicos psalmos sine inf̄missiōe d̄no

decātabat. Cūqꝝ in h̄mōi intentꝝ stu
dijs ad virilē iā puenisset b̄tūs went
zeslaus etatē parentū ⁊ ciuiū suozꝝ
praua p̄silia cepit abicere. truces mi
nas ⁊ dolosa blādīmēta desp̄icere in
iustis iudicijs p̄ iusta iudicia sapiēter
obuiare oppressis q̄busqꝝ fortis adiu
tor assistere. ⁊ suozꝝ p̄ncipū scelerata
opa fortiter arguere. Nā itaqꝝ refrena
bat barbarica rabies. crescebat catho
lica religio. reuocabantꝝ ab exilio cleri
ci. ⁊ pace bona q̄bus p̄uati fuerāt eis
restituēbantꝝ ⁊ ecc̄ie q̄ ab infidelibꝝ de
structe fuerāt plenꝝ reedificabantꝝ. ea
tēp̄state frater b̄ti viri toleslaus no
mie hō paganissimꝝ in eiꝝ necē velut
alter caym fraudulēter est insidiatus
Inuasor enī frat̄ne p̄tatis cupiebat
feri. et ideo in oibꝝ semitis ⁊ plateis
p̄ m̄stros q̄s secū armauerat ponebat
infidias. ⁊ ip̄e auctor sceleris sc̄ssimo
viro laqueos p̄tēdebat p̄ solitas eccle
sie vias. Deo autꝝ factū suū vbiqꝝ cu
stodiēte interim dū martyriū eiꝝ dis
ferret. ille eruditissimos lapidū ⁊ lig
noꝝ artifices ad se venire iussit. ⁊ pra
ge in honore sancti viri martyris bifi
licā parari ⁊ sic hodie cernētibꝝ liquet
eā auro ⁊ argēto decētꝝ ornauit. Quā
basilicā dedicatā de suis cū oī deuotōe
ditauit. interea scelex p̄iceps tolesla
us suas versucias vidēs q̄ sanctū viz
nil p̄ficē. satellitibꝝ suis gladios sub
vestibꝝ tectos portare ⁊ inde pacē p̄ce
pit simulare ⁊ tāti scelerꝝ ductor se in
ter alios frat̄ꝝ infectorē p̄misit exi
stere. Parato autꝝ magno quiuio pa
ce simulata frat̄re inuitauit. sꝫ nec in
eo quiuio potuit efficere quod voluit
Seruꝝ itaqꝝ dei wentzeslaus de sup̄di
cto quiuio illesus ad p̄pria remeauit.
Finito autꝝ illo die qꝝ martyriꝝ tps si
bi iā iminere cognouit tota supueni
ente nocte orōnibꝝ ⁊ elemosinis insu
dare cepit suā p̄sciam in p̄fessionibus

De sancto

puris emūdās ⁊ suā aīam ⁊ sibi p̄mis-
sum pl̄m. dño deo p̄mēdās. In galli-
cātu bt̄is wenczeslaus uenit in eccle-
siā ibi solo ten⁹ p̄stratus p̄ suis delict⁹
amare fleuit. ⁊ p̄ suis p̄secutorib⁹ fide-
liter orauit. ⁊ tēū quē semp̄ dilexit in
die tribulationis sibi adesse rogauit.
Cūq; matutinale officiū auscultasset
ḡta parūper q̄scēdi ad palaciū redijt.
lucescēte autē seq̄nti die. p̄secutor to-
tius lōnitatis Boleslaus grauitē fe-
rēs. q̄ p̄iori die uoluntas sua nihil p̄-
fecisset. ⁊ q̄ uir dei de conuiuio illesus
abscessisset. sceleratos p̄iuratos con-
uocauit ⁊ cū eis in media uia inq̄ daz
specu latuit. frēm̄q; suū cū armis fur-
tiue expectare cepit Cū autē sup̄dictus
sceleris auctor boleslaus sanctū dei de-
ecclia regredientē uideret. more lupi
no d̄ specu exiliuit ⁊ impio gladio suc-
cinct⁹. in occursum eius solus cucurrit
Cūq; eū uir dei salutaret ille impi⁹ in-
ter illa salutatiois uerba: euaginato gla-
dio caput ei⁹ sel ac bis percussit. sed sac⁹
uerticē nequaq; ledere ualuit Ut autē
impur⁹ carnifex tertio caput in horiū
ferire uoluit. p̄ timore gladi⁹ de manu
illi⁹ cecidit. Quē dei fortissim⁹ miles
arripuit ⁊ sup̄ caput boleslai uibrans
his uerbis eū affari cepit Cū nūc pro-
hibeoꝝ p̄ sceleris auctor fieri tui san-
guinis effusoꝝ En merito posset uerti
in te eritiū q̄ semp̄ imerito desiderasti
meū B̄s wenczeslaus dixit fratri suo
boleslao. Q̄ frat̄ charissime uolo ut i
die iudicij poti⁹ a te requiraf sanguis
me⁹ quā tu⁹ a me Recipe gladiū ma-
tura supplicij. et que sūt agēda ne dif-
feras in longū Hazem̄ mibi sūt pata-
gliosa martiri p̄mia. tibi uo p̄ fratri-
cidio p̄petua incēdia Cōtinuo impi⁹
frat̄ resūpto gladio tandēq; sodaliūsi-
ducia cōfortat⁹ sancti uiri caput vul-
nerādo p̄fregit. Moxq; oēs irruerūt
sup̄ dei martyre. ⁊ ei⁹ mēbra gladijs ⁊

lanceis p̄ctatim trāssixerūt Inter q̄
uulnera sancta eius aīa de ergastulo
carnis egressa. cū laudib⁹ ab angelis
ad celestem gl̄iam est translata. Amē

De sancto demetrio.

Omn̄ maxima
nus herculius habenas ro-
mā teneret impi⁹. nat⁹ est
infra pannoniā beatissim⁹ puer deme-
trius nobilis genere s; nobilior fide
in ciuitate syrinio Cui⁹ parētes erāt
nō solū christiana dignitate adornati
Ceterā ex inclita p̄genie senatorū
nobiliter orti s; eius adrianus. ma-
ter uo theogona bt̄issimis nomib⁹ uo-
cabant̄ Gloriosissim⁹ autē demetrius li-
beralib⁹ studijs traditus est. Et cū es-
set sp̄sancto plenus hūane diuiniq;
pagine sciētia p̄ditus urbē subijt thes-
salonicēsem Ubi dyaletic⁹ acutus re-
thorq; facundissim⁹ effectus est Erat
autē put sup̄ dixim⁹ inter p̄mos nobi-
litate ortus uidelicet ex senatorū inclita
ppagine sceptriger impatoris et dur-
bellademēs ⁊ lacedemēs ⁊ p̄sul aule
impialis. Sic ergo cū omnē munda-
nā gl̄iam p̄ nihilo reputaret. uinificā-
tium sermonū eloquia sedulus emit-
tebat pagine diuine sensus interpretā-
do ⁊ assidue docendo. quia p̄ditus hō
p̄ peccato suo et̄nitatis ueste priuat⁹
mortalitate induit ⁊ qm̄ dei fili⁹ car-
nis uelamē tectus nobis sapientissim⁹
m⁹ apparuit et ab ope suo mortē elon-
gauit hominemq; ab erroris tramite
sepauit. ⁊ ab oī ignorātia tenebrisq;
tartareise mūdānis illuminās lumie
clarissimo ⁊ diuine libertat⁹ orthodo-
xiam in se recipiētes. docēs eos iusti-
ciā pacē ⁊ dilectioz ⁊ clemētiā sp̄ uite
et̄ne Qui etiā oībus suadebat q̄tin⁹
trāsitoria sp̄nerēt. ⁊ q̄ sep̄ incorrupta
sub hac ratioe acciperēt. s; ut a mor-
tuis resurrectionē ⁊ ad paradisū reuer-

Demetrio

tionē se habituros crederēt. Eodem tpe cū maximianus herculeus theutonicos et suaremātes romano fecisset subditos impio ydolatrie deditus et supbie fascibz inuolutus in creatores suū rebellis et in pfūdū merus erroris ad urbem thessalonicensiu descendit. Tūc aut nō solū ab infimis Alex etiā a mūdi primatibz ydola colebantur demonibusqz seruiētes mīra ineffabilia donaria ab imperatore sedulo recipiebāt eosqz qui christū dei filium esse fatebant interficiebat. Beatus qz demetrius seipm manifestās neminē formidabat castā vitā ab infantia erigens et sermones salutare sedulus in se retinēs quos libenter oibus fidelibus exhibebat pura mente pdicans animo sancto sermocinās iuxta pceptū apostolicū qd btūs paulus sermocinator egregi⁹ ad thimoteū scripsit. Insuper inquit illis oportune importune. hāc ergo doctrinā christi miles demetrius fiducialiter pdicabat et vobz dei agebat et fide affirmabat. Ideoqz paganorū multitudo maxima ad eum cōfluebat et in porticu area iuxta mercatū verbū dñicū audiebāt vbi semp ipse de rebz ad eternā fidē p̄tinentibz tractare solebat in subfraneis scilicet cameris. quas iuxta publicū balneuz hēbat. Cū aut fama tanti viri montibus et vallibz manifesta esset. et nō solū p ciuitatē. sed p totā puinciā innotuisset milites quidam quibus ab impatore cōmendatū fuerat christianos inuestigare vnicū publicanis impetū faciētes athletā christi manibus crudelissimis capere p̄sumperūt. Nō quidē fugiendo in man⁹ inimicorū incidit Alex p amore solito mīstrabat cū fratribz oīpotenti dō. Ducitur aut ab his martyr gloriofissim⁹ ante tribunal maximiani cū magno plausu et ineffabili gaudio quēadmodū in

comphensibilis thesaurus sciētie alia qua copiosa venatio. Carnifices vero p hmoi venatōe putabant se a maximiano recepturos esse gliam et p̄miū et in torquendis christianis pceptum ampliandū. et si quibz simul ptingeret motus idē agendū eē maioribz. Ipse vere marian⁹ iter cape cepit ad stadiū ad aspiciēdos monomachos: solos p̄liantes vt et eos cōsideraret et de fide sua beatū demetriū interrogaret. Erat aut in stadio ligneus circulus artificio cū magno callide p̄paratus. tabula vndiqz p̄clusus in alto catena ferrea suspensus p̄tinens adinuncē pugnantes. Ibi duellū frequenter aderat ibiqz catērua copiosissima p̄fluebat vt si alter alterius vires valeret superare a maximiano magno ditaretur munere cui erat magna glia et dulcedo videre sanguinē humanū effusū in plio. hic itaqz tyrann⁹ gloriabāt in quodā suo monomacho nomie lyeo genere vandalo qui virtute corpis et magnitudine vniuersos familiares p̄celleret q nō solū in roma sed etiam in syrmio et in thessalonia monomachizādo iuuenes quāplurimos interfecerat. Occurrebat em̄ sup thabernaculū et sup machinas cū astucia et meditatōe sibi occurrētes interficiēs belatores. Quā autem nimio formidabāt timore nullusqz poterat sibi resistere carus hēbat maximiano et i magna familiaritate eumqz valde diligebat et dulce sup eū respiciebat laudabat et mirabāt virtutem et magnitudinem p̄sone sue et in supbia eius maximian⁹ solatiū habebat. Cū aut rex ad stadiū pueniret et de vehiculo suo descēderet et corā eo beatissimū traherēt demetriū. rex eius ductores interrogauit vtrū in fide christi pseueraret et eundē christū adoraret. Cui talis a carnificibz responsio data est. Et credit

De sancto

christus et adoratur et multos docet et ad
fidem christi prouocat. Castigatur autem de
metrius a rege. Qui cum videret bea-
tissimum virum in domino suo mirabiliter confi-
dentem et seipsum sine metu periculi christi
animum esse prohibentem, cerneretque faciem
suam valde pulchram et tantam angelicam, ius-
sit beatus atissimum dei martirem iuxta stadium
in camera retrudi et ibi diligentem custo-
diri. Quo cum vir dei introisset respici-
ens vidit scorpionem per pedes suos su-
perius ascendente et eum cum aculeo pun-
gere volente. Sancto autem crucis signo
faciente, scorpio crepuit et angelus
domini veniens coronam vertici martyris
superimpulsit. **P**artem tibi fidelissime
christi esto robustus in conspectu impio-
rum. Rex ergo introiens stadium ascendens
in cathedra imperiali ad se leonem introdu-
xit ac per conibitus precepit, quatinus ad po-
pulum tales prumperent in voces ut si
quis contra leonem monomachizans ex eo
triumpharet a maximiano munera mul-
ta cum honore maximo recipet. Quidam
autem de populo aderat iuuenis ibi formosus
per ceteris plenius fortitudine vacans
orthodoxie cum iuuentutis honore nomine
Nestor cuius generosus apud gentes gene-
rabatur. Qui et ipse beatissimi demetrii
familiaritati iunctus erat. Glorabat enim
multa miracula illum faciente et populum sibi
occurrentem, doctrinamque de eo iugiter reci-
pientem honorandi christum et adorandi equi-
liter dominum omnium dominantium. hic itaque
cucurrit ad locum ubi beatus demetrius
custodiebatur sequens pedibus eius aduolens
rogabat dicens Demetri dux nobilis
agnitor eterne beatitudinis hodie cupio
cum leone monomachizare tu vero pro me
dominicum nomen non cesses inuocare. **S**an-
ctus autem demetrius crucis signo facto
non solummodo frontem sed etiam totum
corpore eius potentissime munies. **D**is-
misit eum dicens. Sic leonem vinces et pro
christo martyrizaberis. **A**bies autem iu-

uenis in stadium et gradibus compositis pro-
filiis in medium vestesque suas periculis re-
gis in conspectu consistit. **Q**ue postquam maxi-
mianus considerauit vocans illum ad se loqui-
tur huiusmodi orationem. **I**uuenis
notum est nobis quam calamitas paup-
tatis tue coegit te in huiusmodi opere putas
eum si viceris te habiturum esse a nobis
diuitias opulentissimas. si vero non vi-
ceris te euasurum esse per munera mortis
onus calamitatis et miseras paup-
tatis. **E**go quidem causa misericordie et
causa tue iuuentutis in modum rosarum
assidue orantis ac pro tua sola audacia
dabo tibi digna et sufficientia dona. **L**eo
autem ne te permiscas, quam multos inter-
fecit, et tantum multo se fortiores singu-
lari certamine perdidit. **Q**uod cum audis-
set iuuenis intrepidus coram rege huius-
modi orationem inquit. **N**on diuitibus
tuis desidero ditari, neque propterea in
stadium veni, sed ut leonem potentissime su-
perare, meque leone gloriosiore statuerem.
Statimque maximianus eiusque primates
in nestoris sermonem iracundie furo-
ribus exhortati nimium volebant virum do-
lore sustinere poterat. **I**taque maximia-
nus eiusque primates ad leonem exclama-
uerunt eiusque animum contra nestorem confir-
mauerunt stadiumque machinas utrumque ascen-
dere preceperunt ut pugnaret ipsi duo sin-
gulari certamine. **N**estor vero faciem suam
cum toto corpore sub crucis sigillo put-
potuit sigillauit et accipiens lanceam que
sibi parata erat eleuatis in celum luminibus
dixit. **D**eus demetrii serui tui et dile-
cti pueri tui iesu christe quem tradidisti
Goliam ex altero genere ortum fi-
delituo. **T**uique deorsum pone auda-
ciam lei et maximiani tyranni huius dicto
superascendit machinas singularis cer-
tamis et factus est impetus percussio-
nis. **R**ecepit ergo leo plagam mortalem a Nes-
toris gladio et spiritum exalans cecidit
in medio poteretque superatus tandem ex-

Emerico

pirauit utpote q̄ sanguine mltoꝝ totū
stadiū fedauerat ⁊ corpa quāplurima
spū suo priuauerat. vñ meroz ⁊ cōfusio
regis astantis inuasit penetralia
Nestoz aut̄ vnigenitū dei filiū inuoca
bat q̄ p̄ b̄tissimi demetrii orōnē eleua
tus in celū sic sup̄b̄ hūilis factus p̄
sternit̄ in puluerē **Cōfesti** ḡ maximia
nus de cathedra sua descēdens ⁊ trist̄
in aulam impialē rediens ait **Nestoz**
deos immortales p̄ īgeniū maluz aut
aliquid maleficiū habuit. p̄pter q̄d in
terfect⁹ est meus dilectissim⁹ iyeus q̄
tot ⁊ tanta fecerat in aspectu publico
innūerosq̄ bellatores vicerat **Tyran**
nus aut̄ vocans ad se nestozē ait. **Dic**
nobis adolescēs q̄ vlt̄ qualia egisti aut
in iyei occisione q̄s adiutores habui
sti **Nestoz** at̄ r̄ndit **Absit** me aliqd̄ ma
li p̄petrasse nec aut̄ p̄ maleficiū siue p̄
ingeniū occisus est iyeus s̄z filius dei
deus demetrii q̄ ⁊ ipse est deus oīm
christianoz in auxiliū angelū suū mi
sit manib⁹ meis interficiens exaltatū
sup̄bū ⁊ tyrannū. hoc audito maximia
anus magno replet⁹ furore iussit ne
stozē tanq̄ christianū puniri ad portā
que d̄z aurea videlicz ciuitat̄ orienta
li p̄te p̄cepitq̄ vt cū p̄prio gladio suo
a munitōe spiculatore caput eius am
putaret̄ dieq̄ passionis sue coronat̄
dyademate **Cū** ḡ talia agerent̄ beatif
simo demetrio christ⁹ aparuit dicēs.
Aue demetri dilecte mi in q̄ mihi cō
placuiisti hodie venies ad me cuz pal
ma victorie in habitacula beatitudinis
eterne **Sanct⁹** aut̄ demetrius ad su
pnas inuitat⁹ nuptias p̄cidens in ter
rā adorauit dicens. **Dñe** iesu christe
x̄bū p̄ris q̄ p̄ tuā ineffabilē clemētiaz
ab arce fidereo salutaris nē descendisti
quicq̄ homi suo crimie a paradisi limib⁹
segregato mortē subies t̄palē vitam
redisti p̄petualez dimicās cū dracone
p̄ sanguis p̄mertū et mōstrās vniū

sis paradisi aditū p̄ nob̄ patiens ac die
tertia resurgēs quicq̄ paulo post cū ve
lamie carnis hūane ad celos ascēdisti
vbi sedes ad dexterā p̄ris in tuo excel
lētissimo throno maiestat̄ salua oēs
⁊ adiuua fidelit̄ ⁊ inuocātes **De⁹** de⁹
meus si q̄s honorat̄ querit die passio
nis mee honora illū in regno glie tue
Si d̄o reges ⁊ p̄cipes nomen meū
inuocauerit in tribulatiōe exaudies
eos dñe **Si** q̄s aut̄ elemosinā fecerit
in noīe meo recipere eā quēadmodum
munera abel ēcepisti **Qui** ḡ demonia
ci sūt siue q̄buslibet lāgucib⁹ p̄manē
aiocq̄ p̄trito clamaueēt ad me emūda
eos dñe **Cū** ḡ milites in b̄li tribula
tione positi clemētia inuocauerit no
minis mei p̄tegat̄ eos in fortitudine
brachij tui **Si** q̄s aut̄ ecclesiā edifica
uerit aut altare in noīe meo nomen
ei⁹ i altari celesti scribi iubeas. hęc bea
tissimo martyre orāte vox diuina factā
est ad eū dicēs. **Serue** me⁹ demetri
exaudita ē orō tua i aspectu altissimi.
Et si q̄s recordat⁹ fuerit tui veniet re
cordatio diuina sup̄ eū **Et** si q̄s tibi ho
nozē egerit honorabit̄ in et̄na glā **Si**
q̄s aut̄ in q̄libet tibi adūsari⁹ fuerit et
p̄t me⁹ adūsabit̄ ei q̄ creaturā vniū
ex nihilo creauit. hęc audiēs demetri⁹
gauius ē nimīū genibusq̄ flexis regē
adorauit oīm: **Qd̄** cū fieret mariano
q̄dā dixēt q̄ demetri⁹ illi⁹ rei culpabi
lis eēt ⁊ d̄ iyei infectōe auctor fuisset
hoc aut̄ cū ad aures maximiani puenis
set plen⁹ furore toto fremuit corpe vi
cēs. **Cū** itē ad stadiū duꝝ me hodie in
uasit infortunū. **Et** cuz b̄ dixisset in
camerā vbi vir dei custodiebat̄ iussit
speculatores ire gladijsq̄ crudissis
mis mēbra ei⁹ incidere **Ipi** aut̄ abeū
tes iuxta vedēptoz̄ exēplū lac⁹ ei⁹ lan
cea p̄forauēt ⁊ gladijs eū crudeliter
vulnerauerūt **Talib⁹** mō gliosissim⁹
mātir obdormiuit i dño ⁊ p̄ martirij

De sancto

tramitē bonā s̄sumavit p̄fessionē. lupus autē beati demetrii minister domini sui clamidē de martyris sanguine tinctā. etiā fasciāle quo capat eius iuxta morē grecorū velatū fuerat de capite eius accepit et sanguinē eius collegit ac de manu eius annulū accepit imperialē eundēq; annulū voluit in eius sacratū sanguinē a quo p̄ eundē lupum p̄ christi clemencia beatorū martyris invocationes miracula q̄ plura facta sunt. Quis enī immōm sp̄m patiebatur siue alijs languorib; infirmabatur osculato anulo p̄ dei gr̄am martyrisq; inuocatōe; ab imminēti piculo curabatur. Un̄ p̄t̄q; p̄ totā thezaloniam rumor exiit et ad aures mariani p̄uenit q̄ cum beati demetrii anulo lupus multa fecerat miracula p̄cepit eū accersiri ante tribunal iudicis cū alijs multis fidē habentib; ad dominiū. Igit̄ cum martyr gloriosissim⁹ seipm̄ hostiā deo placabilē obtulisset et a corporeis languorib; absolut⁹ fuisset turbisq; valatus āgelicis in eterna gaudia migrasset q̄si quoddā inutile vel immundū corp⁹ ei⁹ a carnificib; pietū est in sterquiliniū. Veniētes autē aliq; in fide p̄seuerātes altissimi q̄s martyr egregius priusq; patere; ab errorib; mūdanis euacuauerat sacrāq; scripturarū mellifluis doctrinis impleuerat ad eundem locū vbi sanctissimū corpus iacebat a bestijs illesū. a volucris intactū a vermib; imaculatū. Ex varijs autē partibus noctu venire qm̄ maximianū nimia p̄timecebāt formidie inhūata corpis ossa modico terrarū cooperuerūt pondere. Sepi⁹ autē in eius tūba d̄corpe eius oleū manat qd̄ siq; manibus p̄taminat; colligere cupit. neq; tāgere valēs p̄fusus illico f̄cedit. Si vero aliq; bon⁹ iust⁹ et mūd⁹ sobrius et cast⁹ ad colligēdū accessisset. oleū collegit olei liquorē f̄dolēt; p̄ more balsa-

mi. cū sit collectū deferē v̄l ad hoiem vel ad domū aliquā q̄libet scelere contamiatū mīme locū patit̄ immūdū. s; a manib; exiliēs redit infra martyris sepulcr̄. Est autē p̄lo eiusdē regionis in p̄suetudie aquā cū sancto miscere oleo. ac sic vbiq; portari p̄mittit̄ et exequisq; infirm⁹ vngit̄ et in munere patris subito san⁹ efficit̄. Ibi etiā ineffabili dei gr̄a mlt̄a clarescūt. ceci f̄cipiūt visum surdi vero auditū. leprosi mūdānt̄ claudi curant̄. demoniaci liberantur et siq; detinet̄ a q̄libet morbo san⁹ in eodē reddi; momēto. Cū autē maximian⁹ deposito capitis dyademate nature p̄cedens microcosmū soluis; et peccatorū sarcinis onustus ad reges tartareū descendisset circiter annos. xxx. ex p̄te maxima ydolorū perijt cultura creuit fides exaltati sūt fidei cultores. et in abrahe filios de diuersis mutati sūt lapidib; Rachel formosa gaudebat. oculis tristis flentib;. Ea vero tempestate dñi romanorū p̄ses. leoncius vir equidē potēs et gloriosissim⁹ in ciuitate syrmio imperiali p̄sidentis throno iuit in terrā dyaconum vbi eius terminabat̄ imperiū. Quo cū puenisset. tāte infirmitatis incidit piculū. quatin⁹ nil p̄ficente medicina. vicina mortis incurreret. et spem vite positus in agone penitus amitteret. Quē cū eius familiares ad occasum tendere p̄spicerent miraculorū recordātes beatissimi demetrii p̄fides in lectulo sustulerūt. et ad urbē thezalonicensiū abiēnt. Quo cū puenissent sup̄ tumulū ponitur semiuuius leonci⁹ vbi fidei sc̄te miles req̄scebatur demetri⁹. Cū igit̄ eger sup̄ tumulū p̄ore; i lectō. ilico sanitati reddi;. et gressu suo coram omnib; erigitur. leoncius vero quasi a somno euigilās. subitanēq; sancti martyris visitatiō; amirās q̄ facta fuerāt in eo tpe p̄ modico

Emerico

trahens illū a mortuis continuo aīo cō-
trito nomē dī magnificabat martyri
q̄ beatissimo grās impēdebat. **F**alibz
vero pactz p̄ses leoncius maximiani
pallaciū cū balneis camisq̄ circūposi-
tis destrui p̄cepit. **U**nde in beatissimi
martyris honore basilicā p̄struxit. or-
namētisq̄ p̄ciosis adornatā multz eti-
am diuitijs ditauit. **E**t ibidē corpus
beatissimū honorifice collocauit. **O**r-
dinatis ḡ rebz eccl̄asticis ad ciuitatez
Syrmio p̄auit se venire aliquāq̄ par-
tem de martyris corpe voluit incide-
re et secum apportare aīaduertēs sub
eiusdē honore in firmio pallaciū p̄is
statuere. **I**taq̄ leoncio talia cogitāte
in somnis sibi martyr apparuit et euz
taliam facere p̄hibuit dicēs **C**orp⁹ me-
um tangere ne p̄sumas. sed integrū
istud tā diu p̄mittas donec in nouissi-
mo die in aduentu iudicis resurgat.
Accipe ḡ clamidez meā sanguine meo
tinctā et cū anulo meo fascialis p̄tem
dimidiā p̄parezq̄ capsellā argenteam
vbi reliquias meas recōdas et vade in
pace. **S**urgēs autē venerabilis p̄ses
leoncius martyris monita impleuit
diligent. et ex vrbe thessalonicensi cuz
sup̄dictis reliquijs iter ad syrmio ca-
pe cepit. **C**ūq̄ alueū danubij p̄tinge-
ret nauigiōq̄ transire cupet orta est
adeo tēpestas valida. vt oēs adueniē-
tes fluiuium intrare p̄timescerēt. nec
quisq̄ nauitaz remoz suozū viribz cō-
fideret. **C**ū autē diebz singulis magis
magisq̄ tempestatē augeri p̄spiceret.
magnā patiebat angustia. etiāq̄ iux-
ta fragilitatē humanā aliquantuluz
dissimebat. **C**ogitabat em̄ reliquijs il-
lis nō tantū virtutis inesse q̄ntū esset
incisa p̄ticula de gliosissimo martyris
corpe. **C**ū vō magna p̄cuterēt tristi-
tia intra se referebat talia. **S**i quāli-
bet p̄tem de corpe martyris incidisset
nūc quidē vndas crudelissimas trāsi-

rem. **C**ū autē in tāta teneret angustia
vidit gloriofissimū dei martyre talia
sibi p̄ferentem vt q̄d adeo tristatis. et
quid tāte in heres dubietati. **N**equa-
q̄ diffidere p̄sumas sed fidei firmesit-
miter adhxreas. mearumq̄ reliq̄arū
thzaurz in effabile quē tecū asportasti
fiducialiter accipias. et inundantē flu-
uium indubitāter trāseas. **P**ane vō
surgens p̄ses vehiculū suū ascendit. et
in manibz suis tenēs venerabilē cap-
sellā tranfiuit fluiuiū quasi p̄ aridam
spaciōq̄ breui venit in syrmio vbi si-
cut p̄miserat i honore beatissimi mar-
tyris iuxta sancte anastasiae ecclesiam
pulcerrimā basilicā p̄pauit. **A**bscōdit
autē venerabilē capsellā cum imposito
thzaurō in muro orientali subt⁹ s̄a-
ctuariū videlicet s̄udamētis eccl̄ie vbi
multa clarescūt miracula. **D**iesate do-
mino n̄ro iesu christo. q̄ martyre suū
digne p̄ meritis sanguine tinxit pur-
pureo induēs eū stola iocūditat⁹ sub
p̄cipe maximiano. vij. kal. nouēbris
ad laudē sui nois. **Q**ui cuz p̄re spūq̄
sancto tpe ragnat perpetuo. **A**men.

Legenda sancti emerici.

Distquaz vni-
genitus dei filius oipoten-
tis post ascensionez suā per
ap̄lice p̄dicatōis verba cūctis gentibz
solatiū sue vificatōis impendēs. eas
a tenebris ad fidei lumē p̄uocauerat.
Nouissimis vt ita dicā t̄pibz p̄ mel-
lissimaz beati stephani p̄imi regis n̄ri
p̄uidētia. toti⁹ p̄ānonie regnū lumē
st̄at⁹ agnouit. ip̄e enī n̄ ē rex et ap̄ls
ip̄e q̄z de iure dyabolice p̄tatis ereptos
ad veri dei p̄gnitōez p̄duxit. **E**t q̄z ei⁹
gesta sūt inenarrabilia. nec n̄ri igenij
p̄gruit p̄uitati iusti⁹ et vtili⁹ visum est
quatin⁹ filij ei⁹ b̄fi emerici p̄ modlo
n̄re possibilitatē edisseram⁹ isignia. bea

De sancto

tus itaq̄ emericus modico stentus
sopore. p̄ singulas noctes cūctis se in
lecto collocantib. ⁊ vt regiā decet so
lolem duobz candelabz añ se lucen
tib. in psalmis deo decantādis inuigi
labat. Et in vniuscuiusq̄ psalmi sine
veniā cū cordis p̄tritione a deo postu
labat. Quod pater eius caute imo ⁊
occulte p̄ rimā pietis sepe p̄spiciebat
nulli tñ suoz māifestare volebat. In
his oibz p̄siderādū nobis est. q̄ pie
quāq̄ misericorditer n̄re imbecillita
ti a deo p̄sultū est. cū non solū milicie
regula nobis verlotenus instituitur
sed ⁊ sanctorz viroz vita ad imitatōez
tanq̄ directa via p̄ponit. Memini er
go sit onerosa paupertas. qm̄ elegit do
minus paupes. de quibz ait beati pau
peres spū qm̄ ipoz est regnū celozum
Nemo etiā diuites a regno dei exclu
dendos p̄tendat. eos videlicz qui sine
cupiditate possident diuitias. Unde
p̄clare in laudē ⁊ decore sui sancta ec
clesia. terribilis vt castroz acies ordi
nata describit. que tanta virtutū ful
get eminētia. tantaz credentiū vari
etate circūdata est. q̄ neq̄ barbaris
natōibz diuina visitatio desit. qm̄ ver
bū quod mādauit dñs in mille gene
rationes iam totus orbis suscepit. pā
nonia aut̄ n̄ris fere t̄pibus ad fidem
reit. ⁊ q̄ ea ten⁹ fedis paganisimi ritibz
fedata erat. exhortatōe ⁊ erimijis me
ritis christianissimi regis sui stepha
ni in virtute fidei ⁊ incremēto diuini
cultus p̄fecit. Quodā itaq̄ t̄pe cum
beatus rex stephanus ad ecclesiā bea
ti martini quaz ip̄e in sancto monte
pannonie inchoauerat. ⁊ egregia mo
nachoz p̄gregatione decorauerat vna
cuz filio ofonis cā aduenit rex sciens
pueri p̄cellēs meritū. honore q̄ eū de
cuit impendit filio. Nā cū p̄dicti fr̄es
pacta p̄cessiōe salutaturi regē accessis
sent. p̄pter reuerentiā filiū suū premi

fit ad salutandū. Puer aut̄ emericus
spū sancto repletus prout diuina sibi
grā fuelate singuloz merita nouerat.
singulis inequalit̄ oscula distribuit.
alij siquidē vnū. alij tria. alij vero q̄n
q̄. postremo vni septē oscula continu
auit. Quā rem ceterisq̄ intuētibus.
Beatus rex stephanus tacite ammi
rabatur colloquio familiari missaq̄
finita cur illis inequalit̄ oscula distri
buisset diligenter ab ae sciscitatus ē.
Beatus itaq̄ emericus singuloz me
rita corā p̄te p̄tractans. videlicz quan
to t̄pis spacio singuli in virtute cōti
nentie p̄stitissent. sub ea cōsideratiōe
se plura alijs ⁊ pauciora alijs oscula
dedisse edocuit. eumq̄ cui septena ml̄
tiplicauerat oscula virginales vitam
p̄duxisse asseruit. Excitatrix omniū
virtutū grā que n̄re angustias nature
habunden⁹ excedis que p̄funda mis
teria reuelas puulis. tu enim beato
emerico in grā affuisti tu ei liberaz de
occultis aliozum intelligentiā p̄tuli
sti. hui⁹ aut̄ infne reuelatiōis veritas
in eo h̄ modo compta est. Pauc̄ em̄
diebz interpositis ex q̄ de sancto mon
te abscesserat beatus stephanus. duo
bus tñ ministris adhibitis eo die re
gressus vigilias frat̄ ⁊ ofones secre
to explorauerat. Itaq̄ expleto matu
tinaz officio ceteris in lecto se collo
cātibz. Illi soli quibz bt̄is emericus
oscula multiplicauerat in eccia p̄siste
bāt. diuisiq̄ in angulis eccie secretio
ribz in p̄spectu dei in psalmis decantā
dis vigilabāt. Cūq̄ ad singulos san
ct⁹ rer diuisim accederet. faciē suā eis
māifestauit. ⁊ in v̄bo b̄ndictōis eos sa
lutauit. Singulis aut̄ regiā maiesta
tē rupto filētio venerātibz. Ip̄e nouis
sime ad fr̄em mauz noie veniēs. quē
in septenis osculis b̄is emeric⁹ cōmē
dauerat. nec blāditijs salutatiōis nec
verbis regie cōminatōis responsionē